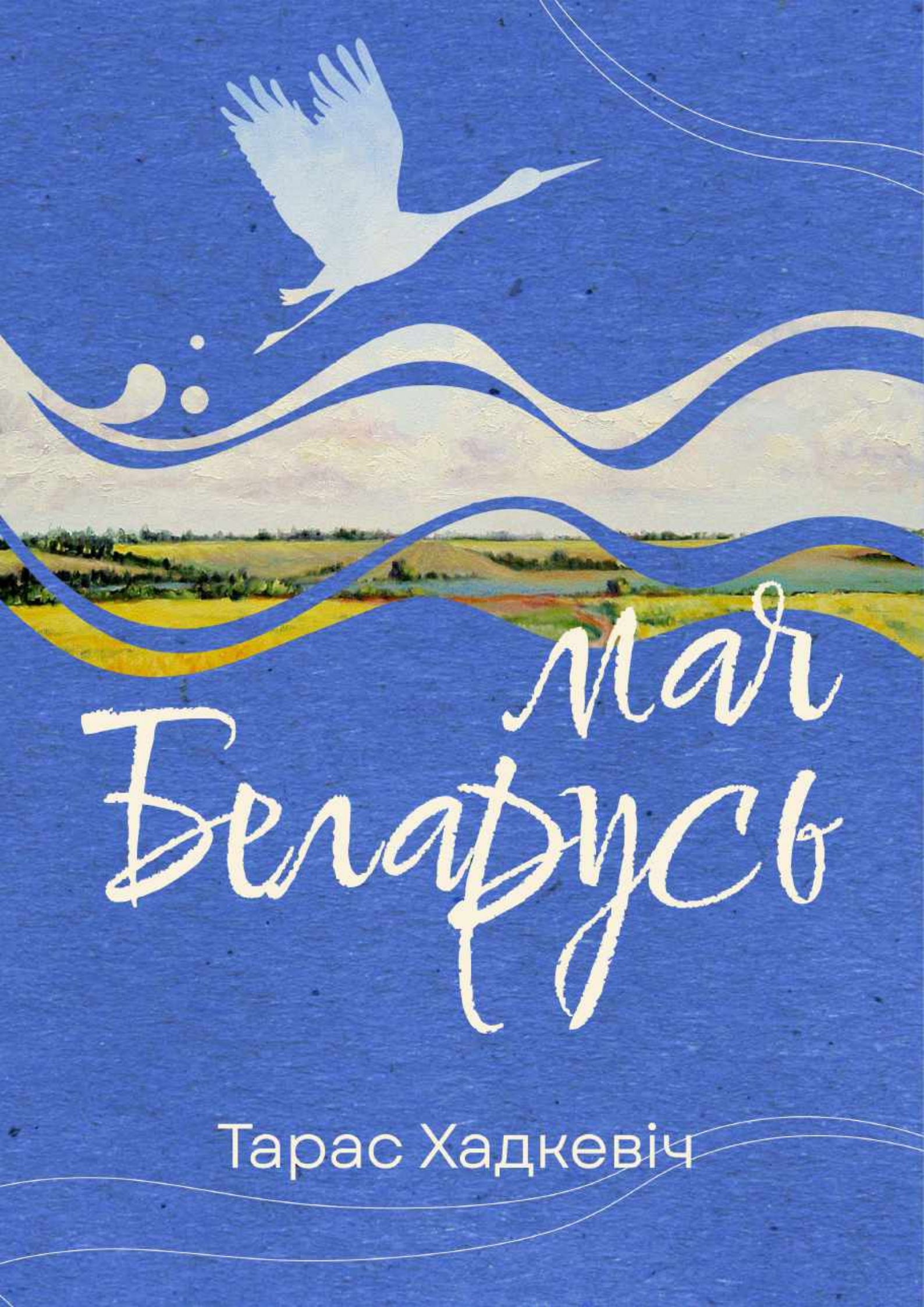

Май Беларусь

Тарас Хадкевіч

ДУК «ВЕРХНЯДЗВІНСКАЯ ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ БІБЛІЯТЭЧНАЯ СІСТЭМА»
ЦЭНТРАЛЬНАЯ РАЁННАЯ БІБЛІЯТЭКА ІМЯ Т.ХАДКЕВІЧА

ТАРАС ХАДКЕВІЧ. МАЯ БЕЛАРУСЬ

Біяграфічны даведнік

Верхнядзвінск, 2022

УДК 016:809

ББК 91.9:83.3(4Беи-4Вит)6-8+83.3((4Беи-4Вит)6-8я1

Т19

Складальнік Н. С. Глацёнак
Адказы за выпуск Л. А. Куўшынава

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь : біяграфічны даведнік /
Т19 ДУК «Верхнядзвінская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма» ;
склад.: Н. С. Глацёнак. – Верхнядзвінск, 2022. – 203 с. : іл.

Даведнік уключае бібліяграфію літаратурных прац пісьменніка Тараса Хадкевіча, матэрыялы аб яго жыцці і творчасці. Выданне ўтрымлівае архіўныя дакументы, апублікаваныя ўпершыню.

Выданне адрасавана літаратуразнаўцам, выкладчыкам, студэнтам, спецыялістам філалагічнага профілю, студэнтам, бібліятэчным супрацоўнікам, краязнаўцам і ўсім, хто цікавіцца гісторыяй беларускай літаратуры.

УДК 016:809

ББК 91.9:83.3(4Беи-4Вит)6-8+83.3((4Беи-4Вит)6-8я1

© ДУК «Верхнядзвінская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма», 2022

ЗМЕСТ

АД СКЛАДАЛЬНІКА	5
БІЯГРАФІЧНЫ НАРЫС	8
ТАРАС ХАДКЕВІЧ І ВЕРХНЯДЗВІНСКІ КРАЙ	27
УСПАМІНЫ ПРА ПІСЬМЕННІКА	36
ЛІТАРАТУРНАЯ СПАДЧЫНА ТАРАСА ХАДКЕВІЧА	
Мастацкія творы	81
Выбраныя творы	81
Раманы	81
Аповесці, апавяданні	83
Творы для дзяцей	86
Нарысы	87
Мастацкія творы, апублікаваныя ў літаратурных альманахах, зборніках, перыядычным друку	89
Дзейнасць Т. Хадкевіча ў якасці ўкладальніка, рэдактара, аўтара ўступных артыкулаў да кніг, зборнікаў	100
Публіцыстыка	103
Нарысы, артыкулы ў перыядычным друку	103
На мовах свету	127
Майстэрства перакладчыка	128

ЛІТАРАТУРА АБ ЖЫЦЦІ І ТВОРЧАСЦІ

Артыкулы з энцыклапедый, слоўнікаў, даведачных выданняў 130

Артыкулы з кніг, зборнікаў, перыядычных выданняў 131

ПРЫСВЯЧЭННІ ТАРАСУ ХАДКЕВІЧУ 142

ДАПАМОЖНЫЯ ПАКАЗАЛЬНІКІ

Імянны паказальнік 153

Храналагічны паказальнік 161

Паказальнік назваў мастацкіх твораў 163

Паказальнік назваў часопісаў і газет, творы і артыкулы з якіх
адлюстраваны ў бібліяграфічным дапаможніку 169

ДАДАТКІ

Хранаграфія 172

Узнагароды 176

Архіўныя дакументы 178

Ілюстрацыі 185

АД СКЛАДАЛЬНІКА

Дадзенае выданне прысвечана вядомаму беларускаму празаіку, паэту, перакладчыку, ураджэнцу в. Шайцерава Верхнядзвінскага раёна Тарасу Канстанцінавічу Хадкевічу.

Складальнікі дапаможніка ставілі за мэту сабраць дакладную і, па магчымасці, поўную інфармацыю пра жыццё, грамадскую дзейнасць і творчы шлях свайго знакамітага земляка, паказаць шматграннасць і ўнікальнасць таленту.

Бібліяграфічная частка даведніка складаецца з раздзелаў «Літаратурная спадчына Тараса Хадкевіча» і «Літаратура аб жыцці і творчасці».

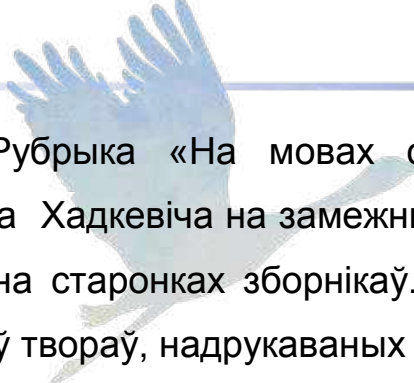
Раздзел «Літаратурная спадчына Тараса Хадкевіча» мае разгорнутую структуру.

Рубрыка «Мастацкія творы» ўключае раманы, аповесці, апавяданні, нарысы аўтара, якія выйшлі як асобнымі выданнямі на беларускай і рускай мовах, так і друкаваліся ў літаратурных альманахах, зборніках, перыядычным друку на тэрыторыі Беларусі і па-за яе межамі ў перыяд з красавіка 1926 г. па жнівень 1975 г.

Групоўка запісаў ажыццяўлялася па відах выданняў у алфавітным радзе. Дадаткова да кожнага з выданняў або твораў аўтара выяўляліся (пры наяўнасці) рэцэнзіі, якія выдзелены курсівам для больш зручнага ўспрымання.

Дзейнасць Тараса Хадкевіча прадстаўлена і ў якасці ўкладальніка, рэдактара, аўтара ўступных артыкулаў да кніг, зборнікаў.

Асобна прыводзіцца рубрыка «Публіцыстычныя творы», якая ўключае нарысы, артыкулы, рэцэнзіі на кнігі беларускіх пісьменнікаў.

Рубрыка «На мовах свету» аб'ядноўвае пераклады твораў Тараса Хадкевіча на замежныя мовы, якія былі выдадзены як асобна, так і на старонках зборнікаў. Спачатку запісы падаюцца ў алфавіце назваў твораў, надрукаваных кірыліцай, а потым—лацініцай.

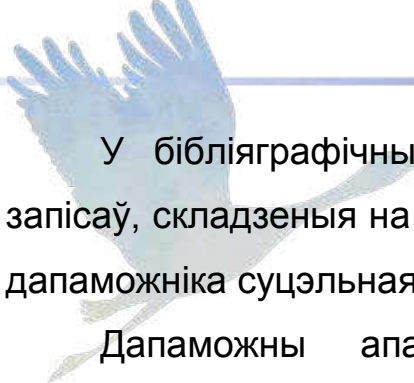
У рубрыцы «Майстэрства перакладчыка» прадстаўлены пераклады твораў Тарасам Хадкевічам з рускай, украінскай, грузінскай, узбекскай, казахскай моў.

Раздзел «Літаратура аб жыцці і творчасці» ўключае артыкулы з энцыклапедый, кніг, даведнікаў, манаграфій, зборнікаў, газет і часопісаў за перыяд, пачынаючы з кастрычніка 1946 г. па сакавік 2022 г. Бібліяграфічныя апісанні раздзела размяшчаюцца ў храналагічна-алфавітнай паслядоўнасці.

Раздзел «Прысвячэнні Тарасу Хадкевічу» дазваляе пазнаёміцца з аўтарамі, якія прысвяцілі ўласныя творы ў вянок гонару і пашаны беларускаму творцу.

Бібліяграфічныя запісы ў выданні складзены ў адпаведнасці з ГОСТ 7.1–2003 «Бібліяграфічны запіс. Бібліяграфічнае апісанне. Агульныя патрабаванні і правілы складання» і ГОСТ 7.80–2000 «Бібліяграфічны запіс. Загалавак. Агульныя патрабаванні і правілы складання». У бібліяграфічных запісах прымяняюцца скарачэнні слоў і словазлучэнняў у адпаведнасці з СТБ 7.12–2001. «Бібліяграфічны запіс. Скарачэнне слоў і словазлучэнняў на беларускай мове. Агульныя патрабаванні і правілы» і ГОСТ 7.12–93. «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила».

Пры падрыхтоўцы бібліяграфічнай часткі дапаможніка выкарыстаны фонды і электронныя каталогі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І.Леніна, Верхнядзвінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Тараса Хадкевіча, матэрыялы, размешчаныя ў інтэрнэт-прасторы.

У бібліяграфічны паказальнік уключаны 678 бібліяграфічных запісаў, складзеныя на мове арыгіналу. Нумарацыя запісаў на працягу дапаможніка суцэльная.

Дапаможны апарат выдання прадстаўлены імянным і храналагічным паказальнікамі, паказальнікамі назваў мастацкіх твораў і назваў часопісаў і газет, творы і артыкулы з якіх адлюстраваны ў бібліяграфічным дапаможніку.

Біяграфічны даведнік уключае кароткі біяграфічны нарыс, артыкулы «Тарас Хадкевіч і Верхнядзвінскі край», «Успаміны пра пісьменніка» і суправаджаецца дадаткамі: «Хранаграфія», «Узнагароды», «Архіўныя дакументы», «Ілюстрацыі».

Выданне ўтрымлівае дакументы і матэрыялы з фондаў дзяржаўнай установы «Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І.Леніна», установы «Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва», дзяржаўнай установы адукацыі «Шайцераўская сярэдняя школа Верхнядзвінскага раёна».

Выданне адрасавана літаратуразнаўцам, выкладчыкам, студэнтам, спецыялістам філалагічнага профілю, студэнтам, бібліятэчным супрацоўнікам, краязнаўцам і ўсім, хто цікавіцца гісторыяй беларускай літаратуры.

БІАГРАФІЧНЫ НАРЫС

Тарас Канстанцінавіч Хадкевіч (псеўданімы: Тарас Вярзіла, Вяроўка, т. Вяроўка, Тарас Ліпнёвы) – беларускі пісьменнік, паэт, перакладчык, публіцыст). Заслужаны работнік культуры Беларускай ССР (1972), член Саюза пісьменнікаў СССР (1947). Нарадзіўся ў в. Шайцерава Дрысенскага павета (цяпер Верхнядзвінскага раёна) 23 лютага (7 сакавіка) 1912 года ў сялянскай сям’і.

Сям’я была вялікая – бацька Канстанцін Андрэевіч, маці – Еўдакія, дзяцей было дзевяць, з іх выраслі пяцёра: дзве сястры Валянціна і Сцепаніда, браты Канстанцін і Леанід, Тарас – самы малодшы.

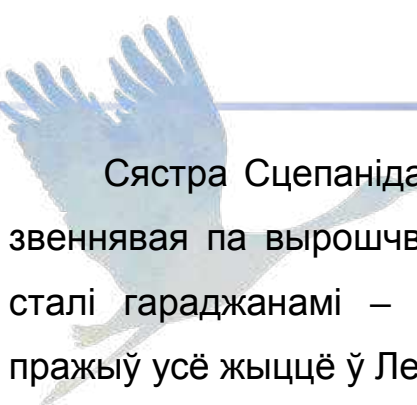
Бацька
Канстанцін Андрэевіч

Сястра Валянціна

Сястра Валянціна – адукаваная і вельмі адважная дзяўчына, настаўнічала ў жаночай гімназіі ў Дрысе (Верхнядзвінску), у час Вялікай Айчыннай вайны яна была расстраляна за сувязь з партызанамі.

май
Беларусь

Сястра Сцепаніда запомнілася ўсім у Шайцераве, як перадавая звеннявая па вырошчванні бульбы. Браты, якія прайшлі жахі вайны, сталі гараджанамі – старэйшы Канстанцін з'ехаў у Рыгу, Леанід пражыў усё жыццё ў Ленінградзе.

Бацька Канстанцін Андрэевіч, атрымаў ад дзеда шэсць з лішнім дзесяцін (зямлі) суглінку і забалочанага луга. Чалавек ён быў працавіты, увесь, што называецца «ад зямлі», на ўсе рукі майстар, толькі разбагацець так і не змог. Нягледзячы на тое, што сям'і жылося нялёгка, бацьку «вельмі хацелася вывесці каго-небудзь з дзяцей у людзі». І гэтую, пастаўленую перад сабой мэту, ён стараўся рэалізаваць – яшчэ да рэвалюцыі старэйшую дачку вывучыў на настаўніцу.

У дзяцінстве Тарас шмат дапамагаў бацькам па гаспадарцы: араў у полі, касіў, збіраў збожжа, даглядаў за жывёламі.

На ўсё жыццё застаўся ў яго памяці 1919 год – голад, тыф, разруха, пра што сведчыў у аўтабіяграфіі «Ад палёў надзвінскіх...». Тарас пісаў : «На ўсё жыццё запомніўся 1919 год – голад, тыф. Яшчэ зімой у нас ды і ў большасці сем'яў вёскі – не стала ні хлеба, ні бульбы. Бацька на цэлыя тыдні выязджаў некуды далёка за Дзвіну, каб здабыць хоць які-небудзь харч. Пяклі «мякіннікі», а з вясны – «шчавельнікі» з сасновай карой, варылі крапіву; улётку на жытнёвых палетках былі скрозь у нашай мясцовасці зрэзаны недаспелыя каласы. У вёску ўваліўся тыфус, перахварэлі ім усе і ў нашай сям'і. Як сышоў снег у тую вясну, маці адвяла мяне ў суседнюю вёску да сваёй сястры, што была замужам за больш заможным, чым мой бацька, селянінам. Я стаў пастушком. Праўда, цётка мяне не крыўдзіла, даглядала, як роднага, але на пасту я выходзіў акуратна. Каб не было боязна аднаму ў хмызняках і ў лесе, насіў з сабой маленькую заржавелую ваенную трубу і трубіў у яе на ўсе лады. Які гэта быў год, я даведаўся наступным чынам: пасвіў статак у лесе, да свежага

штабеля бяргвенняў пад'ехаў аб'ездчык і пачаў адбіваць іх абушком тапара, і на кожным камлі з'явілася кляймо: «1919».

У школу Тарас пайшоў з шасці гадоў. Школа была трохкласная і размяшчалася ў адным пакоі вясковага дома.

Дзякуючы сястры-настаўніцы, рана выявілася цікавасць да мастацкіх твораў – творчасці А.С.Пушкіна, М.Ю.Лермантава. Школьны сябар Тараса П.Лапкоўскі успамінаў: «Тарас вельмі цягнуўся да ведаў, нават калі пас карову, або падчас летніх канікул, ніколі не расставаўся з кнігай. У доме ў Хадкевічаў была невялікая бібліятэка і Тарас добра разбіраўся ў кнігах, мог параіць які-небудзь твор. Часам чыталі кнігі разам, вучылі вершы на памяць».

Юны Тарас Хадкевіч

Вялікае ўражанне зрабілі на яго кнігі Янкі Лучыны, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі. Тут усё здавалася знаёмым і блізкім, і напісаны былі кнігі мовай, на якой гаварылі ў роднай хаце, вёсцы. Аказваецца, на гэтай мове можна пісаць прыгожыя, мілагучныя вершы! Паспрабаваў сам – атрымалася!

З 5-га класа Тарас вучыўся ў сямігодцы ў суседніх Валынцах, дзе ў школьнай насценгазеце з'явіўся першы верш «Да новага жыцця». Яму было даручана рэдагаваць насценгазету і, ён паспяхова выконваў гэтае даручэнне. Актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці школы.

«У Валынецкай сямігодцы працаваў у той час настаўнікам вядомы журналіст, пачатковец пісьменнік Сямён Хурскі, які арганізаваў у школе літаратурны гурток. Тарас Хадкевіч у 1926 годзе стаў яго членам і атрымаў членскі білет літаратурнага аб'яднання «Маладняк», – з успамінаў П.Лапкоўскага.

Лета 1926 года было асаблівым у жыцці Хадкевіча. Яго прынялі ў камсамол, выбралі рэдактарам насценгазеты. Рамантыка камсамольскіх будняў захапіла юнака цалкам: вучоба, сходкі, выступленні перад аднавяскоўцамі з самадзейнасцю, змаганне за новы быт і норавы.

У доме Хадкевічаў праводзіліся камсамольскія сходкі, зборы піянерскай арганізацыі. Калі быў арганізаваны калгас «Новы шлях», то ў доме некалькі гадоў была калгасная кантора.

Жаданне вучыцца прывяло ў педтэхнікум горада Полацка, дзе віравала літаратурнае жыццё. «Паступіў у педтэхнікум не таму, што мне вельмі падабалася настаўніцкая праца, а проста таму, што хацелася вучыцца далей, а з устаноў адукацыі педтэхнікум быў бліжэй за ўсё да дома», – успамінаў Тарас Канстанцінавіч.

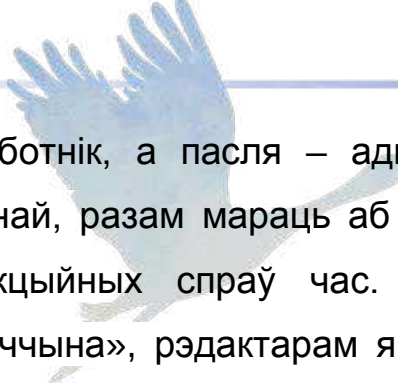

Літаратурная старонка газеты
«Чырвоная Полаччына» №58/1928

Вучоба ў педтэхнікуме

Малады паэт друкуе вершы ў акруговай газеце «Чырвоная Полаччына», у мінскім часопісе «Чырвоны араты», знаёміцца з паэтамі і пісьменнікамі, што групаваліся вакол газеты. Тут у яго пачынаецца дружба з П.Броўкам, А.Астрэйкам, Я.Скрыганом, Э.Самуйлёнкам. У восень 1928 года Т.Хадкевіч – штатны супрацоўнік газеты,

літработнік, а пасля – адказны сакратар. Маладыя живуць адной камунай, разам мараць аб паэзіі і жыцці, разам пішуць у вольны ад рэдакцыйных спраў час. Затым працаваў у газеце «Чырвоная Полаччына», рэдактарам якой быў Сцяпан Сямашка. Малады Тарас Хадкевіч стараўся ісці ў нагу з часам.

Зімою з дваццаць дзевятага на трыццаты год ў супольніцтве са сваім сябрам па рэдакцыі С.Міхальцовым напісаў для выдавецтва «Крестьянской газеты» ў Маскве дзве невялікія кніжкі: нарыс пра калгас «Новы шлях» у роднай вёсцы Шайцерава і зборнічак апавяданняў «Колхозные будни». Кніжкі былі выдадзены, іх аўтарам, прадставілі магчымасць паступіць у навучальны камбінат пры «Крестьянской газете», аднак паехаў туды адзін Міхальцоў, Тараса вабіў Мінск, дзе ён час ад часу ўжо друкаваўся ў газетах і часопісах.

«Нас у рэдакцыі, пасля ад'езду С.Міхальцова, было трое актыўных літаратараў: Анатоль Астрэйка, які прыехаў з Мінска, мой зямляк Эдуард Самуйлёнак, дэмабілізаваны з арміі, і я. Жылі мы дружна, кватаравалі ў адной хаце, утварыўшы своеасаблівую «камуну», усё ў нас было агульнае – і заробак, і думкі, і планы на будучае. Мы з Анатолем аддавалі перавагу паэзіі, Эдуард настойліва працаваў над празаічнымі творамі. Часта, вярнуўшыся з паездак па заданнях рэдакцыі, мы заседжваліся да світання, абмяркоўваючы новае з напісанага або дыскуціруючы па жыццёвых, літаратурных, а то і філасофскіх пытаннях», – з аўтабіяграфіі Т.Хадкевіча.

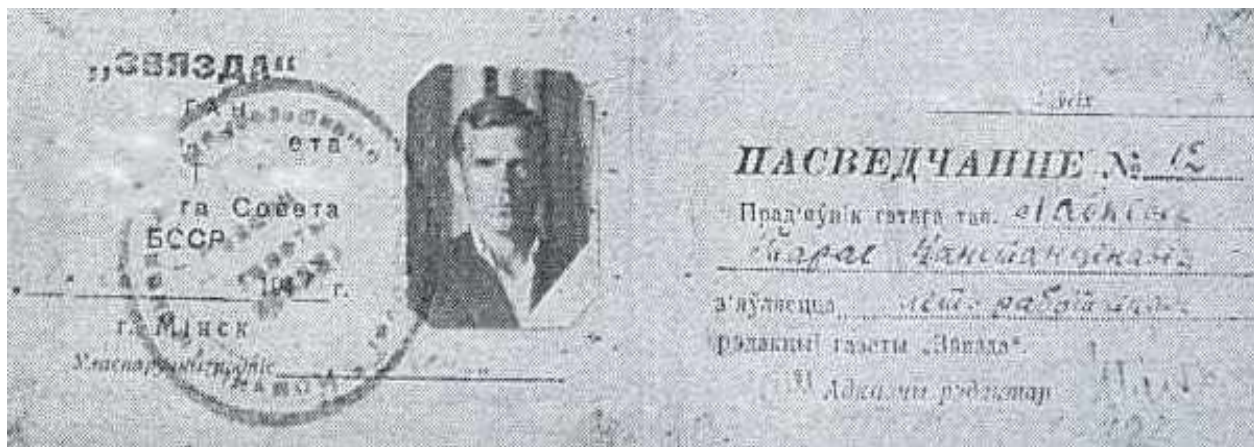
Восенню 1931 года Тарас паступіў вучыцца на літаратурны факультэт педагагічнага інстытута імя А.М.Горкага. Вучобу ён сумяшчаў з вячэрняй працай у Беларускай тэлеграфным агенцтве, у рэдакцыі газеты «Рабселькор», быў членам бюро камсамольскай арганізацыі пісьменнікаў. Белдзяржвыдавецтва ў трыццаць другім годзе выдала зборнік вершаў з гучнай назвай «Смялей, таварыш!».

Аднак вучыцца і працаваць было цяжка, і з другога курса інстытута Тарас ўзяў гадавы адпачынак ды так і не вярнуўся ў інстытут: застаўся на рабоце ў рэдакцыі камсамольскай газеты «Чырвоная змена», а праз год яго прызвалі на тэрміновую службу ў Чырвоную Армію.

Падчас службы ў Чырвонай Арміі, як толькі з'яўлялася вольная хвілінка, пісаў вершы і апавяданні, друкаваўся ў газеце «Красноармейская правда», рыхтаваў да друку зборнік вершаў «Смяецца моладзь», які, на жаль, застаўся не выдадзеным. Армія дала яму многае для духоўнага росту і станаўлення.

Вярнуўшыся з Арміі і да пачатку Вялікай Айчыннай вайны працаваў раз'язным карэспандэнтам газеты «Звязда». Куды толькі не вадзілі Тараса Хадкевіча шляхі-дарогі! Ён ўдосталь зведаў, што такое газетная творчасць.

Аб'ездзіў і зыходзіў, ад Браслава да Турава і ад Белавежы да лукавін ціхай Беседзі, ўсю Беларусь. Цяпер немагчыма нават узгадаць усе тыя карэспандэнцыі, нарысы, замалёўкі і рэпартажы, у якіх

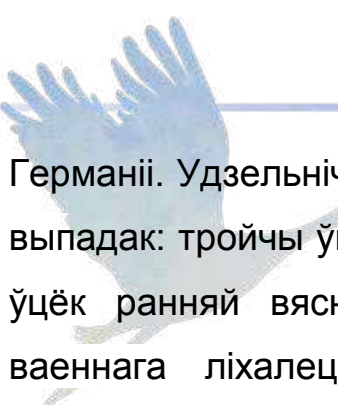
журналіст Тарас Хадкевіч падтрымліваў шукальнікаў новага і выкрываў чынуш і лізаблюдаў, выступаў за вынаходства, услаўляў працавітыя рукі калгасніка і дапытлівую думку навукоўца.

Беларускі пісьменнік Сцяпан Кухараў успамінаў пра сваю сустрэчу з Хадкевічам падчас працы ў «Звяздзе»: «размашыстым, хуткім крокам па калідоры праходзіў, як мне тады здавалася, важны чалавек старэйшага ўзросту ў шырокім, як на выраст, шэрым, у ялінку, паліто з накладнымі кішэнямі, у цяжкіх салдацкіх ботах. Гэта і быў Тарас Хадкевіч. Часцей за ўсё ў яго быў заклапочаны твар з сурова сціснутымі вуснамі, з пад высокіх густых броваў молада паблісквалі глыбока пасаджаныя карыя вочы. І абавязкова пад пахай або ў вялікай адтапыранай кішэні быў скрутак газет».

«У 1935 годзе рэдакцыя «Звязды» камандзіравала Т.Хадкевіча ў Асвейскі раён. Неўзабаве адтуль паведамілі, што «карэспандэнт Хадкевіч цяжка захварэў і адпраўлены на лячэнне ў Ленінград». Упэўнены, што гэтая хвароба ўратавала Тараса ад масавага «хапуна» 1936–37 гадоў», – так пісаў Сяргей Грахоўскі.

Самы актыўны ўдзел прымаў у вызваленні Заходняй Беларусі, месяц знаходзіўся ў дзеючай арміі, а потым ездзіў па вызваленых раёнах у якасці карэспандэнта «Звязды». «Запас назіранняў і ўражанняў павялічваўся, і ўсё думалася: міне яшчэ некаторы час, і вось засяду за што-небудзь больш буйное – за паэму, аповесць або раман. Але здзейсніцца гэтаму было не так проста», – з аўтабіяграфіі Хадкевіча.

У самым пачатку Вялікай Айчыннай вайны прайшоў каля Мажайска трохдзённыя курсы перападрыхтоўкі і разам з групай курсантаў быў накіраваны на Паўночна-Заходні фронт, у раён Тарапец-Асташкаў камандзірам узвода. У канцы верасня паранены трапіў у палон. Прайшоў праз лагеры ваеннапалонных у Тарапцы, Даўгаўпілсе, пад Рыгай. Быў у «шталагах» і на рамонтных работах у

Германіі. Удзельнічаў у інтэрнацыянальным руху Супраціўлення. Рэдкі выпадак: тройчы ўцякаў з палону і цудам не быў расстраляны. Апошні ўцёк ранней вясной 1945 года закончыўся паспяхова. Усе жахі ваеннага ліхалецця Тарас Хадкевіч апісаў у аўтабіяграфічных аповесцях «Братэрства» і «Рэха ў гарах». Пра гэта ён успамінаў так: «пабываў у страшных лагерах ваеннапалонных, дзе ад голаду, здзекаў і хвароб паміралі сотні чалавек у дзень».

У складзе Чырвонай Арміі прайшоў дарогамі Чэхаславакіі, Венгрыі, Польшчы. Дэмабілізаваўшыся восенню 1945 года, вярнуўся ў Мінск, знайшоў жонку Клаўдзію і дачку Івету, пазней нарадзіўся сын Леанід. Знішчаны Мінск ўразіў да глыбіні душы. Дом, дзе жыла сям'я да вайны, згарэў. Жонка з дачкой і састарэлай маці жылі ў збітым з дошак будане.

«Дамок быў складзены з трухлявых дошак, іржавай бляхі – з таго, што можна было знайсці на мінскіх руінах. Шчыліны пазатыканы рыззём, прызба высокая, таксама як паратунак ад холаду. Пасярод хаты сялянская печ, каля яе ў маленькай бакоўцы з падслепаватым акенцам Тарас грэў плечы і пісаў, пісаў... Цяпер, можа, цяжка паверыць, а мы тады лічылі за шчасце мець хоць такі прытулак. Большага мы патрабаваць не маглі. Бо што тады магла даць нам знявечаная вайной родная зямля? Магла сказаць толькі дзякуй за перамогу, што жывыя і здаровыя вярнуліся да свайго народа, у якога цяпер шмат клопатаў...», – з успамінаў Рыгора Няхая.

Пасля некалькіх дзён адпачынку Тарас Канстанцінавіч заявіўся ў рэдакцыю газеты «Звязда». Там прынялі яго так, нібыта ён вярнуўся з таго свету, і адразу ж прапанавалі тую работу, якую выконваў да вайны, раз'яздным карэспандэнтам «Звязды».

«Зноў, як і да вайны, бясконцыя цікавыя паездкі па гарадах і вёсках рэспублікі: і поездам, і самалётам, і на спадарожнай машыне, і на параходзе, і на валах на Палессі. Аднак Беларусь цяпер уставала

перад вачыма ў інакшым выглядзе: спустошанай фашысцкімі акупантамі, у руінах і папалішчах. І тым не менш, я бачыў вялікую радасць у людзей, прыўзняты настрой, поўны светлых спадзяванняў ад таго, што здабыта слаўная перамога над лютым ворагам, наступіў мір і можна працягваць перарванае вайной будаўніцтва шчаслівага жыцця. Мала ёсць куткоў у Беларусі, у якіх я не пабываў бы ў час гэтых паездак».

Падчас вайны Тарас Хадкевіч не пісаў. І толькі пасля яе заканчэння наступіла як бы другое нараджэнне пісьменніка. У «Звяздзе» друкуюцца яго артыкулы і нарысы. Чытачы знаёмяцца з яго апавяданнем «У вагоне» – пра радасць і хваляванні дэмабілізаваных салдат, якія вяртаюцца з крывавых палёў вайны да мірнай стваральнай працы.

Праз нейкі час пісьменнік адчуў, што работа ў штодзённай газеце з заўсёдашняй мітуснёй і гонкай адбіваюцца на творчых планах. І як ні цяжка было, бо «Звязда» ўвяла яго ў беларускую прозу, Тарас Хадкевіч звольніўся з

рэдакцыйнага штату і пачаў працаваць у газеце «ЛіМ» – загадчыкам аддзела публіцыстыкі. З 1953 па 1972 гады – літаратурны кансультант па прозе у Саюзе пісьменнікаў БССР.

У 1950–1970-я гады Тараса Хадкевіча называлі «гонарам беларускай культуры», «арыгінальным празаікам, паэтам, публіцыстам, перакладчыкам і журналістам», а многія чытачы называлі яго сваім любімым пісьменнікам. Літаратуразнаўцы і крытыкі

высока ацэньвалі вершы, апавяданні, нарысы, аповесці і раманы, кніжкі для дзяцей, напісаныя Тарасам Канстанцінавічам.

У пранізанай золкімі вятрамі хаціне па Саламянай вуліцы, пры газоўцы, напісана яго першая аповесць «Братэрства». Аповесць «Братэрства» стала, па сутнасці, першай у беларускай літаратуры, у якой расказваецца пра інтэрнацыянальную салідарнасць людзей, што воляю абставін апынуліся ў фашысцкіх засценках. Перад тварам смяртэльнай небяспекі яны не скарыліся ворагу, не страцілі сваіх лепшых чалавечых якасцей. Як бы працягам «Братэрства» з'яўляецца аповесць «Рэха ў гарах», калі ў згаданым творы раскрылася гераічнае ў характарах асобных людзей, то тут гэтая задача набывае больш шырокія гістарычныя вымярэнні: змагаюцца ўжо не адзіночкі на барацьбу з фашыстам падымаецца ўвесь народ...

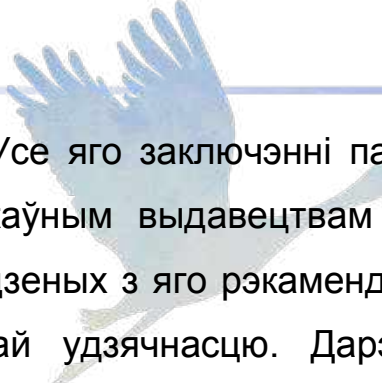
Невыпадкова Тарасу Хадкевічу была даручана работа з маладымі аўтарамі. Письменніцкая сям'я панесла за час вайны вялікія, беззваротныя страты. На франтах і ў партызанскіх атрадах загінула

Тарас Хадкевіч у Мінску

многа талентаў. Трэба было дбаць пра новыя літаратурныя сілы. Тарас Хадкевіч прачытваў тысячы старонак рукапісаў твораў маладых літаратараў.

«На сталае яго была гара гэтых рукапісаў. Многія з іх ён забіраў дамоў і да позняй ночы чытаў, адкладваючы часам свой рукапіс. Адным ён шчыра і доказна адказваў пісьмова, з другімі сустракаўся ў Саюзе і нават дома. У справах Саюза пісьменнікаў захавалася яго перапіска з аўтарамі, кожная ад пяці да пятнаццаці старонак.

Усе яго заключэнні па рукапісах маладых прыхільна прымаліся Дзяржаўным выдавецтвам БССР. У архіве Хадкевіча нямала кніг, выдадзеных з яго рэкамендацыямі і падараваных аўтарамі з вялікай і шчырай удзячнасцю. Дарэчы, ніводнае абмеркаванне твораў на секцыях не праходзіла без удзелу Тараса Хадкевіча і як арганізатара, і як дакладчыка такіх абмеркаванняў».

«Сапраўды Хадкевіч заставаўся ў сцішаным памяшканні Саюза і да позняга працаваў. Працаваў многа і над сваімі творамі, бо доўгі час ён жыў у вельмі дрэнных кватэрных умовах. Пісаў ён не таропка, але з выключнай акуратнасцю выпісваў кожнае слова, кожны радок. Успамінаю, што ў гады сумеснай працы ў «Звяздзе» яго матэрыялы не заўсёды перадрукоўваліся на машынцы, а ў рукапісе адразу здаваліся ў набор. Успамінаю і тое, што Тарас Хадкевіч надаваў выключнае значэнне дысцыпліне працы як творчай, так і службовай. Ён неаднойчы паўтараў чэхаўскае выказванне: «Трэба паставіць сваё жыццё ў такія ўмовы, каб праца была неабходнасцю. Без працы не можа быць чыстага і радаснага жыцця». Успамінаю сёння гэтае выказванне А.П.Чэхава, і мне яшчэ больш становіцца зразумелай прага да працы Тараса Хадкевіча, якая прынесла яму немалыя творчыя здабыткі», –з успамінаў Паўла Кавалёва.

Пасяхова выступаў пісьменнік і ў жанры мастацкага нарыса «Нафтагігант на Дзвіне» (1963), «Советская Белоруссия» (1967), «Сад у квецені» (1966). У сааўтарстве з С.Грахоўскім, Р.Сабаленкам, У.Карпавым напісаў кнігу «Мы раскажам пра Мінск».

Ёсць і кніга-нарыс, якая падводзіць вынік журналісцкім творчым інтарэсам Т.Хадкевіча, «Мая Беларусь». Грунтоўны і ўдумлівы нарыс, які змясціў у сябе і гістарычны агляд жыцця беларускай нацыі, і пракаментавалі геаграфічныя звесткі, і аповяд аб эканоміцы і культуры роднага народа, які аж да Вялікага Кастрычніка таміўся адной прагай –

«людзьмі звацца», і тое, што аўтар бачыў на ўласныя вочы і перажыў на роднай зямлі.

«Неяк улетку сорак сёмага года я прысутнічаў пры правярцы выканання дагавору на саборніцтва паміж двума перадавымі калгасамі – палескім і аршанскім. Дэлегацыя палескіх калгаснікаў

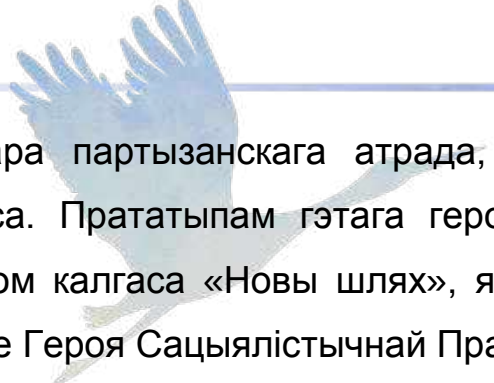
гасціла ў калгасе пад Оршай. Мяне зацікавіла адна надзвычай жывая, энергічная дзяўчына – калгасны камсорг, да якой мы, жартуючы, сваталі маладога ўдалага хлопца, што прыехаў з дэлегацыяй з Палесся. Я задумаў тады напісаць на гэтым матэрыяле апавяданне, але задума нечакана разраслася, і ў маім уяўленні паступова выразна акрэслілася «Вяснянка». Напісаў я гэтую аповесць шпарка, як кажуць, адным

дыханнем: узяў у рэдакцыі чарговы месячны водпуск і, нікуды не выязджаючы з Мінска, за месяц зрабіў чарнавы накід усёй аповесці; дапрацоўваў потым дэталі, а ў аснове нічога не мяняў. То была ўдача, якая не так і часта сустракаецца ў творчай практыцы.

Тарас Канстанцінавіч піша многа карэспандэнцый, публіцыстычных артыкулаў, нарысаў, у якіх расказвае пра будаўніцтва мірнага жыцця, пра стваральную працу рабочых і калгаснікаў.

Чалавек у разуменні Тараса Хадкевіча прыгожы ў працы, у пошуку. Жыццё для яго імклівы рух, няспынная барацьба. Вось чаму героі рамана «Даль палявая» Васіліна, Паходня, Кашалёў, Андрэенка не шукаюць роўных, пратаптаных сцежак, лёгкага хлеба, не хаваюцца за чужыя плечы. Ва ўсіх сваіх творах пісьменнік з глыбокай павагай і сардэчнай цеплынёй піша пра людзей працы.

Востры канфлікт паміж сапраўднымі людзьмі і прыстасаванцамі ляжыць у аснове рамана. У цэнтры кнігі вобраз Паходні, былога

камісара партызанскага атрада, затым парторга МТС і старшыні калгаса. Прататыпам гэтага героя стаў Пётр Пятровіч Кандрашоў, аграном калгаса «Новы шлях», якому ў 1966 годзе было прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Час паказаў, што Т.Хадкевіч зрабіў у апошнія дзесяцігоддзе нямала. Пісаліся апавяданні, нарысы, кнігі для дзяцей. Апошняй кнігай пісьменніка стаў раман «Песня Дзвіны», дзе ён дасягнуў новых вышыняў майстэрства. Раман, нягледзячы на хваробу, якая навалілася, можна сказаць, знянацку, яму удалося закончыць у канцы 1972 года.

Захоплены рамантыкай, Т.Хадкевіч едзе на будоўлю нафтазавода і жыве сярод першабудаўнікоў. Як і ўсе выконваў розныя работы: то капаў рыдлёўкай, то тачкай вазіў цэментны раствор. Не да інтэрв'ю было, нават нататкі некалі зрабіць. Усё перажытае, ужо пазней, было апісана ў рамане «Песня Дзвіны», кнізе пра Наваполацк, першы горад беларускіх нафтавікоў. Аўтар гэтага рамана блізка ведаў яго жывых герояў, ведаў як зямляк і чалавек, лёс якога быў цесна звязаны з лёсам будаўнікоў новага горада на Дзвіне.

«Песня Дзвіны» кніга поклічнай эмацыянальнай сілы і аптымізму, уласцівых усяму лепшаму, што створана пісьменнікам больш як за сорак гадоў творчай працы.

Сам аўтар так вызначыў ідэйны і мастацкі змест рамана: «У аснове твора біяграфія двух пакаленняў савецкіх людзей: старэйшага, якое адбудоўвала краіну і адстаяла яе ў бітвах, і малодшага, пасляваеннага; і біяграфія двух гарадоў – старажытнага і новага, маладога».

Нельга без хвалявання і душэўнага ўзрушэння чытаць узнёслашчырыя і поўныя юнацкага захаплення радкі, адрасаваныя чытачу «Песні Дзвіны»:

«Нізкі паклон табе, Заходняя Дзвіна, мая радзіма, калыска майго маленства, невычэрпная радасць маіх сталых год!.. Не злічыць стагоддзяў, што прашугалі над табой, зніклі ў сівізне мінуўшчыны... Змяняюцца часы і падзеі, новыя пакаленні ідуць у бой за чалавечае шчасце. А ты, сведка нязмернага часу, плывеш і плывеш, убіраючы ў сябе ўсё – і добрае, і благое, і гоман таіх хваль падобны да спрадвечнай несканчонай песні».

Імпанавала прыхільнасць і любоў, якія жылі ў Тарасу Хадкевічу, да моладзі і дзяцей. Яго кнігі апавяданняў для юных чытачоў, і сёння надзённыя: «За сінім лесам», «Спеюць яблыкі», «Дзвіна пайшла».

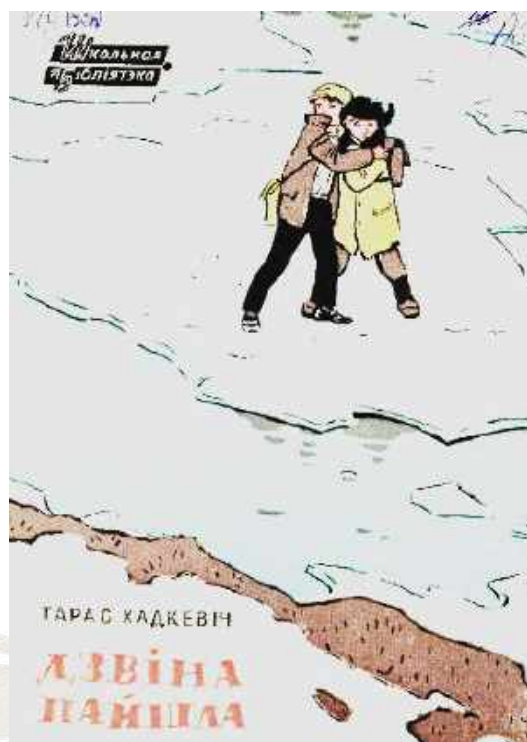
Першы зборнік «За сінім лесам» быў адзначаны заахвочвальнай прэміяй на ўсесаюзным конкурсе

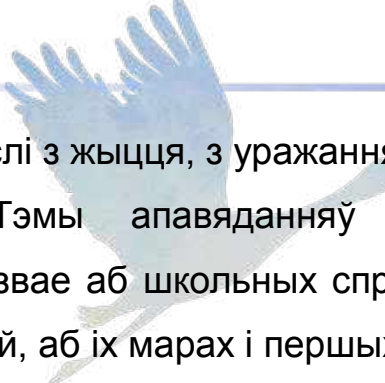
дзіцячай кнігі (конкурс праводзіўся Міністэрствам асветы РСФСР). Гэтая кніжка была перакладзена на рускую мову. У 1954 годзе юныя чытачы Беларусі атрымалі другі зборнік апавяданняў Тараса Хадкевіча «На новым месцы», неўзабаве на рускай мове выйшла кніга «Пачатак сяброўства».

Зборнік «Дзвіна пайшла» ўключае лепшыя апавяданні Т.Хадкевіча. Усе яны, як кажуць,

У рабочым кабінёце

выраслі з жыцця, з уражанняў і назіранняў аўтара.

Тэмы апавяданняў розныя. Тарас Хадкевіч захапляюча расказвае аб школьных справах, аб сяброўстве, аб гульнях і забавах дзяцей, аб іх марах і першых жыццёвых выпрабаваннях.

Шчыра хвалюемся мы за Алёшу, які ў цемру і страшэнную непагадзь замест хворага бацькі адправіўся на рэчку, каб запаліць ліхтар на бакене. Дняпро быў у той вечар нібы раз'юшаны звер: ён кідаў у твар хлопчыку калючыя пырскі хваль, нябачнымі рукамі хапаўся за вёслы... І ўсё ж Алёша перамог – запаліў ліхтар на бакене. Такіх хвалюючых момантаў, калі наш неспакой за лёс герояў дасягае найбольшага напружання, у зборніку «Дзвіна пайшла» многа.

Т.Хадкевіч дае разнастайныя дзіцячыя характары, стварае іх з любоўю, з веданнем інтарэсаў і схільнасцей дзяцей. Героі вабяць нас непасрэднасцю і пераканаўчасцю, імкненнем да карысных спраў: марыць працаваць камбайнеркай у родным калгасе пасля заканчэння школы пяцікласніца Надзя («Пачатак дружбы»), хоча стаць наватарам, перадавіком вытворчасці нядаўні вучань прафтэхвучылішча Валька Родзін («Ля канвеера»). Часам не ўсё бездакорна ў паводзінах герояў. Некаторых з іх можа спакусіць чужы сад («Спеюць яблыкі»), здольны дзеці і на іншыя свавольствы («Дзвіна пайшла»).

Міналі гады. Ён пасталеў, стаў вядомым, прызнаным пражанкам. Але засталася тая ж сціпласць, застаўся той жа добразычлівы, вельмі сардэчны позірк.

«Часцей за ўсё Тарас Канстанцінавіч успамінаецца ў карычневым гарнітуры, у светла-жоўтай, сонечнай кашулі, падцягнуты, прыгожы і засяроджаны. Быццам ідзе і прыслухоўваецца да сваіх думак, да сваіх клопатаў. Мне вельмі падабаліся ў яго характары сур'ёзнасць і глыбіня, непаказныя дабрата і чалавечнасць. Ён любіў людзей і радаваўся, калі людзі адказвалі яму на любоў», – з успамінаў Э.Агняцвет.

Прыхільнасць да глыбінных ведаў мінулага вылілася і ў такую форму творчасці, як дакументальная кінематаграфія: па сцэнарыях Т.Хадкевіча створаны стужкі, упершыню так наглядна адкрываючыя перад гледачамі краіны стагоддзі мінулыя і цяперашні дзень («Георгій Скарына», «Кастусь Каліноўскі» і «Сказанне аб Мінску»).

«У канцы ліпеня 1975 года я быў у каралішчавіцкім доме творчасці. У гарачы поўдзень адведаць дачку і ўнука прыехаў Хадкевіч. Я ўзрадаваўся, убачыўшы яго за рулём, і толькі пасля здагадаўся, што гэта было развітанне з любімымі мясцінамі, з домам, дзе столькі ён папрацаваў, развітанне з сябрамі і знаёмымі. Мы селі пад старою ялінаю. Тарас не скардзіўся, але цяжка дыхаў і ў вачах быў глыбокі сум. Тарас сеў за руль, усміхнуўся, памахаў рукою на развітанне. Гэта быў яго апошні рэйс. Праз два тыдні Тараса Хадкевіча не стала, але засталіся яго кнігі – сведкі свайго часу, і добрая памяць у кожнага з тых, хто хоць раз сустрэкаўся з ім», – так успамінаў Сяргей Грахоўскі.

Творы неаднаразова перакладаліся на рускую мову. Асобныя і на англійскую, армянскую, балгарскую, венгерскую, грузінскую, казахскую, латышскую, украінскую і іншыя мовы.

Некаторыя перакладчыкі, у тым ліку і Язэп Семяжон, Тараса называў «майстрам перакладу». Самыя вядомыя пераўвасабленні Т.Хадкевіча – пераклады кніг М.Горкага «У Амерыцы» і «Апавяданні», раман грузінскага пісьменніка А.Чайшвілі «Лело».

Тараса Канстанцінавіча не стала 14 жніўня 1975 года.

Лёс звычайнага сельскага хлапчука нельга назваць простым, аднак пакінутая ім творчая спадчына сведчаць аб тым, што праца на літаратурнай ніве была плённай і значнай.

Сёння імя Тараса Хадкевіча мала хто ведае. Мы разумеем, што час бяжыць наперад, але ж штосьці можна пагартаць і з кніг гэтага

пісьменніка, таму што чалавечыя пачуцці засталіся ўсё тыя ж. Напрыклад, «Песня Дзвіны» Хадкевіча – кніга, напісаная душой.

За плённую літаратурную і грамадскую дзейнасць Тарас Хадкевіч узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і «Знак Пашаны», многімі медалямі.

Імем Тараса Хадкевіча названы цэнтральная раённая бібліятэка горада Верхнядзвінска і адна з вуліц Полацка.

Будынак Верхнядзвінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Тараса Хадкевіча

ТАРАС ХАДКЕВІЧ І ВЕРХНЯДЗВІНСКІ КРАЙ

*Свае ён творы нам пакінуў
І радасць першае вясны.
Ён так любіў сваё Наддзвінне,
Што сам стаў песняю Дзвіны.*

А. Астрэйка

Гэтыя радкі адлюстроўваюць жыццёвы і творчы шлях нашага знакамітага земляка – Тараса Канстанцінавіча Хадкевіча.

«Тарас Хадкевіч, ураджэнец лясных і азёрных мясцін Наддзвіння, любіў і тонка адчуваў прыроду, быў зачараваны някідкай, але дарагой і мілай сэрцу беларуса прыгажосцю паўночных краявідаў. Ён пісаў аднойчы, што адлюстраванне адзінства адчування» прыроды і чалавека важна для псіхалогіі творчасці», – так пісаў Сцяпан Кухараў.

Ён любіў сваё Наддзвінне. Усе яго фарбы – ад палёў і лясоў наддзвінскіх. За трынаццаць кіламетраў ад Верхнядзвінска ў вёсцы Шайцерава ў бацькавай хаце жыла яго сястра Стэфан. Ваколіцы Шайцерава прываблівыя. Побач рэчка Дрыса. Вакол заліўны луг.

За Шайцеравам – Дрыса,

За Дрысаю – бары

Высока ўзняліся

У высветах зары.

Калышуцца заранкі

У шэлесце дажджоў,

Тарасава Вяснянка

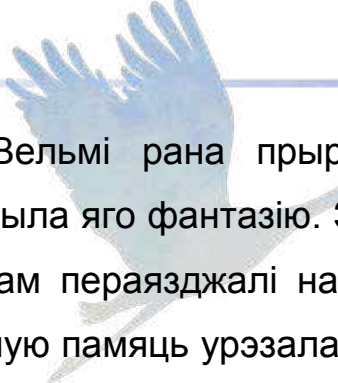
Вядзе ў сіль ільню.

Э.Зубрыцкі

"Мая Радзіма – паўночнае Наддзвінне на захад ад Полацка. Ёсць тут прыхаўнік, утвораны Дзвінай і правай прытокам Дрысай. Праз яго праходзіць абсаджаны веgetацыяй барозамі і жэрбамі стары балочок, з Полацка на Дзвінск, ператвораны цяпер у выдатную магістраль. Хала ішла багата, за 13 км. ад горада Дрыса, размясцілася вёска Шайцерава, у якой я нарадзіўся 23 лютага (ст.ст.) 1912 г."

май
Беларусь

Вельмі рана прырода прыкавала да сябе ўвагу хлопчыка, узрушыла яго фантазію. Запомнілася Тарасу Канстанцінавічу, як яны з бацькам пераязджалі на пароме Дзвіну. Тры гады было яму, але ў дзіцячую памяць урэзалася ўсё да драбніц: дзьмуў моцны вецер, рака, нібы жывая істота, нешта незадаволена гаманіла, кідала на паром белыя грабенчыкі высокіх хваль.

Старэнькі паром, стрымліваючы націск вады, стагнаў, скрыпеў і, здавалася, вось-вось разваліцца. Усё гэта моцна ўразіла хлопчыка. «Было страшна і цікава», – зазначае Тарас Канстанцінавіч. Відаць, з таго часу і палюбіў ён магутную Дзвіну і на многіх старонках сваіх твораў уславіў яе хараство і сілу.

Аўтар азарае дарагое аблічча Радзімы святлом вялікай сыноўняй любові, і таму самае звычайнае выглядае ў яго творах яркім і незабыўным.

Гараджанін з выгляду, Тарас Канстанцінавіч душой жыў у вёсцы. Як бы ні быў ён заняты, пастаянна ездзіў у родную вёску, праводзіў свой адпачынак на малой радзіме. Звычайна ў абед Тарас Канстанцінавіч выходзіў на вуліцу, садзіўся на лаўку каля вялікага дашчатага стала, любавалася хараством шыпшыны, якая пышна цвіла пад вокнамі хаты. Старыя дрэвы сада нібы нашэптвалі яму: «Зноў на Полаччыне! Колькі дум нарадзілася!» Ніколі Тарас Хадкевіч не адчуваў у сабе столькі дужасці, бурлівай энергіі і радаснага пачуцця, як у такія дні...

І ўсё ж, як бы далёка ні заносіла яго жыццё, як бы высока не ўзнімала літаратурная слава, як бы цёпла не прымалі ва ўсіх кутках Беларусі, называючы «сваім», лёс і творчасць Тараса Хадкевіча – яго роднае Прыдзвінне. Яно не пакідала пісьменніка ў час жыццёвых і літаратурных пошукаў, як ніколі не адпускаюць чалавека родныя зямля, дом, людзі.

«Найбольш вабіла пісьменніка чароўная прыдзвінская прырода.

– На рыбалцы мог суткамі прападаць, – успамінае Павел Сямёнавіч Шыманскі. – І не столькі рыба ахвоціла, колькі наваколле. Лавіў жа выключна на вудачку. Я не раз вазіў для дзядзькі на рэчку ежу. Прыгледжуся, а ён сядзіць на беразе гэтак задуменна. А то сядзе на дзень у рошчыцу, у Таполі, – марыць аб нечым, блукае... Характарам жа таварыскі, вясёлы. З аднавяскоўцамі вельмі сябраваў, не раз чарку вось за гэтым сталом падымалі. Што там казаць, – арцельны быў хлопец...».

*Пляменнік
Павел Шыманскі*

І сапраўды, як не любіць Дзвіну, калі нарадзіўся на ёй, блукаў па яе ўзбярэжжы ў дзяцінстве і юнацтве,

услухоўваўся ў плёскат яе хваль – то бурлівы, грозны ў вясновую паводку, то ціхі, мілагучны ў пагодны летні вечар; калі сачыў, як з лёгкім булькатам круцяцца пеністыя кольцы віроў, калі прадзіраўся праз непраходныя лазнякі з калючымі ажынавымі і

парэчкавымі спляценнямі, калі гадзінамі сядзеў на прыбярэжных валунах, што чорнымі замшэлымі гмахамі высоўваюцца сям-там з вады.

Неяк вяртаўся Тарас Канстанцінавіч з рыбалкі. Апускалася за лес сонца, кідаючы касыя прамяні па палявы прастор. Выгляд палёў радаваў Тараса перш за ўсё тым, што ён не заўважыў паблізу ні кавалачка зямлі, да якога не дакранулася б дбайная рука чалавека. Густа зелянелі ўзмежкі і пожні, шуганула ў рост рунь азіміны, адарыўшы палі буйным калоссем. Недалёка палі дыхалі пахамі

свежаабмалочанай саломы, гудзелі камбайны. Перакрываючы гэты бязладны хор, далятаў гул трактароў, і позірк ўжо ўлоўліваў, як іх фары праразалі змрок жаўтлявымі снапамі святла.

Зямельны масіў калгаса «Новы шлях» быў вялікі, з захаду акаймаваны вузкай у хмызняках рачулкай, з поўначы – лесам, з поўдня – прылеснай балоцістай абалонай, а на ўсходзе далягляд закрываў далёкі, высокі, з пяшчаным грэбнем пагорак. Ад гэтай купкі аддзялілася мужчынская постаць і падбегам накіравалася да «легкавушкі».

І ўспомніўся Тарасу Хадкевічу Пятро Кандрашоў, былы аграном пасляваенных гадоў: «Высокі, статны, ён з усходам сонца і да захаду быў на калгасных палях. Слаўным працавітым настроем веяла ад яго». І нібы яго пісьменнік вывеў у асобе агранома, героя апавядання «Сад у квецені».

Родная зямля, зямля барацьбы і пакут. Колькі ён думаў пра яе і на фронце, і ў шпіталі, і пазней! Абняць, прытуліцца тварам

Пятро Кандрашоў

в. Шайцерава. 1961 г.

да яе, удыхаць яе пахі – гэткам заўсёды быў парыў Тараса. Ён нібы наталяўся роднай зямлёй, блізкімі яму людзьмі, чэрпаў на радзіме сілы і натхненне для сваёй творчасці.

Тарас Хадкевіч любіў землякоў, і яны яму адказвалі пашанай. У пісьменніка было шмат гутарак з імі. Прыгадвалі родныя мясціны, жыццё калгаса, знаёмых. Не раз збіраліся яны за адным сталом,

дзяліліся ўспамінамі, а бывала, разам спявалі песні.

Любіў Тарас пабыць з трактарыстамі, пасядзец з касцамі, пастухамі пры вогнішчы... Вельмі ўмеў пісьменнік сябраваць з землякамі. І яны яго паважалі, цанілі яго думкі, парады. Адзін з іх, дзядзька Рыгор, з якім Тарас любіў пагаварыць, стаў прататыпам для многіх апавяданняў, нарысаў.

На высокую прыступку ў адлюстраванні жыцця вёскі ўзняўся Тарас Хадкевіч у рамане «Даль палявая». Аднавяскоўцы не раз знаходзілі ў яго рамане знаёмыя вобразы землякоў. Прататыпамі яго твораў становіліся калгасныя актывісты, вясковыя дзівакі, простыя душэўныя людзі. А выдатныя лірычныя адступленні, прысвечаныя апісанню пейзажа, характэрныя, толькі Тарасу Хадкевічу, у нечым узяты ім з маляўнічых краявідаў роднай вёскі Шайцерава.

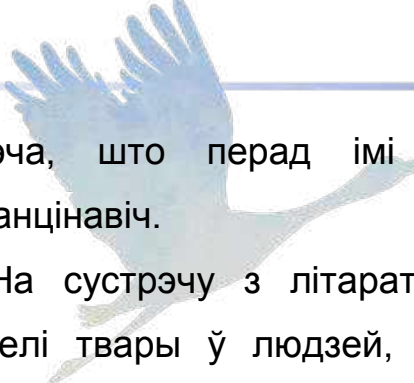
У 1972 годзе Тарас Хадкевіч прыехаў у Верхнядзвінскі раён з групай пісьменнікаў. Паэты і празаікі выступалі са сваімі творамі перад вяскоўцамі, дзяліліся творчымі набыткамі, цікавіліся жыццём вёскі. І тым цікавей была

*Сустрэча з групай пісьменнікаў
у в. Шайцерава*

*Жыхары в. Шайцерава
на сустрэчы з пісьменнікамі*

сустрэча, што перад імі як бы трымаў справаздачу Тарас Канстанцінавіч.

На сустрэчу з літаратарамі сабраліся амаль усе вяскоўцы. Святлелі твары ў людзей, калі яны слухалі выступленне Тараса Хадкевіча, словы радасці вырываліся з іх вуснаў. Арганізаваў гэтую сустрэчу старшыня калгаса Сцяпан Макаравіч Кавалеўскі, настаўнік па адукацыі, прыхільнік мастацкага слова. З пісьменнікам яго звязвалі доўгія гады сяброўства.

Тарас Канстанцінавіч быў цесна звязаны з родным краем і асабліва ганарыўся зменамі, якія адбываліся на роднай зямлі, неаднойчы пісаў пра дасягненні сваіх землякоў.

Тарасу не трэба было ніякіх курортаў, а вось паехаць туды, дзе прайшло яго маленства, было для яго найвялікшай асалодай.

Ужо напрыканцы, цяжка хворы, Тарас Хадкевіч пісаў, даводзіў да ладу сваю лебядзіную «Песню Дзвіны». Працуючы над творам, любіў паўтараць: «Тэма для пісьменніка – гэта яго лёс». Яго лёсам стала радзіма. Рэфрэнам жыцця і творчасці Тараса Хадкевіча гучаць словы яго апошняга рамана: «Нізкі паклон табе, мая радзіма, калыска майго маленства, невычэрпная радасць маіх сталых год! Я шмат блукаў па тваіх берагах... І ўсё, што бачыў і чуў, здаецца мне адной быстраплыннай і неўміручай песняй. Тваёй песняй, родная Дзвіна».

Памяць пра Тараса Хадкевіча захоўваюць у вёсцы Шайцерава на Верхнядзвіншчыне.

Менавіта там ў 2000 годзе адбылося мерапрыемства «І сам стаў песняю Дзвіны», якое з'явілася чарговым падарожжам па літаратурнай карце раёна. Праводзілася яно па ініцыятыве кіраўніка клуба цікавых сустрэч, дырэктара Верхнядзвінскай ЦБС В.І.Крук.

На былым бацькоўскім доме ў вёсцы Шайцерава ўрачыста ўсталявалі мемарыяльную дошку, якую зрабіў таленавіты разбяр па дрэву, выкладчык працы мясцовай сярэдняй школы Мікалай Гарбуз.

У мясцовай школе, у кабінце беларускай мовы і літаратуры, адведзены куток пад музей пісьменніка, дзе захоўваюцца асабістыя рэчы, дакументальныя фотаздымкі, творы з аўтографам аўтара, рукапісы, пісьмы, звесткі з біяграфіі Тараса Канстанцінавіча, рабочыя бланкеты пісьменніка. Захоўваюць школьнікі і яго рыбалавецкі фанар – памяць аб ходжаных-пераходжаных дзвінскіх берагах. І, нават, узнагарода ўдзельніку Вялікай Айчыннай вайны з нагоды 20-годдзя Перамогі. *(сабраныя з дапамогай дачкі Іветы і сына Леаніда, пляменніка Паўла Сямёнавіча Шыманскага).* Паступова назапашваецца матэрыял і для новага дома-музея Т.Хадкевіча, пад які плануецца прыстасаваць вясковую хату ў Шайцераве. Яе выкупіла аднайменнае сельгаспрадпрыемства і добраўпарадкавала тэрыторыю вакол.

Верхнядзвінская
цэнтральная раённая
бібліятэка імя Т.Хадкевіча
наладзіла ў вясковым
Доме культуры
літаратурную сустрэчу,
прысвечаную творчасці
пісьменніка. Вучні школ
чыталі вершы з першага

паэтычнага зборніка Т.Хадкевіча – «Смялей, таварыш!». Яго даслала ў Шайцерава Дзяржаўная бібліятэка. Вучні зрабілі таксама цікавую інсцэніроўку па апавесці «Вяснянка». Шмат невядомага раней пра свайго славутага земляка пачулі шайцераўцы з вуснаў сына пісьменніка Леаніда Тарасавіча.

Напэўна ўсім прысутным было цікава даведацца, якім быў Тарас Хадкевіч у жыцці. Аб гэтым раскажаў яго сын, які ў той час працаваў дырэктарам музея гісторыі беларускай літаратуры. Ён

ахарэктывызаваў бацьку жыццярадасным, добразычлівым чалавекам. З яго твару амаль ніколі не зыходзіла ўсмішка, бо ён заўсёды быў аптымістам. Упершыню Тарас Хадкевіч прывез сына ў Шайцерава ў 1953 годзе. Тут пісьменнік сустрэкаўся з мясцовымі жыхарамі, з кіраўнікамі калгаса «Новы шлях».

Быў вельмі цікавым суразмоўцам і ўсе ўбачанае і пачутае старанна запісваў, збіраючы матэрыял для сваіх новых кніг. Леанід Тарасавіч раскажаў нават такі смешны выпадак, калі аднойчы пракаціў бацьку на матацыкле, незнарок скінуўшы яго ў канаву.

Калі Тарас Хадкевіч цяжка хварэў, то вельмі сумаваў па родных мясцінах. Апошні раз пісьменнік быў у Шайцераве ў 1974 годзе і паводзіў сябе так, быццам бы адчуваў, што больш ніколі не вернецца сюды.

*Злева направа:
паэт С. Панізнік,
Івэта і Леанід –
дачка і сын Т.Хадкевіча,
пісьменнік А.Савіцкі*

Напрыканцы свайго выступлення Леанід Тарасавіч сказаў, што ён рад быў пабываць на радзіме бацькі, што вельмі ўдзячны усім прысутным за тое, што не забылі дарагога яму чалавека, якога памятаюць і чытаюць яго творы.

Тарас Канстанцінавіч не ўяўляў свайго жыцця без сяброўства. І таму, напэўна, пасля выступлення аднаго з самых родных яго людзей – сына, слова меў яго сябар-пісьменнік Алесь Ануфрыевіч Савіцкі.

Ён адзначыў, што Тарас быў яму як бацька, як дарадца. Калі Алесь Ануфрыевіч у 1962 годзе прыехаў у Мінск, то сям'я Хадкевічаў, хоць і сама тулілася ў цеснай хаціне, знайшла месца і для яго. Нагадаў, што менавіта ён падарыў свайму сябру назву яго рамана «Песня Дзвіны».

«Яго любімай ежай быў хлеб са смальцам. У палоне раз на тыдзень ім давалі лустачку хлеба, на якой было трохкі смальцу. І ён марыў, што калі дажыве да канца вайны, купіць цэлы бохан хлеба і будзе яго густа намазваць смальцам», – сказаў Савіцкі.

Многа цікавых слоў у адрас Т.Хадкевіча сказаў Сяргей Сцяпанавіч Панізнік. Ён зачытаў успамін пісьменніка аб першай сустрэчы з А.Савіцкім. Адзначыў і тое, што творы Т.Хадкевіча перакладзены на шмат моў народаў свету, паказаў фотаздымкі розных часоў.

Выступленні гасцей перамяжоўваліся народнымі песнямі ў выкананні ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці Шайцераўскага Дома культуры. Прагучала і песня «Тарасава Вяснянка» на словы мясцовага паэта Эдуарда Зубрыцкага, музыка В.А.Красніка.

У 2002 годзе члены клуба цікавых сустрэч «Сучаснік» Верхнядзвінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі наведальні Мінск, куды былі запрошаны на адкрыццё выставы «Само жыццё як рака», прысвечанай 90-годдзю з дня нараджэння

Члены клуба цікавых сустрэч «Сучаснік»

Тараса Хадкевіча. На выставе яшчэ бліжэй пазнаёміліся з жыццём і творчасцю пісьменніка. Пасля яе прагляду наведальні могількі, дзе пахаваны Тарас Хадкевіч.

Памяць пра пісьменніка жыве на Верхнядзвіншчыне і сёння. Узбагачаюць яе новымі звесткамі не толькі мясцовыя жыхары ды энтузіясты, але і родныя Тараса Хадкевіча – яго дзеці. Леанід і Івэта Хадкевічы са сваімі сем'ямі наведалі Шайцерава ў стогадовы юбілей бацькі. З гэтай нагоды гасцей сустрэлі караваем ў мясцовай школе, дзе правялі экскурсію па экспазіцыі «Наш незабыўны Тарас». Вучні старэйшых класаў падрыхтавалі літаратурна-музычную кампазіцыю «Свае ён творы нам пакінуў...».

А дзесяцікласнікі Яна Аўзіна і Вадзім Крэпачоў прапанавалі гледачам інсцэніроўку ўрыўка з аповесці «Вяснянка». Дзея адбывалася ўжо ў клубе, дзе таксама разгарнуліся экспазіцыя народнай творчасці землякоў Тараса Хадкевіча і кніжная выстава «Ты сэрца нам сваё пакінуў...», прысвечаная пісьменніку.

Сваю ўдзячнасць госці выказалі падарункамі – экспанатамі для будучага музея. Яны перадалі некаторыя асабістыя рэчы пісьменніка, рукапіс аповесці «Вяснянка», які Т.Хадкевіч пісаў у в. Шайцерава ў 1947 г., кнігі з аўтографамі бацькавых сяброў-пісьменнікаў.

Інсцэніроўка ўрыўка з аповесці «Вяснянка»

Землякі з Верхнядзвінскага раёна ўдзельнічалі ў адкрыцці выставы «Песня Дзвіны» Тараса Хадкевіча ў Мінску, прымеркаванай да 100-годдзя з дня яго нараджэння.

У бібліятэках раёна кожны год праводзяцца мерапрыемствы, прысвечаныя знакамітаму земляку: літаратурныя гадзіны, завочныя экскурсіі, выставы-агляды.

А ў цэнтральнай раённай бібліятэцы, што носіць імя пісьменніка аформлены куток «І сам стаў песняю Дзвіны», на карце «Верхнядзвіншчына літаратурная» на ганаровым месцы знаходзіцца в. Шайцерава, дзе нарадзіўся пісьменнік. На сайце бібліятэкі створаны раздзел «Тарас Хадкевіч. Яго імя носіць раённая бібліятэка».

Чалавек павінен верыць, што недарэмна жыве на гэтай Зямлі. Для чаго наогул жыць, калі не ставіць перад сабой мэты, захаваць хоць які-небудзь напамін, аб тым, што ты жыў, пакінуць пасля сябе хоць які-небудзь след?

Тарас Хадкевіч пражыў свае жыццё пачэсна. Ён пакінуў нам свае кнігі – вынік упартай працы і цярпення. У сваіх творах пісьменнік вучыў нас любові да радзімы, да роднага краю. А хіба гэта дрэнна любіць свой родны куточак?

УСПАМІНЫ ПРА ПІСЬМЕННІКА

Эдзі Агняцвет

Наш незабыўны Тарас

7 сакавіка споўнілася 85 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага пісьменніка Тараса Хадкевіча. Многія яго сучаснікі пакінулі цікавыя ўспаміны пра гэтага чалавека, які на працягу ўсяго жыцця верыў у «нястрымны рух народа-стваральніка ў росквіт роднай Беларусі».

З ласкавай згоды Эдзі Агняцвет прапануем вашай увазе яе лірычны ўспамін пра Тараса Хадкевіча, які яна перадала разам з іншымі матэрыяламі ў Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры.

Перад вачыма – высокі, нешматслоўны і вельмі сімпатычны хлопец, супрацоўнік рэдакцыі «Чырвоная змена» – Тарас Хадкевіч.

– Заходзьце, не саромцеся! – А ў самога – сарамлівая, мілая ўсмешка.

Быў 1933 ці 1934 год. Рэдакцыя нашай камсамольскай газеты знаходзілася на вуліцы Карла Маркса. Гэты дом цудам уцалеў у вайну (цяпер у тым памяшканні камісійны магазін). Праходзячы міма яго, я ўспамінаю, з якім трапятаннем прыносіла ў рэдакцыю вершы, як падбадзёрваў мяне добрым словам і проста ветлым, гасцінным позіркам Тарас. Малады журналіст, пачынаючы пісьменнік, ён адчуваў, як гэта неабходна чалавеку на пачатку жыццёвай дарогі.

мач
Беларусь

Міналі гады. Ён пасталеў, стаў вядомым, прызнаным пражанкам. Але засталася тая ж сціпласць, застаўся той жа добразычлівы, вельмі сардэчны позірк.

Часцей за ўсё Тарас Канстанцінавіч успамінаецца ў карычневым гарнітуры, у светла-жоўтай, сонечнай кашулі, падцягнуты, прыгожы і засяроджаны. Быццам ідзе і прыслухоўваецца да сваіх думак, да сваіх клопатаў. Мне вельмі падабаліся ў яго характары сур'ёзнасць і глыбіня, непаказныя дабрата і чалавечнасць. Ён любіў людзей і радаваўся, калі людзі адказвалі яму на любоў.

Аднойчы я паслала латышскім дзецям, вучням 6-й Рыжскай школы альбом-нарыс Тараса Хадкевіча «Мая Беларусь». Для іх гэта было першым, канкрэтным знаёмствам з Беларуссю. Расказала ў лісце аб добрых дзіцячых кнігах пісьменніка «За сінім лесам», «Жыла-была казка», «Спеюць яблыкі».

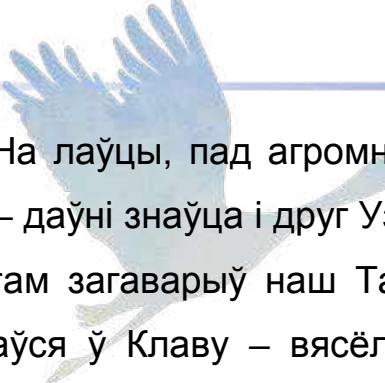
Латышскія дзеці з захапленнем вывучылі кнігу «Мая Беларусь», напісалі словы ўдзячнасці таму, «хто павёў нас дарогамі беларускага краю – такога блізкага да латышскай прыроды».

Я зайшла ў Саюз пісьменнікаў, дзе працаваў Тарас Канстанцінавіч, паказала яму ліст. Тарас аж засвяціўся ад радасці.

– Слухай, а можа, яны адчулі, што я сам родам з Віцебшчыны. Дзвіна – гэта тая ж Даўгава...

Успамінаюцца сумесныя падарожжы, камандзіроўкі.

У маі 1965 года мы ездзілі на V з'езд пісьменнікаў Узбекістана. Краіна «белага золата» сустрэла нас ружамі – чырвонымі, ружовымі, жоўтымі. Яны цвілі ўсюды – і ў Ташкенце, і за горадам, дзе размясцілі гасцей. Там быў вялізны сад, дзе на розныя лады заліваліся салаўі. Тарас выглядаў захмялелым ад гэтага шаленства прыроды, якая аглушыла, зачаравала сваімі галасамі і фарбамі пасля нашай запозненай вясны.

На лаўцы, пад агромністай ліпай, прыпыніліся Лідзія Рыгораўна Баць – даўні знаўца і друг Узбекістана, Тарас Хадкевіч і я. Маўчалі ўсе. І раптам загаварыў наш Тарас. Ён успомніў сваю маладосць, як ён закахаўся ў Клаву – вясёлую, семнаццацігадовую, які ён быў тады шчаслівы...

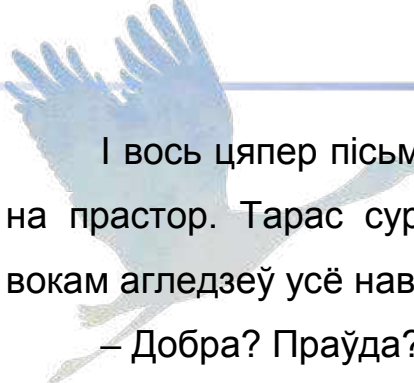
Я ўпершыню бачыла такога Тараса – лірычнага, узбуджанага, гаваркога. З нейкім асаблівым душэўным уздымам ён выступіў і на з’ездзе ўзбекскіх пісьменнікаў. Гаварыў аб нашай любові да ўзбекскай зямлі, апетай вялікім Якубам Коласам. На заканчэнне Тарас сказаў: «Нашы жанчыны вышлі для вас ручнікі, і паднясе яго жанчына – наша паэтэса».

Усім вельмі спадабаўся ручнік з надпісам: «Пісьменнікам Узбекістана ад пісьменнікаў Беларусі». Пасля гэтай паездкі я думала, што «лірычнае адступленне» Тараса – успамін аб першым каханні – было невыпадковым. Прыгадалася яго Васіліна з аповесці «Вяснянка». Ён быў чалавекам глыбока эмацыянальнай душы, але па-мужчынску стрыманы, скупы на словы ў будзённым жыцці. І толькі ў незвычайных абставінах прарываліся яго глыбінныя пачуцці.

І яшчэ адна паездка.

Быў снежань 1970 года. Вялікая група літаратараў выехала на Віцебшчыну. Было шмат выступленняў, сустрэч. Мне асабліва запомніўся Наваполацк. Каб разгледзець лепш гэты малады, працавіты, вельмі сучасны горад, – я рана ўстала і пайшла да Дзвіны. Толькі развіднела. Шумелі сосны над заледзянелай ракой. Раптам, гляджу, – пад калючым снегам ідзе Тарас Хадкевіч. Чорная кепка нізка насунута на бровы. Халодныя вятры і ўздымаюць крысо яго паліто.

Тут ён быў, калі нараджаўся горад. Тут знаходзіўся месяц за месяцам, перажываў з будаўнікамі ўсе цяжкасці і радасці творчасці. Вострым пяром напісаны нарыс «Нафтагігант на Дзвіне».

І вось цяпер пісьменнік пакінуў утульны пакой гасцініцы і выйшаў на прастор. Тарас сур'ёзны, заклапочаны. Павітаўся і гаспадарскім вокам агледзеў усё наваколле.

– Добра? Праўда? Ну, прыглядайся, назірай, а я пайду.

І шырокім, хуткім крокам пайшоў уздоўж Дзвіны – ракі свайго маленства, ракі свайго жыцця...

Агняцвет, Э. Наш незабыўны Тарас / Э. Агняцвет // Літаратура і мастацтва. – 1997. – 14 сакавіка. – С.12.

Сяргей Грахоўскі

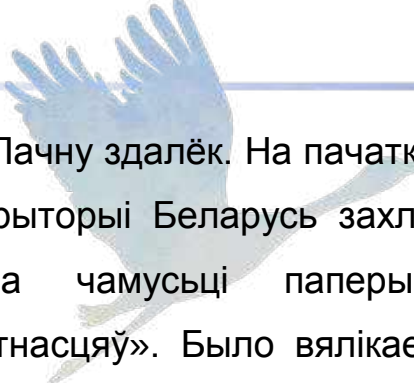
Незабыўны Тарас

Мастак двойчы нараджаецца і двойчы памірае. Другое нараджэнне адзначана з'яўленнем твора, здольнага ўсхваляваць, акрыліць, сагрэць людскія душы. Бывае мастак адышоў у нябыт, а творы яго жывуць і радуюць, хваляюць і натхняюць людзей яшчэ доўга-доўга. Чытач чуе яго голас, шчырую інтанацыю, спрачаецца, згаджаецца з ім, адкрывае нешта сабе невядомае.

Горш, калі аўтар перажыве свае творы: ён – усё сярод людзей, а кнігі яго, карціны і оперы, спектаклі і песні даўно забытыя, нібыта іх ніколі і не было. Гэта – трагедыя мастака. І ўсё ж, так ці інакш кожны ў свой час нешта дадаў сваё ў духоўны свет народа.

Колькі за маёй памяццю адышло, як кажуць, у лепшы свет нашых пісьменнікаў. У пэўныя даты мы іх успамінаем, хоць і не надта рвуцца маладзейшыя літаратары на такія ўшанаванні, мы аддаём належнае іх таленту, іх укладу ў нашу культуру і літаратуру.

Вось і мне выпала нагода ўспомніць майго даўняга добрага таварыша і захацелася нешта расказаць і вам.

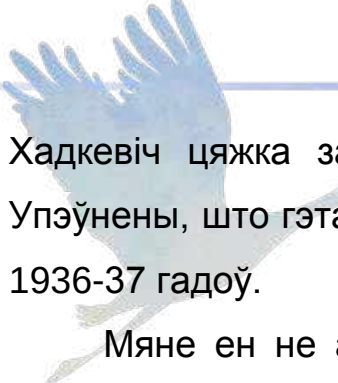
Пачну здалёк. На пачатку дваццатых гадоў на той час маленькую па тэрыторыі Беларусь захліснула паводка літаратурных выданняў. Хапала чамусьці паперы і прымітыўнейшых паліграфічных «магутнасцяў». Было вялікае жаданне і вера ў адраджэнне роднай культуры і літаратуры. Народ, хоць і ненадоўга, здабыў права гаварыць і пісаць на сваёй мове. Літаратурная арганізацыя «Маладняк» мела свае філіі ва ўсіх акругах, студыі пры тэхнікумах і школах, у акруговых гарадах выдаваліся альманахі і літаратурныя дадаткі да газет.

У 1928 годзе ў полацкім альманаху «Наддзвінне» побач з вершамі Дудара, Броўкі, Відука (Скрыгана) упершыню сустрэў імя Тараса Хадкевіча і здымачак хлапчука ў шарачковай світцы і шапачцы-васьміклінцы. Вершы былі па-юначы наіўныя і па-маладнякоўску квяцістыя.

Неўзабаве імя Хадкевіча замільгала ў рэспубліканскім друку, нарысы і карэспандэнцыі часта друкавалі «Звязда» і «Чырвоная змена». У 1932 годзе ў Мінскім педінстытуце (тады ён называўся Вышэйшы педагогічны імя Горкага) на крытычна-творчым аддзяленні літфака вучыліся маладыя паэты і празаікі і сярод іх быў цёмна-русы, усмешлівы рослы і ладны Т. Хадкевіч. Многія студэнты працавалі ў рэдакцыях газет або на радыё, часта выязджалі ў камандзіроўкі, прапускарлі лекцыі, а залікі і экзамены пасля некалькіх «штурмавых» начэй неяк здавалі.

З Тарасам мы часам сустракаліся ў інстытуцкіх калідорах і на сходах камсамольскай ячэйкі пры доме пісьменніка. Ён заўсёды некуды спяшаўся, часта ездзіў у камандзіроўкі на сваю Полаччыну. Ён ужо быў аўтарам першай кніжкі вершаў «Смялей, таварыш!», а гэта ўжо здавалася дыпломам на аўтарскую сталасць.

У 1935 годзе рэдакцыя «Звязды» камандзіравала Т. Хадкевіча ў Асвейскі раён. Неўзабаве адтуль паведамілі, што «карэспандэнт

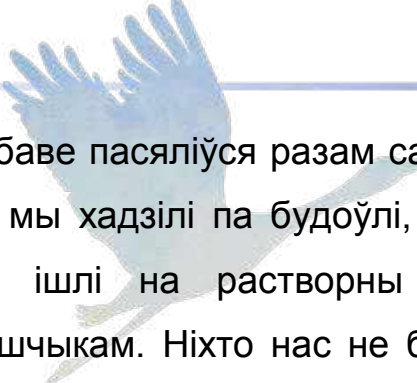
Хадкевіч цяжка захварэў і адпраўлены на лячэнне ў Ленінград». Упэўнены, што гэтая хвароба ўратавала Тараса ад масавага «хапуна» 1936-37 гадоў.

Мяне ен не абмінуў, і ў Мінск я вярнуўся толькі ў 1956 годзе. Першым з даўнейшых знаёмых сустрэў Т. Хадкевіча. Ён не спалохаўся, як некаторыя, не адварнуўся, не прыкінуўся, што не пазнаў. Мы адышлі ўбок ад людскога патоку, Тарас раскажаў, што быў на фронце, камандаваў узводам, паранены трапіў у палон, прайшоў усе кругі фашысцкага пекла, у 1945 годзе ўцёк з палону, вярнуўся ў вызвалены Мінск і пайшоў працаваць раз'язным карэспандэнтам у «Звязду». Цяпер – кансультант па прозе ў Саюзе пісьменнікаў.

Калі я жыў у Сібіры, часам сустракаў апавяданні Тараса ў «Огоньке», імя яго мільгала ў літаратурных хроніках. Вайна, палон, усе далейшыя нягоды праклалі прыкметныя баразёнкі на Тарасавым твары, а ён заставаўся па-ранейшаму ўсмешлівы, уважлівы і вясёлы. Распытваў пра мае справы, намеры і планы, а я сябе адчуваў нікому не патрэбным, выкінутым штормам на бераг. Хадкевіч параіў мне абавязкова зайсці ў Саюз пісьменнікаў і запэўніў, што «Пятрусь падтрымае». Так яно і было: я паступова вяртаўся ў літаратуру.

У 1957 годзе каля Полацка пачалі будаваць новы горад будучых нафтавікоў. Я першы паехаў туды ў творчую камандзіроўку. На льнішчы каля вёскі Слабада паставілі першыя палаткі і баракі, па камсамольскіх пуцёўках прыехалі ўчарашнія дзесяцікласнікі, без спецыяльнасці, без фізічнай загартоўкі, не прывычныя да цяжкасцей, звычайных на нашых будоўлях: не было ні святла, ні цяпла, ні студні, ні лазні. Тады ніяк не верылася, што на гэтым месцы вырасце вялізны сучасны горад і некалькі заводаў, што перапрацоўваюць нафту і так бязлітасна труцяць усё наваколле.

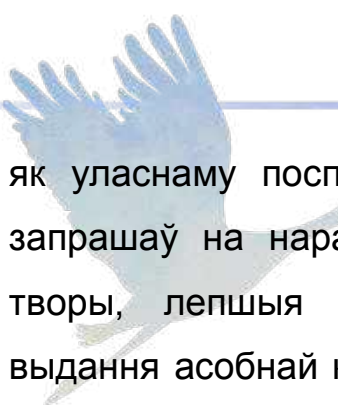
Я захапляўся рамантыкай цяжкасцей, пісаў бадзёрыя вершы і нарысы, а прыехаўшы на некалькі дзён у Мінск, угаварыў Тараса, і ён

неўзабаве пасяліўся разам са мною ў брыгадзе бетоншчыкаў. Цэлымі днямі мы хадзілі па будоўлі, калі трэба было, браліся за рыдлёўку і тачку, ішлі на растворны вузел, дапамагалі арматуршчыкам і бетоншчыкам. Ніхто нас не бачыў з бланкатамі ў руках, ні ў кога не бралі інтэрв'ю, – жылі клопатамі будоўлі і хлопцаў нашага барака. Вечарамі часам заходзілі да дырэктара трэста № 16 Пятра Іванавіча Катаводава, чалавека адукаванага, дэмакратычнага, чулага і ўважлівага да патрэб кожнага рабочага. Ён быў летуценнік і захоплена расказваў пра будучы горад, у якога яшчэ і назвы не было. Вось яго Тарас падрабязна распытваў пра ўсе складанасці і цяжкасці будоўлі. Часам Пятро Іванавіч нас частаваў халасцяцкаю вячэраю, а калі на будоўлю прыехаў кампазітар Д.Лукас, нашы пасядзелкі ў Катаводава былі асабліва вясёлыя.

Вось пішу і з болей думаю, што даўно ўжо няма ні Лукаса, ні Катаводава, ні Хадкевіча, але ёсць прыгожы і светлы горад. Засталіся песні Лукаса, напісаныя ў той час, і мастацкі дакумент – раман Т.Хадкевіча «Песня Дзвіны». Калі б аўтар пашкадаваў лакаванага бляску, раман не пабачыў бы свету. Таму так пакутліва і марудна ён пісаўся, і ўсё ж пад тонкім пластом палітуры больш суровай праўды, складаных і цяжкіх людскіх лёсаў.

Калі мы вярнуліся ў Мінск, відаць, па рэкамендацыі Тараса, Броўка прапанаваў мне работу ў Саюзе пісьменнікаў кансультантам па паэзіі. Мы з Тарасам апынуліся ў адным пакоі ў колішнім пісьменніцкім доме на вуліцы Энгельса. Хадкевіч быў вопытным, акуратным, да педантызму абавязковым работнікам. Тоўстыя рукапісы пачаткоўцаў і адстаўнікоў-пенсіянераў ён уважліва чытаў у кансультацыі, а калі не ўпраўляўся прачытаць на рабоце, забіраў рукапісы дамоў, пісаў аўтарам падрабязныя адказы: самую горкую ісціну ўмеў сказаць далікатна, абнадзейваюча-добразычліва. Калі ж трапляў таленавіты рукапіс, або ўгадваліся здольнасці нявопытнага аўтара, ён радаваўся,

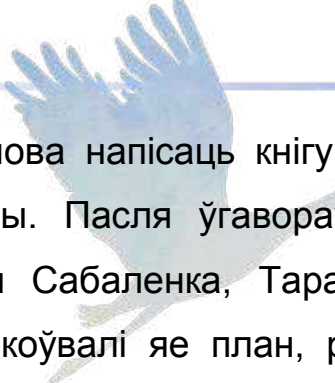
як уласнаму поспеху, «перспектыўных» аўтараў выклікаў у Мінск, запрашаў на нарады маладых пісьменнікаў, грунтоўна разбіраў іх творы, лепшыя рэкамендаваў рэдакцыям часопісаў, дамагаўся выдання асобнай кнігаю, а здольнага аўтара часта запрашаў да сябе нанач.

Большасць нашых сучасных пражанцаў прайшла школу Хадкевіча, адчула яго клопат, увагу і падтрымку, многія ўвайшлі ў літаратуру з блаславення Тараса Хадкевіча. Калі б сабраць і выдаць усе яго адказы маладым аўтарам, гэта быў бы карысны падручнік пачынаючым аўтарам.

Напэўна, з полацкіх часоў, як малодшага брата, любіў Хадкевіча Пятрусь Броўка, даручаў яму рыхтаваць самыя адказныя матэрыялы, выконваць неадкладныя справы, бо ведаў: Тарас ніколі не падвядзе. Для сваёй творчай работы заставалася толькі ноч. Гэта стала звычкаю, і ў доме творчасці ён працаваў амаль да раніцы. Аўтар многіх кніг апавяданняў і аповесцяў, раманаў «Даль палявая» і «Песня Дзвіны», Хадкевіч заставаўся няўрымслівым і дапытлівым журналістам, вострым і прынцыповым публіцыстам. Ён часта бываў на заводах Мінска, сябраваў з рабочымі і інжынерамі, ведаў іх патрэбы і праблемы і напісаў у стылі таго часу кніжку «Мая Беларусь», выдаў некалькі цікавых кніг для дзяцей.

Звычайна зімою некалькі пісьменнікаў збіралася ў лясным утульным Доме творчасці імя Якуба Коласа. У вольны час хадзілі на лыжах, вечарамі ў холе каля тэлевізара заседжваліся часта дапазна, успаміналі перажытае, чутae і бачанае, спрачаліся пра самыя апошнія творы, радаваліся ўдачам таварышаў. Толькі далёка за поўнач святцілася адзінае акно ў пакоі Тараса Хадкевіча.

Нечакана напрудвесні ў наш ціхі дом творчасці прыехалі былы дырэктар выдавецтва Захар Пятровіч Матузаў і галоўны рэдактар Янка Казека і здзівілі нас: на гэты раз не аўтары, а выдаўцы прасілі

тэрмінова напісаць кнігу пра Мінск, каб паспець выдаць да юбілею сталіцы. Пасля ўгавораў згадзіліся пісаць кнігу Уладзімір Карпаў, Раман Сабаленка, Тарас Хадкевіч і я. Работа захапіла нас. Мы абмяркоўвалі яе план, раздзелы, успаміналі самыя цікавыя факты, размеркавалі тэматыку. Тарас адразу ўзяўся пісаць пра буйную прамысловасць горада. Тады яна толькі сталела, набірала сілу, становілася гонарам краіны.

Кнігу напісалі даволі хутка. Добра аформленая мастаком Л.Асецкім яна паспела выйсці перад самым юбілеем і стала добрым падарункам гасцям сталіцы. Памятаю, калі быў гатовы тэкст, ілюстрацыі і афармленне, не хапала толькі назвы. Перабралі мноства варыянтаў і ўсе бракавалі. Нехта спытаў: «А што мы раскажам пра Мінск?». «Вось вам і назва», – сказаў Матузаў і ўсе згадзіліся: «Мы раскажам пра Мінск».

Пры гэтых успамінах мяне агортвае сумна-жалобная думка: з нашага дружнага аўтарскага калектыву застаўся я адзін...

Аднойчы ў літфондаўскай паліклініцы знаёмы доктар па сакрэту і з жалем сказаў, што надоечы ў Хадкевіча знайшоў прыкметы невылечнай хваробы. Прычынаю стаў дробны выпадак: аўтааматар Тарас Канстанцінавіч паддамкраціў машыну, каб нешта пад ёю паправіць, дамкрат сарваўся, ударыў па плячы. З гэтага і пачалося. Тарас, ведаючы пра небяспеку, ніколі не скардзіўся, не падаваў і знаку пра сваю бяду: па-ранейшаму жартаваў, нястомна працаваў у саюзе.

У канцы ліпеня 1975 года я быў у каралішчавіцкім доме творчасці. У гарачы поўдзень адведаць дачку і ўнука прыехаў Хадкевіч. Я ўзрадаваўся, убачыўшы яго за рулём, і толькі пасля здагадаўся, што гэта было развітанне з любімымі мясцінамі, з домам, дзе столькі ён папрацаваў, развітанне з сябрамі і знаёмымі. Мы селі пад старою ялінаю. Тарас не скардзіўся, але цяжка дыхаў і ў вачах быў глыбокі сум. Тарас сеў за руль, усміхнуўся, памахаў рукою на

развітанне. Гэта быў яго апошні рэйс. Праз два тыдні Тараса Хадкевіча не стала, але засталіся яго кнігі – сведкі свайго часу, і добрая памяць у кожнага з тых, хто хоць раз сустрэкаўся з ім.

Закрыўся, апусцеў наш каралішчавіцкі дом творчасці. Там цяпер адпачываюць незнаёмыя людзі, ссохла і старая яліна, праз шчыліны лаўкі прабілася крапіва. Пахадзіў на самоце і агарнуў мяне глыбокі сум: успомніліся ўсе, хто тут жыў, натхнёна працаваў, і кожны пакінуў хоць невялікі след у нашай літаратуры. Як жывы ўспомніўся шчыры, адкрыты, заўсёды добры Тарас Хадкевіч. Было б яму цяпер 80 гадоў.

Грахоўскі, С. Незабыўны Тарас / Сяргей Грахоўскі // Літаратура і мастацтва. – 1992. – 6 сакавіка.

Павел Кавалёў

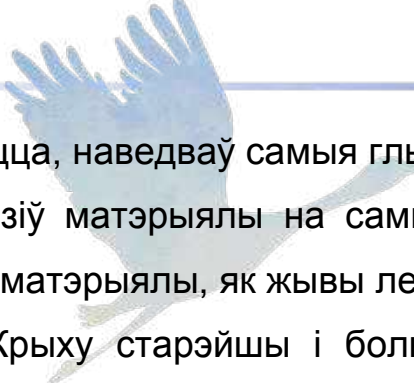
Праца для яго была радасцю

Амаль шэсць даваенных гадоў мы разам з Тарасам Хадкевічам працавалі ў аддзеле культуры рэдакцыі газеты «Звязда». Гэта быў шчыры і працавіты журналіст, паважлівы да людзей і сціплы да сарамлівасці чалавек. Такім ён застаецца ў памяці кожнага, хто ведаў яго, сутыкаўся з ім на жыццёвай дарозе.

Захапляла яго ўлюблёнасць і адданасць журналісцкай прафесіі. Яго допісы, карэспандэнцыі, замалёўкі, нарысы друкаваліся вельмі часта. Па заданні рэдакцыі Тарас Хадкевіч лётаў па ўсёй рэспубліцы і, што вельмі

Ю.Багушэвіч, Т.Хадкевіч

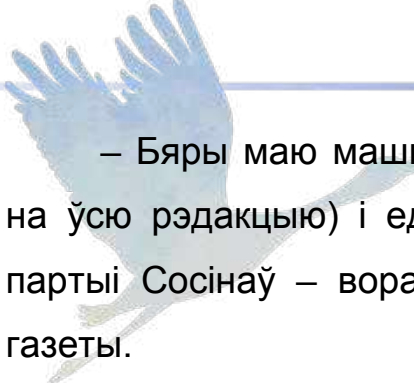

помніцца, наведваў самыя глыбінныя, самыя далёкія раёны. Адтуль ён прывозіў матэрыялы на самыя разнастайныя тэмы, і чыталіся яны, гэтыя матэрыялы, як жывы летапіс часу і падзей.

Крыху старэйшы і больш вопытны журналіст, Тарас Хадкевіч палюбіўся мне з першых дзён сумеснай працы. Без яго мы нічога не планавалі, аніякіх рэдакцыйных мерапрыемстваў не праводзілі. Знаёмы ён быў ужо з многімі паэтамі і празаікамі, і наш аддзел ведаў, каму з іх і што заказаць, што папрасіць даць у газету. А друкаваліся тады пісьменнікі ў «Звяздзе» вельмі ахвотна.

Тарас Хадкевіч найбольшую цікавасць праяўляў да культурных спраў вёскі. Таму пасля яго камандзіровак можна было прачытаць пра найбольш цікавае ў рабоце хаты-чытальні, пра бібліятэку, якую ахвотна наведваюць чытачы, пра народны дом, як называлі тады сённяшнія дамы культуры, пра хор самадзейных спевакоў, калектыў музыкаў, майстроў народных промыслаў. Аднаго толькі, калі можна так сказаць, бракавала яго газетным публікацыям: у іх не было асаблівай увагі да негатыўных з'яў. Сёння гэтакае я адношу да характару Тараса Хадкевіча як чалавека, закаханага ў светлае, прыгожае, перадавое ў нашым жыцці.

Трыццатыя гады ў нашай рэспубліцы былі вельмі напружаныя. Асабліва помніцца трыццаць сёмы год. Нас, журналістаў, імкнуліся павярнуць да зусім нечаканага – ачарнення спраў і людзей. І было гэта так. Тагачасны рэдактар «Звязды» Д.В.Юркоў выклікае цябе ў свой кабінет і кажа: вось такі і такі кіраўнік ці грамадскі, культурны дзеяч – вораг народа. Мне гэта вядома. І праз дзень-два каб быў матэрыял пра яго варожую дзейнасць у газету. Называліся нам людзі не толькі ў Мінску але і з раёнаў рэспублікі. Вось адно такое заданне меў і Тарас Хадкевіч. Хачу пра гэта расказаць. А было так. Выклікаў Юркоў мяне і кажа:

– Бяры маю машыну (тады яна называлася «эмка» і была адна на ўсю рэдакцыю) і едзь у Беразіно. Там першы сакратар райкома партыі Сосінаў – вораг народа. Напішы пра яго ў наступны нумар газеты.

Адмовіцца ад задання было страшна. І вось чаму. Меў я тады з сям'ёю па вуліцы Дрэваапрацоўчай (цяпер бульвар Луначарскага) двухпакаёвую кватэру ў доме, які належаў рэдакцыі «Звязды». Паспрабуй не выканаць задання – і цябе пагоняць з рэдакцыі і выселяць з кватэры, бо дом прызначаўся толькі для супрацоўнікаў рэдакцыі «Звязды».

Паехаў я ў Беразіно збіраць матэрыял на ворага народа. Колькі ні гутарыў з людзьмі, якія звесткі ні збіраў, але нічога варожага ў адносінах да Сосінава не знайшоў. Артыкул, праўда, напісаў. Пад назваю «На сярэднім узроўні». Прывёз і ўручыў самому Юркову (дарэчы, ён жыве ў Маскве). Ён, прачытаўшы гэты артыкул, пакрэсліў усе яго старонкі чырвоным алоўкам і пры мне выкінуў у кошык. Загадаў:

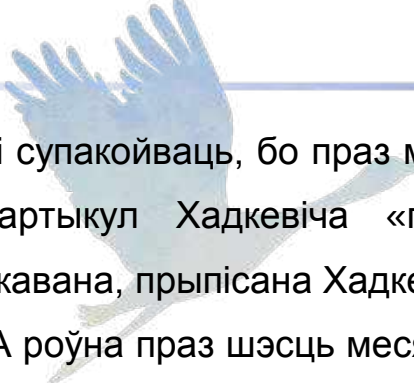
– Паклічце да мяне Хадкевіча.

Я, вядома, выйшаў ледзь жывы з кабінета і сказаў Тарасу ісці да рэдактара. Той хуценька пайшоў, але ж хуценька і вярнуўся ў аддзел. Мне сказаў:

– Не выканаў ты заданне, дык мяне пасылаюць...

Дні праз два Тарас прывёз матэрыял на ворага Сосінава. Атрымалася ў яго тое самае, што і ў мяне, але, як здавалася, больш крытычнае. Здаў рэдактару.

І назаўтра прыходзім мы на работу, разгортваем свежы нумар «Звязды», чытаем артыкул за подпісам «Тар. Хадкевіч» і самі сабе не верым. Што ў ім, гэтым Тарасавым артыкуле, толькі не напісана. Сосінаў, вораг народа, узначальвае райком партыі. Тарас мой ажно пабялеў, твар яго дрыжэў, вочы напоўніліся слязьмі. Мы ў аддзеле

пачалі супакойваць, бо праз машыністку Соню Касцюковіч даведаліся, што артыкул Хадкевіча «правіў» сам Юркоў. Усё, што ў ім надрукавана, прыпісана Хадкевічу.

А роўна праз шэсць месяцаў у наш рэдакцыйны пакой уваходзіць «вораг» Сосінаў. Здароўкаецца са мною і са сціснутым кулаком памкнуўся да Тараса:

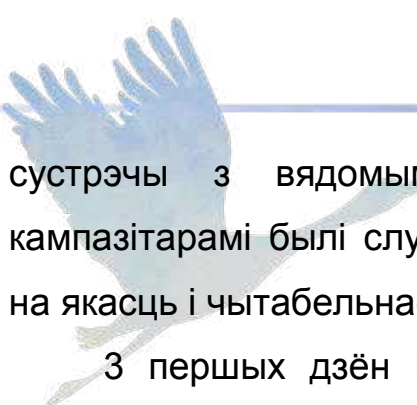
– Вось я, вораг народа, перад табою...

М.Вішнеўскі і я затрымалі яго і папрасілі прысесці. Сосінаў двух паслухаўся.

А мы расказалі яму, як Хадкевіч «зрабіў» яго ворагам на нашу радасць, Сосінаў паверыў нам, і ўсё ўладзілася, канфлікт быў ліквідаваны ў зародку. Вось так мы, маладыя журналісты, пісьменнікі-пачаткоўцы, працавалі. Тарас многа разоў успамінаў гэтую гісторыю. Хоць іх было нямала ў тыя гады.

І ўсё ж сумесная праца ў «Звяздзе» больш помніцца як пачатак літаратурнай дзейнасці. Пісалі мы замалёўкі, нарысы, рэцэнзіі на спектаклі, кнігі, на кінафільмы. Тарас Хадкевіч, як я ўжо ўспамінаў, меў большы чым хто з нас вопыт. Для нас гэта быў натхняльны прыклад. Я асабіста ды і М.Вішнеўскі і Г.Таран, якія працавалі ў аддзеле прыслухоўваліся да яго выказванняў аб літаратуры. І гэта нас збліжала. Кожны свой нарыс ці якую чарговую рэцэнзію мы давалі найперш чытаць Тарасу, і ён ахвотна дапамагаў паляпшаць напісанае, а тады ўжо аддавалі ў сакратарыят, планавалі на чарговыя нумары газеты.

Незабыўнымі застаюцца ў маёй памяці наведванні нашага аддзела Янкам Купалам, Якубам Коласам, Змітраком Бядулем, Кузьмою Чорным, М.Лыньковым, П.Глебкам, П.Броўкам і многімі-многімі іншымі. Тарас Хадкевіч умеў з кожным з іх пагаварыць, звярнуцца з просьбай напісаць што ў газету, парадзіць, чым займацца аддзелу, што прапагандаваць з новых твораў. Для ўсіх нас гэтыя

сустрэчы з вядомымі пісьменнікамі, з мастакамі, артыстамі, кампазітарамі былі службовай неабходнасцю, якая плённа ўплывала на якасць і чытабельнасць газетных старонак.

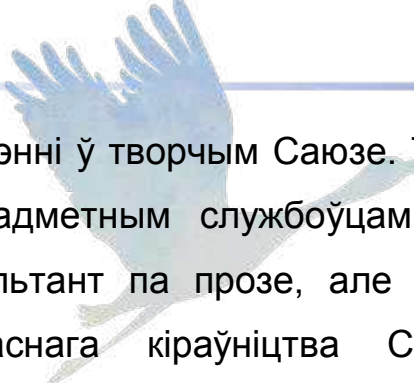
З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны Тарас Хадкевіч, як вайскова-абавязаны, быў прызваны ў армію, а неўзабаве і апынуўся на фронце, у жорсткіх баях. Я заставаўся з невялікім калектывам газеты «Звязда», які да верасня 1941 года ў прыфрантавых умовах выдаваў далей газету, праўда, куды меншага фармату. У кастрычніку таго ж суролага 1941 года выданне «Звязды» было спынена і на яе базе пачала выходзіць газета на беларускай мове «Савецкая Беларусь», прызначаная для насельніцтва часова акупаваных раёнаў рэспублікі і партызан.

Пасля доўгіх вандровак наш маленькі калектыў разам з урадавай групай Беларусі апынуўся ў Маскве. Вось тут з пэўных крыніц я дазнаўся, што Тарас Хадкевіч трапіў у фашысцкі палон. Вядома было, што трымаўся ён як сапраўдны савецкі патрыёт і ўрэшце ўцёк з палону.

Гэтай навіною я падзяліўся пры сустрэчы з жонкаю Хадкевіча Клаўдзіяй Іванаўнай, і, забягаючы, як кажуць, наперад, якая была радасць, калі мы ў першыя месяцы пасля вызвалення Беларусі сустрэліся разам. Жывыя-здоровыя.

Наша сяброўства і дружба набылі яшчэ большую моц. Мы сустрэліся на Саломеннай вуліцы, дзе Хадкевічы агоралі сабе невялікі буданчык і да атрымання кватэры жылі ў ім. Сустрэліся сем'ямі, сустрэліся за чытаннем рукапісаў сваіх першых пасляваенных твораў.

Час ішоў. Жыццё ладкавалася. Справы паляпшаліся. І вось мы абодва члены Саюза пісьменнікаў. Мяне выбралі сакратаром праўлення Саюза, а Тараса крыху пазней прызначылі літаратурным кансультантам. Разам, каля дзесяці гадоў, выконвалі адказныя

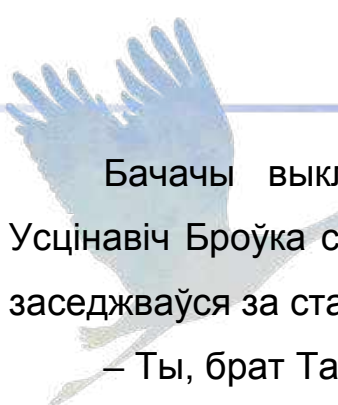
даручэнні ў творчым Саюзе. Тут я хачу больш падрабязна расказаць, якім адметным службоўцам быў Тарас Хадкевіч. І не толькі як кансультант па прозе, але і як выканаўца незлічоных даручэнняў тагачаснага кіраўніцтва СП БССР. Ён рыхтаваў патрэбную дакументацыю, пісаў характарыстыкі, анатацыі на новыя творы і г. д. І не лічыўся з часам і не адмаўляўся ад самай, як кажуць, чарнавой працы. А яе, гэтай працы, у першыя пасляваенныя гады, калі трэба было сабраць і з'яднаць усе літаратурныя сілы, было хоць адбаўляй.

Невыпадкава Тарасу Хадкевічу была даручана работа з маладымі аўтарамі. Гэтае пытанне набывала ў дзейнасці творчай арганізацыі надзвычай важнае значэнне. Наша пісьменніцкая сям'я панесла за час вайны вялікія, беззваротныя страты. На франтах і ў партызанскіх атрадах загінула многа талентаў. Трэба было дбаць пра новыя літаратурныя сілы. Тарас Хадкевіч прачытваў тысячы старонак рукапісаў твораў маладых літаратараў. На стала яго была гара гэтых рукапісаў. Многія з іх ён забіраў дамоў і да позняй ночы чытаў, адкладваючы часам свой рукапіс. Адным ён шчыра і доказна адказваў пісьмова. З другімі сустракаўся ў Саюзе і нават дома.

У справах Саюза пісьменнікаў захавалася яго перапіска з аўтарамі, кожная ад пяці да пятнаццаці старонак.

Усе яго заключэнні па рукапісах маладых прыхільна прымаліся Дзяржаўным выдавецтвам БССР. У архіве Хадкевіча нямала кніг, выдадзеных з яго рэкамендацыямі і падараваных аўтарамі з вялікай і шчырай удзячнасцю. Дарэчы, ніводнае абмеркаванне твораў на секцыях не праходзіла без удзелу Тараса Хадкевіча і як арганізатара, і як дакладчыка такіх абмеркаванняў.

А пасля ў адпаведных выпадках ён ахвотна даваў маладым рэкамендацыі для ўступлення ў члены Саюза пісьменнікаў. На маёй памяці такіх рэкамендацый было не менш за дзесяць.

Бачачы выключную працавітасць Хадкевіча, часам Пятрусь Усцінавіч Броўка спрабаваў жартаваць, калі той і пасля рабочага дня заседжваўся за сталом у Саюзе:

– Ты, брат Тарасе, падседжваеш мяне...

Тарас адказваў:

– А я тут папрацую і за вас і за сябе...

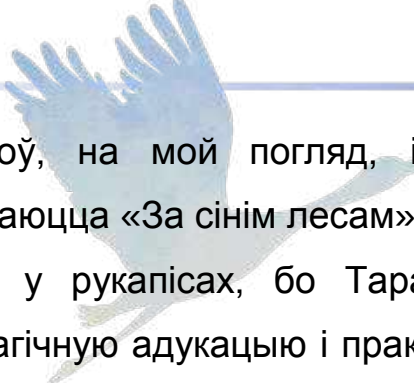
Сапраўды Хадкевіч заставаўся ў сцішаным памяшканні Саюза і да позняга працаваў. Працаваў многа і над сваімі творамі, бо доўгі час ён жыў у вельмі дрэнных кватэрных умовах. Пісаў ён не таропка, але з выключнай акуратнасцю выпісваў кожнае слова, кожны радок. Успамінаю, што ў гады сумеснай працы ў «Звяздзе» яго матэрыялы не заўсёды перадрукоўваліся на машынцы, а ў рукапісе адразу здаваліся ў набор. Успамінаю і тое, што Тарас Хадкевіч надаваў выключнае значэнне дысцыпліне працы як творчай, так і службовай. Ён неаднойчы паўтараў чэхаўскае выказванне: «Трэба паставіць сваё жыццё ў такія ўмовы, каб праца была неабходнасцю. Без працы не можа быць чыстага і радаснага жыцця». Успамінаю сёння гэтае выказванне А.П.Чэхава, і мне яшчэ больш становіцца зразумелай прага да працы Тараса Хадкевіча, якая прынесла яму немалыя творчыя здабыткі.

На паліцы маёй бібліятэкі нямала яго кніг, выдадзеных нашымі выдавецтвамі, хоць, як правіла, Тарас не спяшаўся выдавацца. Над кожнай кнігай ён працаваў доўга і старанна. Аддаваў увагу мове, сцісласці думкі, стылістыцы, скрупулёзнай абмалёўцы абставін і дзейных асоб. Я неаднойчы чуў ягоны адказ на пытанне «Над чым зараз працуеш?».

Перапісваю адну маленькую рэч...

І пісаў і перапісваў ён свае творы.

Мне асабіста імпанавала прыхільнасць і любоў, якія жылі ў Тарасу Хадкевічу, да моладзі і дзяцей. Яго кнігі апавяданняў для юных

чытачоў, на мой погляд, і сёння надзённыя. З іх мне вельмі падабаюцца «За сінім лесам», «Спеюць яблыкі», «Дзвіна пайшла». Іх я чытаў у рукапісах, бо Тарас, ведаючы, што я меў такую-сякую педагогічную адукацыю і практыку, прасіў, каб праверыць, ці ўсё ў яго творах адпаведна рэальнасцям жыцця. Пры гэтым казаў: Прачытай, скажы, каб не схлусіць.

Ён не хлусіў. Працаваў многа і старанна. Праца была для яго радасцю. Штодзённай і выніковай. Жыццё ён любіў і ў жыцці любіў чалавека. Гэткае я адношу і да сябе асабіста, бо наша сяброўства доўжылася да апошніх дзён яго жыцця.

Кавалёў, П. Праца для яго была радасцю / П. Кавалёў //
Полымя. – 1989. – № 12. – С. 194–197.

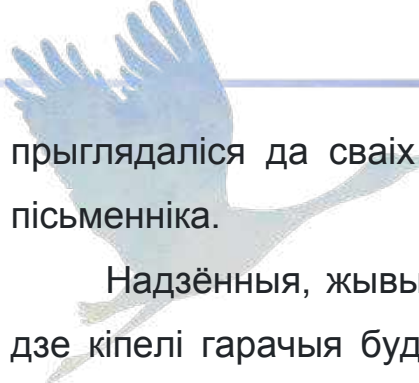
Сцяпан Кухараў

Зачараваны красою Наддзвіння...

Яшчэ ў 1939 годзе, помніцца, на старонках «Звязды» часта сустракалася імя спецкора газеты Тараса Хадкевіча. Нават памятаю зборнічак вершаў з натхнёнай, падбадзёрваючай назвай «Смялей, таварыш!». Яго выдаў Тарас Хадкевіч у 1932 годзе, калі вучыўся ў Мінскім педінстытуце імя М.Горкага.

Мяне тады, селькора, захаплялі вясковыя нарысы Макара Паслядовіча, Міколы Вішнеўскага, Алеся Матусевіча, Паўла Кавалёва і, канечне, Тараса Хадкевіча. Яны хораша і ўзнесла пісалі пра людзей, якія ператвараюць багны і балоты ў квітнеючыя палеткі, пра нараджэнне і развіццё новых адносін паміж людзьмі ў маладых калгасах і саўгасах.

Нашы вясковыя актывісты, настаўнікі, культармейцы наладжвалі гучныя чыткі нарысаў Т.Хадкевіча ў клубах і хатах-чытальнях,

прыглядаліся да сваіх землякоў, шукалі ў іх падабенства з героямі пісьменніка.

Надзённыя, жывыя матэрыялы з самых розных куткоў Беларусі, дзе кіпелі гарачыя будні новага, савецкага жыцця, ішло змаганне за сацыялістычную культуру, хвалявалі кожнага, хто і сам прагнуў на пярэднія рубяжы будаўніцтва сацыялізма: туды, дзе запальваліся залатыя агні Асінбуда, пракладваліся магістральныя каналы на непраходных Мар'інскіх балотах...

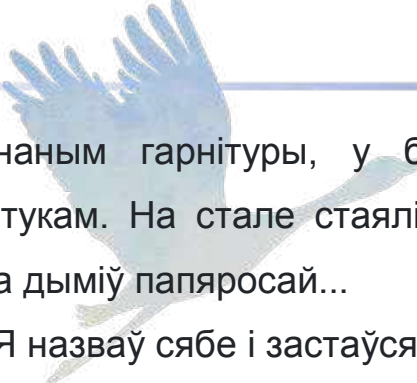
Нам, вясковым актывістам, дапамагалі карэспандэнцыі па старонках «Звязды», «Чырвонай змены», у часопісах; па іх вучыліся і мы, спрабуючы выказаць свае пачуцці і думкі ў слове.

Дэмабілізаваўшыся з Савецкай Арміі ў канцы 1945 года, я стаў працаваць у рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», што размяшчалася ў Доме друку, на трэцім паверсе, і сустракаўся з карэспандэнтамі «Звязды», якімі захапляўся ў пару свайго юнацтва.

Размашыстым, спорным крокам па калідоры праходзіў, як мне тады здавалася, мажны чалавек даволі сталых год у шырокім, як навырост, шэрым, у елачку, паліто, з накладнымі кішэнямі, у цяжкіх салдацкіх чаравіках. Гэта і быў Хадкевіч. Найчасцей з заклапочаным тварам, сурова сцятымі вуснамі; з-пад густых броваў молада паблісквалі глыбока пасаджаныя карыя вочы. І абавязкова пад пахай ці ў вялізнай, адтапыранай кішэні быў скрутак газет.

Часта хадзіў ён не адзін, а ў кампаніі двух сваіх калег-журналістаў. Адзін – Алесь Матусевіч – высокі, сутулаваты, з белымі, як пасыпанымі серабрыстай шэранню валасамі. Другі – Мікола Вішнеўскі – камлюкаваты, з лагодным тварам, у акулерах, якія ўвесь час, ідучы, папраўляў.

Аднойчы я зайшоў у рэдакцыю «Звязды». За сталом сядзеў Алесь Матусевіч, абкладзены вынятымі лісткамі з блакнота, а побач, за другім сталом, быў Тарас Хадкевіч. У карычневым, добра

падагнаным гарнітуры, у белай у тонкую палоску кашулі, пад гальштукам. На стале стаялі чарнільны прыбор і попельніца. Тарас зацята дыміў папяросай...

Я назваў сябе і застаўся стаяць у парозе. Алесь Лявонавіч, цёпла ўсміхаючыся, сказаў:

– А, чырвонавец, праходзь, братка, не саромся. Не зважай, што ў мяне тут на стале такое бязладдзе. Спяшаюся. Рэдактар запатрабаваў нарыс у нумар, а я наважыў пасля камандзіроўкі даць сабе адгул, але забег у рэдакцыю, і мяне, бачыш, прывязалі... Калі што якое, то можаш параіцца з Тарасам, ён у нас чалавек свойскі, не пакрыўдзіць...

– Я вось быў у камандзіроўцы, – пачаў нясмела, – на Палессі, у Хойніках. Там ствараюцца маладзёжныя звенні... Хацеў бы выступіць з артыкулам, ды баюся, ці атрымаецца...

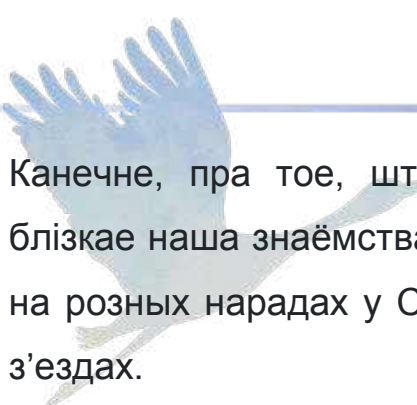
– Не багі гаршкі лепяць. Бярыся, пішы!.. – ажывіўся Хадкевіч, варухнуў плячом. – Прысаджвайся, паталкуем...

Мы пазнаёміліся. Пасля калі Тарас Канстанцінавіч праходзіў па калідоры, то пры сустрэчах павітаецца, пацісне руку, а то і запытае: «Ну як, што пішаш, браце?!»

Калі я ўжо крыху асвоіўся з новай для мяне работай журналіста і надрукаваў першыя карэспандэнцыі і артыкулы, то пазнаёміўся і з Міколам Вішнеўскім, тады загадчыкам сельгасаддзела «Звязды».

У газеце «Звязда» часта друкаваліся іх матэрыялы. Неўзабаве з'явіліся апавяданні Тараса Хадкевіча, і я пачаў бліжэй прыглядацца да гэтага спаважнага, засяроджанага чалавека, шукаў у яго знешнім абліччы нешта такое, што выдавала яго за чалавека, які мае выключныя здольнасці.

Сапраўды, ён паспяваў і працаваць з дня ў дзень у рэдакцыі, і, як і ўсе супрацоўнікі, дзяжурыць па нумары, часта выязджаў у камандзіроўкі. Да ўсяго гэтага былі чуткі, што ён піша аповесць.

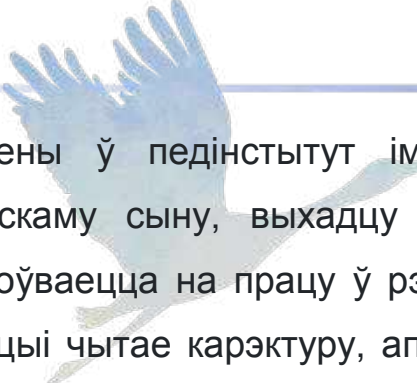

Канечне, пра тое, што ён піша, я саромеўся распытваць. Больш блізкае наша знаёмства адбылося пазней, калі мы пачалі сустракацца на розных нарадах у Саюзе пісьменнікаў, на пісьменніцкіх пленумах і з'ездах.

У сваёй аўтабіяграфічнай нататцы «Ад палёў наддзвінскіх» у кнізе «Пяцьдзесят чатыры дарогі» Тарас Хадкевіч пасля напіша вельмі каротка пра сябе: нарадзіўся ў 1912 годзе ў вёсцы Шайцерава, за трынаццаць кіламетраў ад Дрысы (цяпер Верхнядзвінск). Як і ўсе дзеці беднякоў, у маленстве звездаў голад і холад; сям'я перабівалася на «мякінніках», «шчавельніках». З сямі гадоў пайшоў «у людзі», летаваў у суседняй вёсцы ў цёткі. Старэйшая сястра Валянціна, якая працавала настаўніцай, прыхваціла да чытання. «Цяпер ужо, – прызнаваўся Тарас Хадкевіч, у торбачцы, акрамя акрайчыка хлеба, ляжала кніжка».

Цяга да літаратуры, да роднай мовы, вялікае жаданне выказаць мары, пачуцці хвалявалі юначае сэрца Тараса. У школьныя гады, калі Тарас вучыўся ў сямігодцы ў мястэчку Валынцы, пачаў пісаць вершы. Тарас Хадкевіч – у кагорце першых камсамольцаў на Полаччыне, актыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці. Яго вылучаюць рэдактарам насценгазеты. Жаданне вучыцца прывяло ў Полацкі педтэхнікум, дзе тады вірыла літаратурнае жыццё. Малады паэт друкуе вершы ў акруговай газеце «Чырвоная Полаччына», у мінскім часопісе «Чырвоны араты», знаёміцца з паэтамі і пісьменнікамі, што групаваліся вакол газеты. Тут у яго пачынаецца дружба з П. Броўкам, А. Астрэйкам, Я. Скрыганом, Э. Самуйлёнкам. Увосень 1928 года Т. Хадкевіч – штатны супрацоўнік газеты, літработнік, а пасля – адказны сакратар. Маладыя живуць адной камунай, разам мараць аб паэзіі і жыцці, разам пішуць у вольны ад рэдакцыйных спраў час.

Імкненне да вучобы, да пазнання з'яў навакольнага свету не пакідае дапытлівага юнака, і ён у 1931 годзе едзе ў Мінск, здае

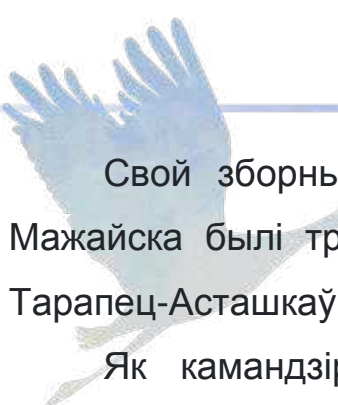

экзамены ў педінстытут імя М.Горкага. Нялёгка было вучыцца сялянскаму сыну, выхадцу з беднякоў, з глухамані. Т. Хадкевіч уладкоўваецца на працу ў рэдакцыю «Чырвонай змены», вечарамі ў рэдакцыі чытае карэктур, апрацоўвае допісы і карэспандэнцыі. Часу для пісання сваіх твораў не было, а пісаць імкне душа, перапоўненая пачуццямі. Давялося зрабіць выбар: Хадкевіч з другога курса ідзе на сталую работу ў рэдакцыю. У 1934 годзе яго прызываюць на тэрміновую службу ў Чырвоную Армію. Ён і там не пакідае літаратурнага занятку: піша вершы і апавяданні, артыкулы. Друкуецца ў беларускіх выданнях і газеце «Красноармейская правда». Нават пачаў рыхтаваць новы зборнік вершаў. Армія дала яму шмат для духоўнага росту і сталення.

Вярнуўшыся з вайскавай службы, Т. Хадкевіч з 1936 года і да пачатку Вялікай Айчыннай вайны плённа працуе ў журналістыцы. Раз'язны карэспандэнт «Звязды», поўны энергіі і энтузіязму, ён аддаецца цалкам любімай справе. Журналісцкія дарогі вядуць няўрымслівага газетчыка ў самыя далёкія і глухія раёны рэспублікі, на важнейшыя новабудоўлі, на сустрэчы з праслаўленымі людзьмі, героямі першых пяцігодак... У 1939 годзе Т. Хадкевіч у якасці карэспандэнта «Звязды» кіруецца ў вызваленыя Заходнія вобласці Беларусі, піша нарысы аб людзях вольнай беларускай зямлі, аб стварэнні калгасаў на Піншчыне...

Праца над мастацкімі творамі – а пра гэта ўвесь час ён клапаціўся – усё адкладвалася: напружаныя газетныя будні забіралі яго ўсяго.

За месяц да нападу фашыстаў на нашу краіну Т. Хадкевіча накіроўваюць на курсы штабных афіцэраў запasu, і 21 чэрвеня 1941 года ён прыехаў на дзень у Мінск, да сям'і (у яго ўжо былі жонка і дачка Івета двух год), а раніцай над горадам каршунамі павіслі нямецкія самалёты...

Свой зборны пункт адшукаў ён у лесе, за Чавусамі. Пасля Мажайска былі трохдзённыя курсы і накіраванне на фронт у раён Тарапец-Асташкаў...

Як камандзір узвода, Т. Хадкевіч удзельнічае ў баях на Калінінскім напрамку і ў адным з баёў паранены, разам з некалькімі байцамі трапіў у нямецкі палон. Пра гэта ён успамінаў так: «Пабываў у страшных лагерах ваеннапалонных, дзе ад голаду, здзекаў і хвароб паміралі сотні чалавек у дзень, у «шталагах» і на земляных работах у Германіі».

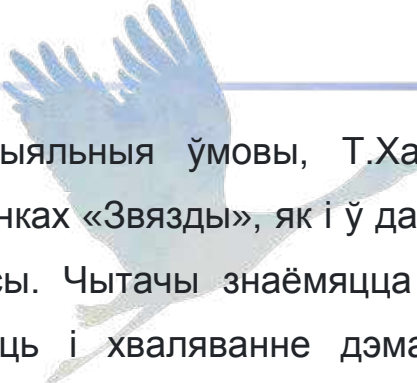
Як і многіх палонных, што зведалі катаржныя работы, ганьбу і здзекі, карцэры і турмы, Т.Хадкевіча вызваліла ў 1945 годзе Савецкая Армія. «Ужо ў арміі,— згадаў Т.Хадкевіч,— я пабываў у розных мясцінах Чэхаславакіі, Венгрыі, Польшчы. Дэмабілізаваўся ў сорок пятым, увосень, і прыехаў у Мінск».

Знявечаны, разбураны Мінск уразіў больш, чым тое, што давялося бачыць у сёлах і гарадах Еўропы. Дамок, у якім жылі Хадкевічы ў жончыных бацькоў, згарэў. Клаўдзія Іванаўна з дачкой і старой маці гібелі ў хаціне, збітай са старых, абгарэлых дошак і аполкаў.

Уладкаваўшыся ў рэдакцыю «Звязды» на пасаду раз'язнога карэспандэнта, Т. Хадкевіч наведаў родныя мясціны. Бязлітасны лёс вайны не мінаваў і яго родных. Сястру Валю, настаўніцу, фашысты закатавалі за сувязь з партызанамі. Браты Кастусь і Леанід прайшлі праз ваеннае ліхалецце, але засталіся жывыя.

У час вайны Т.Хадкевіч не пісаў, і гэта зразумела, але ўсё перажытае прасіла выйсця. «Нягледзячы на перанесеныя пакуты, творчай энергіі назапасілася, відаць, багата», – скажа ён потым у аўтабіяграфіі.

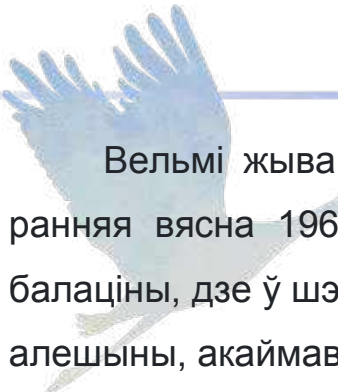
Сапраўды, пасля вайны настала як бы другое нараджэнне пісьменніка. Нягледзячы на неўладкаванасць быту і цяжкія

матэрыяльныя ўмовы, Т.Хадкевіч працуе актыўна і плённа. На старонках «Звязды», як і ў даваенныя гады, друкуюцца яго артыкулы і нарысы. Чытачы знаёмяцца з яго апавяданнем «У вагоне» – пра радасць і хваляванне дэмабілізаваных воінаў, якія вяртаюцца з крываваых палёў вайны да мірнай стваральнай працы.

У спецыяльнага карэспандэнта «Звязды» Хадкевіча адбываюцца цікавыя і жаданыя паездкі. Цягніком, самалётам, на спадарожнай фурманцы і на параходзе дабіраецца ён у самыя далёкія, глухія куткі Палесся, на родную Віцебшчыну, падарожнічае па Гомельшчыне і Гродзеншчыне, сустракаецца з ільнаводамі і механізатарамі Магілёўшчыны. Балюча сціскаецца сэрца ад таго, якой апустошанай і знясіленай стала зямля роднай Беларусі. «І тым не менш, – гаварыў пісьменнік, – я бачыў вялікую радасць у людзей, прыўзняты настрой, поўны светлых спадзяванняў ад таго, што здабыта слаўная перамога над ворагам, наступіў мір...».

У пранізанай золкімі вятрамі хаціне па Саламянай вуліцы, пры газоўцы, напісана першая аповесць «Братэрства». Матэрыялам для яе паслужылі ўспаміны аб фашысцкім палоне. Аўтару не трэба было прыдумваць сюжэт і вострыя сітуацыі, у якіх апынуліся і дзейнічалі героі. Сам аўтар, як і яго галоўны герой, пасля нядаўніх уцёкаў з-пад Дрэздэна, трапіў у Ніжнюю Саксонію, на аўтазавод, куды былі прывезены многія рабочыя з розных краін Еўропы. З двума таварышамі Тарас зрабіў спробу вырвацца з палону. Праз Рудныя горы ўцекачы забрылі ў Чэхаславакію, дзе былі схоплены гітлераўскімі карнікамі. Пачалося турэмнае жыццё, а пасля катаржных работ у шахтах, каля чэшскага горада Мост. Ранней вясной 1945 года група палонных, у іх ліку і Хадкевіч, сустрэла савецкіх воінаў-вызваліцеляў. Аповесць «Братэрства» была надрукавана ў 1946 годзе ў часопісе «Полымя». Творчая ўдача акрыліла аўтара. У 1947 годзе Т.Хадкевіча прымаюць у члены Саюза пісьменнікаў БССР.

Вельмі жыва помніцца адна з сустрэч у Каралішчавічах. Была ранняя вясна 1969 года. Пасля абеду мы пайшлі дарожкай у бок балаціны, дзе ў шэрых коціках драмалі на шчодрым сонцы вербалозы і алешыны, акаймаваныя ярка-зялёным ельнікам.

Каля балотца з куста віслакосага арэшніку Тарас выразаў дубец. Было цёпла. Пахла прэлым лісцем, нагрэтай хвойя. На ўгрэве цвіла сон-трава...

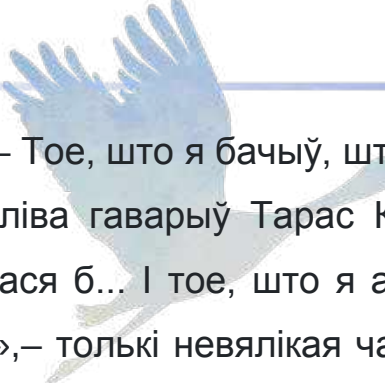
Я раскажаў Тарасу Канстанцінавічу пра матылёў, якіх во толькі што бачыў на сонечным пагорку, каля дарогі. Неўспадзеўкі ўзвірыўся ветрык, імклівы, густы. А сонца шчодрылася, адаграваючы хвоі, яліны, драбналессе, напаўняючы лес шолахам і гукамі жыцця.

І мне чамусьці прыгадалася, як мы, вясковыя хлапчукі, ранняя вясной, дачакаўшыся сонца і першых праталін, басанож ганяліся за матылямі, дурэлі, нібы тыя ж мятлушкі.

Тарас уважна і моўчкі стругаў сцізорыкам дубец; на яго засяроджана пахмурым, маладжавым твары блукала цёплая, усмешлівая дабрыня. З-пад навісі кусцістых броваў бліснуў карымі вачмі, тады як бы сам сабе ціха, глухаватым голасам сказаў:

– Вось пра гэта і пішы... Для пісьменніка гэта не дробязь! Усё тое, што цябе ўзрушыць, не прапускай міма вушэй...

І ўрупіўся ў сваё – спаважна маўчаў. Пасля неяк зачэпілі тое, як яму пісалася адразу пасля вайны, калі ён працаваў у рэдакцыі газеты «Звязда», а пасля ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Тарас Канстанцінавіч разгаварыўся. Такое з ім не часта здаралася. Заўсёды ён быў нешматслоўны. Павітаецца, спытае «як маешся?» і, развітаўшыся, ідзе сваёю дарогай... Тады ж у яго быў нейкі своеасаблівы, можна сказаць, вясновы настрой. З уласцівай яму ўнутранай узрушанасцю ён гаварыў і гаварыў. Памятаю, прыгадаліся непрыкметна і гады ваеннага ліхалецця.

– Тое, што я бачыў, што сам, як кажуць, адчуў на ўласнай скуры, – задумліва гаварыў Тарас Канстанцінавіч, – яшчэ не апісана так, як хацелася б... І тое, што я апісаў у аповесцях «Братэрства» і «Рэха ў гарах», – толькі невялікая часцінка перажытага, выпакутаванага разам з таварышамі па няволі і змаганні. Галоўнае ж, што, нягледзячы на здзекі і пакуты, мы і там, за калючым дротам шталагаў, у цёмных штольнях падзямелля заставаліся людзьмі, якія верылі ў нязломнасць і моц нашай арміі, у сілу братэрства, якое дапамагала нам у самых цяжкіх хвілінах...

Са стрыманай усмешкай, якая часта, калі не заўсёды, цеплілася ў куточках ягоных строгіх вуснаў, Тарас Канстанцінавіч дадаў, кінуўшы позірк на гадзіннік:

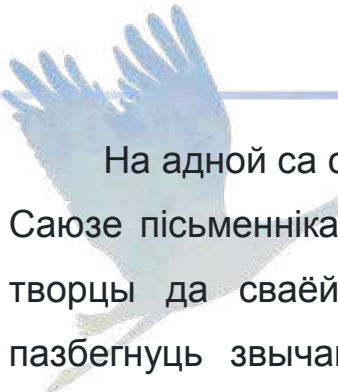
– Пойдзем, бо, мабыць, ужо час вяртацца. – І каб неяк закончыць сваю споведзь-расказ, вымавіў сваё любімае: – Як каму пашанцуе...

Я толькі кіўнуў галавою ў знак згоды, бо заўсёды адчуваў сябе перад ім вучнем, з пашанай адносіўся да ягоных парад і да ўсяго, што ён выказваў у час таварыскіх сустрэч.

Запомнілася яшчэ адна гутарка Тараса Канстанцінавіча ў тых жа Каралішчавічах. Размова ішла, помніцца, пра новы раман Уладзіміра Карпава. Уладзімір Барысавіч гаварыў, што пісьменнік, мастак нават самыя агульныя праблемы вырашае заўсёды на канкрэтным, на «сваім» матэрыяле... І Хадкевіч згаджаўся.

Яны, Карпаў і Хадкевіч – па-мойму, шчыра сябравалі, разумеліся і паважалі працу адзін аднаго як пісьменнікі, як пабрацімы, якім выпаў нялёгкі лёс падчас мінулай вайны.

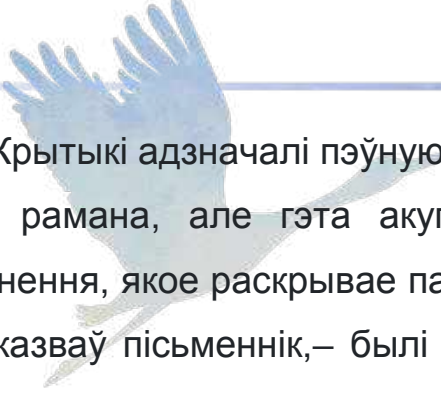
Т.Хадкевіч, ураджэнец лясных і азёрных мясцін Наддзвіння, любіў і тонка адчуваў прыроду, быў зачараваны някідкай, але дарагой і мілай сэрцу беларуса прыгажосцю паўночных краявідаў. Ён пісаў аднойчы, што адлюстраванне адзінства адчування прыроды і чалавека важна для псіхалогіі творчасці.

На адной са сваіх сустрэч з нарысістамі, калі Хадкевіч працаваў у Саюзе пісьменнікаў БССР кансультантам, ён гаварыў пра стаўленне творцы да сваёй працы: «Наша задача, задача публіцыстаў, – пазбегнуць звычайнай, сумнай біяграфічнасці; мастак павінен па-мастацку, вобразна бачыць; па-свойму ўсё бачанае асэнсоўваць, падвергнуць так званай роздумнасці. Чытач павінен убачыць вобраз таго чалавека, пра якога ты пішаш...».

У рамане «Даль палявая», які быў скончаны ў лістападзе 1957 года і выйшаў асобным выданнем у 1959 годзе, большасць герояў, як прызнаецца аўтар, «у большай ці меншай меры мела прататыпаў». Твор гэты становіцца быў ацэнены крытыкай; яго праўдзівасць і жыццёвасць была прыхільна прынята чытачом. Удача пісьменніка – вобразы Паходні, нампаліта МТС, калгасных энтузіястаў Зараніка і Марынкi.

Нягледзячы на складанасць і перыпетыі жыцця, яго трагічныя і светлыя моманты, адлюстраваныя ў рамане, чытачу імпанавалі ўласцівыя творчай манеры Т. Хадкевіча аптымізм, веліч і хараство апісанага жыцця. Заканчваецца раман сустрэчай Яхновіча і Паходні, які ўзначаліў узбуйнены калгас: «І такія бязмежныя, залітыя сонцам палявыя далі распасціраліся навокал, што, які б ні быў у чалавека настрой, яны ўлівалі у яго душу свежасць, прагу жыцця, бадзёрылі і вабілі...». Галоўны герой рамана Лявон Паходня, у жыцці якога было шмат і радасці, і смутку, упэўнены, што заўтрашні дзень адкрые для яго новае, нязведанае. Гэтае імкненне, светлае адчуванне хараства перадаецца і чытачу, які верыць героям, верыць аўтару. Нельга не палюбіць тых жа рамантыкаў, якімі былі малады паэт Заранік і яго любімая дзяўчына Мара-Марынка. Шмат святла ў рамане, шчыра, рамантычна жыва пісуюцца каханне, самае глыбокае пачуццё, якое акрыляе душу.

Крытыкі адзначалі пэўную незавершанасць і прабелы ў сюжэтных лініях рамана, але гэта акупляецца пошукамі свайго, унутранага напаўнення, якое раскрывае паводзіны і ўчынкі герояў. «Перада мною, – раскажыце пісьменнік, – былі героі, з іх асаблівасцямі і характарамі, якія і склалі аснову твора – яго сюжэт...».

Тарас Хадкевіч любіў сваё Наддзвінне. Усе яго фарбы – ад палёў і лясоў наддзвінскіх. За трынаццаць кіламетраў ад Верхнядзвінска ў вёсцы Шайцерава ў бацькавай хаце жыла яго сястра Стэфка. Ваколіцы Шайцерава прываблівыя. Побач рэчка Дрыса. Вакол заліўны луг. Любіў Тарас пабыць з трактарыстамі, пасядзець з касцамі, пастухамі пры вогнішчы... Вельмі ўмеў пісьменнік сябраваць з землякамі. І яны яго паважалі, цанілі яго думкі, парады. Адзін з іх, дзядзька Рыгор, з якім Тарас любіў пагаварыць, стаў прататыпам для многіх апавяданняў, нарысаў.

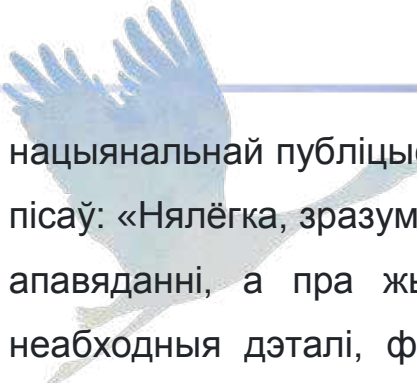
Многія, каго вывеў «у людзі» Тарас Хадкевіч, удзячныя яму за падтрымку і зычлівасць, успамінаюць яго як добрага і спагадлівага настаўніка. Мікалай Кругавых, Алесь Савіцкі, Міхаіл Герчык, Алесь Масарэнка, Валянцін Лукша – далёка не поўны пералік пісьменнікаў, якіх блаславіў у добры шлях Т. Хадкевіч.

Я і сам не раз адчуваў, як дапамагае цёплае, зычлівае слова, шчырасць старэйшага таварыша.

Як зазначыў некалі Л.Талстой, вартасць мастацкага твора вызначаецца тым, наколькі шчырыя адносіны мастака да свайго прадмета, а гэта значыць, наколькі ён верыць у тое, што адлюстроўвае.

Тараса Хадкевіча мы не можам папракнуць за няшчырасць ці барабаншчыну, на якую падкія яшчэ часам іншыя маладыя і не маладыя белетрысты і публіцысты.

Урокі, якія падаваў ён малодшым таварышам, не ўстарэлі; яны і сёння актуальныя і садзейнічаюць паляпшэнню ўзроўню нашай

нацыянальнай публіцыстыкі. У артыкуле «Нарыс у газеце» Т. Хадкевіч пісаў: «Нялёгка, зразумела, пісаць не пра выдуманых, як, напрыклад, у апавяданні, а пра жывых, рэальна існуючых людзей, знаходзіць неабходныя дэталі, факты, сітуацыі, дзе б праўдзіва раскрываліся характары гэтых людзей. Але ў гэтым жа і заключаецца асаблінасць работы нарысіста, што ён, як і наогул пісьменнік, павінен быць выключна назіральным, заўважаць тое, што можа быць незаўважным для іншых, глыбока ўнікаць у жыццё, правільна разбірацца ў тым, што ўбачыў і пачуў, умець выбіраць з бясконцых фактаў самае патрэбнае, характэрнае».

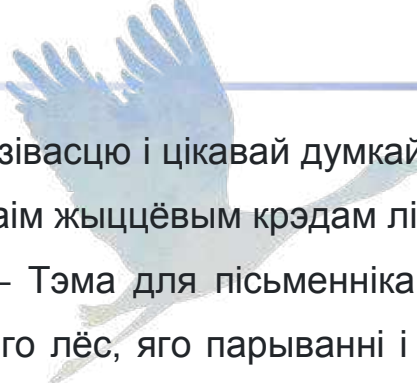
Мы, нарысісты, лічылі Тараса Канстанцінавіча справядлівым і шчодрым сваім настаўнікам. Вучыў ён не толькі спагадлівым словам, парадай, а найбольш асабістай працавітасцю, здольнасцю назіраць вакол сябе ўсё добрае, новае, маладое, стараўся заглыбляць у жыццё і аператыўна адклікаўся на рытмы часу, на хаду сучасніка.

Як і Іван Мележ, Тарас Хадкевіч сцвярджаў, што толькі жыццё, вопыт, перажытае могуць стаць грунтоўнай асновай для сур'ёзнай мастацкай творчасці.

«Чытанне, – гаварыў Тарас Канстанцінавіч, – пісьменніку патрэбнае, як паветра. Вядома, чытанне сур'ёзнае, удумлівае». Я тады не адважыўся ды, мабыць, і не даўмеўся спытацца ў яго, хто яго любімыя пісьменнікі, якіх ён чытае, перачытвае. А дарэмна.

Цяпер, праз колькі гадоў пасля, як Тараса Хадкевіча не стала, гэтае пытанне я згадаў яго сыну, Леаніду Хадкевічу, які працуе ў музеі Янкі Купалы, і ён адказаў, што Тарас Канстанцінавіч любіў класікаў, ахвотна чытаў мемуары, асабліва захапляўся ўспамінамі Г.К.Жукава.

...Мы неаднойчы гаварылі з Тарасам Хадкевічам пра публіцыстыку. Пасля прачытання яго зборніка «Сад у квецені» я сказаў яму, што мне спадабалася ў ім аднайменнае апавяданне. Сваёй

праўдзівасцю і цікавай думкай – аб сапраўдным прызначэнні чалавека, які сваім жыццёвым крэдам лічыць духоўнае ўдасканаленне.

– Тэма для пісьменніка, – сказаў тады Тарас Канстанцінавіч, – гэта яго лёс, яго парыванні і хваляванні душы. Усё залежыць, браце, ад вопыту, ад перажытага і галоўнае – ад умення ўсё перажытае рэалізаваць, увасобіць у слове, у вобразах...

– Кожная творчая рэч, кожны твор, мабыць, у нейкай меры аўтабіяграфія аўтара? – запытаў я.

– А як жа! – згадзіўся Тарас Канстанцінавіч, а потым разважна дадаў: – Канечне, у тым сэнсе, у якім аўтар здольны на фантазію; якія ў яго сілы і здольнасць пераўвасаблення, а яшчэ ж – запас памяці, эрудыцыя!..

Размова пераключылася на пытанні аб дружбе, таварыскай узаемавыручцы паміж творчымі людзьмі.

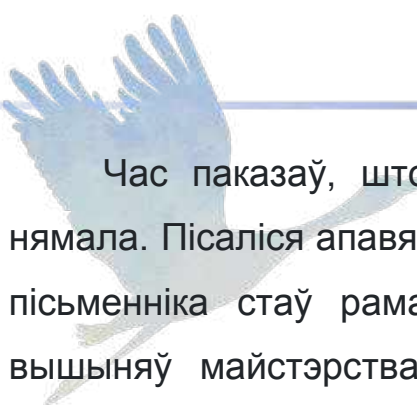
– Моцная дружба, відаць, магчымая толькі між роўнымі, – сказаў я. Тарас маўчаў, толькі хмурыў крылатыя бровы, тады неяк, бы сам для сябе, прамовіў:

– Гэта яшчэ трэба падумаць...

Пасля ўжо, кранаючыся гэтай тэмы, Тарас Канстанцінавіч гаварыў аб тым, што дружба – менавіта тое, без чаго чалавек «обречен» на пакуты і адзінокасць... Інакш кажучы, ён будзе чаўрэць, як тая расліна, што ў вазоне, без святла і вільгаці...

– Дружба з Броўкам, у прыватнасці, – прызнаўся Тарас Хадкевіч, – мне заўсёды памагала, і мы, нягледзячы, як кажуць, на рангі і становішча, былі да канца сябрамі, дружылі... Дай бог кожнаму мець такога друга, як Пётр Усцінавіч. Як казалі даўней, дружба – самы лепшы падарунак для людзей пасля мудрасці...

У 1962 годзе Т.Хадкевіч пасля свайго 50-годдзя пісаў: «Хоць за плячыма ў мяне паўстагоддзя, а многае-многае яшчэ не напісана, не выказана, у галаве роіцца шмат творчых планаў...».

Час паказаў, што Т.Хадкевіч зрабіў у апошняе дзесяцігоддзе нямала. Пісаліся апавяданні, нарысы, кнігі для дзяцей. Апошняй кнігай пісьменніка стаў раман «Песня Дзвіны», дзе ён дасягнуў новых вышыняў майстэрства. Раман яму, нягледзячы на хваробу, якая навалілася, можна сказаць, знянацку, удалося закончыць у канцы 1972 года.

«Песня Дзвіны» – кніга поклічнай эмацыянальнай сілы і аптымізму, уласцівых усяму лепшаму, што створана пісьменнікам больш як за сорок гадоў творчай працы.

Сам аўтар так вызначыў ідэйны і мастацкі змест рамана: «У аснове твора біяграфія двух пакаленняў савецкіх людзей: старэйшага, якое адбудоўвала краіну і адстаяла яе ў бітвах, і малодшага, пасляваеннага; і біяграфія двух гарадоў – старажытнага і новага, маладога».

Нельга без хвалявання і душэўнага ўзрушэння чытаць узнёслашчырыя і поўныя юнацкага захаплення радкі, адрасаваныя чытачу «Песні Дзвіны»:

«Нізкі паклон табе, Заходняя Дзвіна, мая радзіма, калыска майго маленства, невычэрпная радасць маіх сталых год!

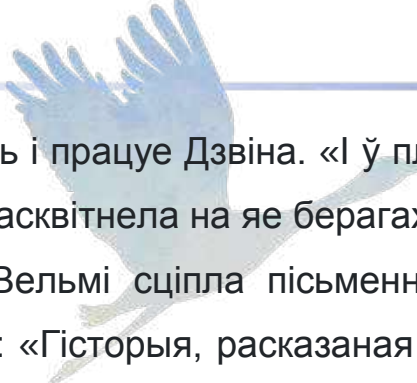
...Не злічыць стагоддзяў, што прашугалі над табой, зніклі ў сівізне мінуўшчыны... Змяняюцца часы і падзеі, новыя пакаленні ідуць у бой за чалавечае шчасце. А ты, сведка нязмернага часу, плывеш і плывеш, убіраючы ў сябе ўсё – і добрае, і благое, і гоман тваіх хваль падобны да спрадвечнай несканчонай песні.

Нізка схіляю галаву перад тваёй вечнасцю...

Я шмат блукаў па тваіх берагах...

І ўсё, што бачыў і чуў, здаецца мне адной быстраплыннай песняй. Тваёй песняй, родная Дзвіна».

Гімнам стваральнай працы заканчваецца раман, і суладна з палётам у будучыню ўсёй шматнацыянальнай савецкай Радзімы

шуміць і працуе Дзвіна. «І ў плёскае яе хваль чуецца песня аб жыцці, што расквітнела на яе берагах...»

Вельмі сціпла пісьменнік вызначае вартасць свайго апошняга твора: «Гісторыя, расказаная ў гэтай кнізе, – адбітак жыцця, водгалас яго, маленькі ўрывак з той несканчонай і неўміручай песні».

Кнігі Тараса Хадкевіча перакладзены на многія мовы народаў СССР і мовы сацыялістычных краін. Іх аўтар узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны» і медалём «За працоўную доблесць». У 1972 годзе яму было прысвоена званне заслужанага работніка культуры БССР.

У сакавіку 1982 года Т.Хадкевічу споўнілася б семдзесят. Сёння з намі – яго творы, голас Наддзвіння. Таму і ўспамінаюцца радкі паэта Анатоля Астрэйкі, прысвечаныя Тарасу Хадкевічу:

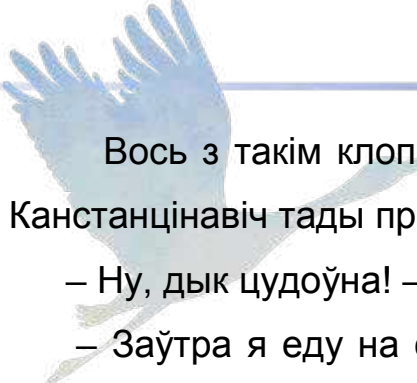
«Сваё ты сэрца нам пакінуў,
і радасць песні і вясны, любіў,
як сын, сваё Наддзвінне
і сам стаў песняю Дзвіны...»

Кухараў, С. Зачараваны красою Наддзвіння... / С. Кухараў // Польша. – 1982. – № 9. – С. 205–211.

Рыгор Няхай

Ноч на Лепельскіх азёрах

Не буду ўдавацца ў падрабязнасці яго творчасці, а толькі раскажу пра адну шчаслівую ноч, якую я правёў разам з Тарасам Хадкевічам, маім дарагім сябрам, на Лепельскіх азёрах. Было гэта так. Беларуская студыя дакументальных фільмаў здымала летапіс будаўніцтва Наваполацкага нафтаперапрацоўчага завода – вялікай новабудойлі Беларусі. Кінагрупа паехала туды, і мне таксама трэба было ехаць як аўтару сцэнарыя.

Вось з такім клопатам я зайшоў у Саюз пісьменнікаў, дзе Тарас Канстанцінавіч тады працаваў кансультантам па прозе.

– Ну, дык цудоўна! – сказаў Тарас, выслухаўшы мяне.

– Заўтра я еду на сваю радзіму ў Верхнядзвінскі раён да сястры, дык паедзем разам. Мая Клава Іванаўна вядзе машыну толькі так! І мы паехалі.

Клаўдзія Іванаўна сапраўды сядзела за рулём, а мы з Тарасам у якасці пасажыраў. Мінулі былую партызанскую сталіцу Бягомль, Бярэзінскі запаведнік, прыехалі ў Лепель. Потым Клаўдзія Іванаўна павярнула проста на Лепельскія азёры, выбрала зацішнае месца на высокім беразе пад соснамі і спыніла машыну: «Вось тут, хлопчыкі, мы будзем адпачываць...».

Мы з Тарасам спрабавалі вудзіць рыбу, але клявала слаба, а Клава тым часам распаліла цяпельца і запрасіла нас на вячэру. Мы так захапіліся гаворкай, што яна махнула рукой і пайшла спаць у машыну. А мы, схіліўшы галовы, сядзелі і ўспаміналі:

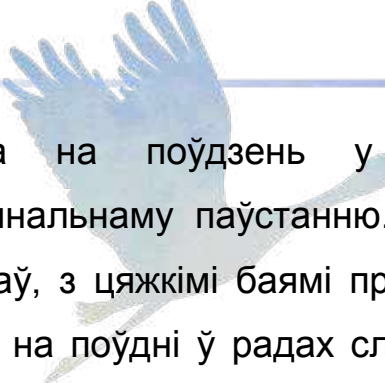
А помніш, Тарас...

А помніш, Рыгор...

Многае паўставала за гэтай загадкай – «А помніш?...» А цяпер прыгадваецца ўсё яго жыццё.

Нялёгкім склаўся лёс у Тараса Хадкевіча... У пачатку вайны ён быў цяжка паранены і трапіў у фашысцкі палон. Тройчы ўцякаў і тройчы яго лавілі. Нарэшце ўдалося ўцячы, і Тарас апынуўся сярод чэхаславацкіх падпольшчыкаў і паўстанцаў, якія потым восенню 1944 года ўзнялі вядомае Славацкае паўстанне. Тую ноч мы гаварылі пра Тарасаву аповесць «Рэха ў гарах». Тэма – блізкая нам абодвум. І на гэта былі свае рэальныя падставы.

У канцы жніўня 1944 года наш Першы гвардзейскі конны корпус разам з другімі часцямі Савецкай Арміі і Чэхаславацкім корпусам генерала Свободы ад польскіх гарадоў Ясла і Кросна быў павернуты

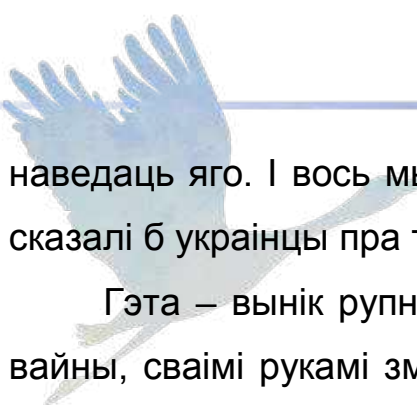

строга на поўдзень у Карпаты, на дапамогу Славацкаму нацыянальнаму паўстанню. Мы ішлі ў напрамку славацкага горада Прэшаў, з цяжкімі баямі прарываліся праз Дукельскі перавал. А там недзе на поўдні ў радах славацкіх паўстанцаў быў мой добры сябра Тарас Хадкевіч...

Спадзявацца на сустрэчу ў той віхуры падзей канца вайны не выпадала, і ўсё ж лёс наканавы нам яе – там, за мяжой, далёка ад Радзімы. Пасля разгрому фашысцкай Германіі 3-я і 4-я гвардзейскія танкавыя арміі Першага Украінскага фронту і многія пяхотныя часці паспяхалі праз Рудныя горы на дапамогу паўстаўшай Златай Празе. З Прагі наш корпус быў адведзены ў Венгрыю на раку Ціса непадалёку ад Сольнака. Адноўчы адзін з нашых афіцэраў, пабываўшы ў Будапешце, паведаміў, што там намеснікам начальніка лагера-шпіталя працуе мой зямляк з Мінска. «Зваць яго, здаецца, Тарас...».

Я ўзяў звальніцельную і паехаў у Будапешт. Там і адбылася наша радасная сустрэча з Тарасам Хадкевічам. Гаворкі тады ў нас было!.. Пра гэта мы ўспомнілі і ў тую памятную ноч на Лепельскіх азёрах. Гэта яшчэ больш зблізіла нас. Памятаю, Тарас тады, у Будапешце, пахваліўся, што мае перапіску са сваёй сям'ёй, якая жыве ў Мінску на Саломеннай вуліцы ў хаціне, якую збудавала Клаўдзія Іванаўна, што яго з нецярпеннем чакаюць дома, чакаюць і ў рэдакцыі газеты «Звязда». Мы былі тады поўныя надзей і радасных перажыванняў. Выжылі ў гэтай несусветнай калатні, значыць, цяпер усё будзе добра, толькі б хутчэй вярнуцца на Радзіму, у свой родны Мінск...

І вярнуліся – старыя, загартаваныя бадзягі вайны. Прыехаў неяк у Мінск з Ленінграда вядомы перакладчык і адданы сябра беларускай літаратуры Павел Сямёнавіч Кабзарэўскі, спыніўся ў мяне на Палярнай вуліцы. А гэта ж побач з Саломеннай. Ен перакладаў тады адну з аповесцей Тараса Канстанцінавіча і прапанаваў мне разам

наведаць яго. І вось мы падыходзім да ўрослай у зямлю хавіры – так казалі б украінцы пра такую хаціну.

Гэта – вынік рупнасці Клаўдзіі Іванаўны. Яна, чакаючы Тараса з вайны, сваімі рукамі змайстравала такое збудаванне, каб мог знайсці прытулак і ласку чалавек франтоў і дарог. Дамок быў складзены з трухлявых дошак, іржавай бляхі – з таго, што можна было знайсці на мінскіх руінах. Шчыліны пазатыканы рыззём, прызба высокая, таксама як Паратунак ад холаду. Пасярод хаты сялянская печ, каля яе ў маленькай бакоўцы з падслепаватым акенцам Тарас грэў плечы і пісаў, пісаў... Цяпер, можа, цяжка паверыць, а мы тады лічылі за шчасце мець хоць такі прытулак. Большага мы патрабаваць не маглі. Бо што тады магла даць нам знявечаная вайной родная зямля? Магла сказаць толькі дзякуй за перамогу, што жывыя і здаровыя вярнуліся да свайго народа, у якога цяпер шмат клопатаў...

Аб гэтым і многім іншым мы гаварылі каля цяпельца на Лепельскіх азёрах, успаміналі мінулае і аддавалі даніну сучаснаму. Потым мы паехалі далей у Полацк, калыску многіх беларускіх пісьменнікаў. Тарасу не трэба было ніякіх курортаў, а вось паехаць туды, дзе прайшло яго маленства, было для яго найвялікшай асалодай.

Мы прыехалі ў Наваполацк. Быў Дзень будаўніка. Тарас здаў мяне, як кажуць, з рук у рукі Валянціну Лукшу – былому камсorghу новабудоўлі, кінагрупе, а сам папраставаў у «даль палявую»...

Такім я помню яго жывы вобраз і не забуду да канца жыцця добрага сябра, цудоўнага пісьменніка.

Няхай, Р. Ноч на Лепельскіх азёрах / Р. Няхай //

Літаратура і мастацтва. – 1982. – 5 сакавіка.

Слова пра сябра

Бадай, ці знойдзецца такі чалавек, які папракнуў бы Тараса Хадкевіча ў непраўдзівых, нежыццёвых дэталях яго твораў. А, не папракне таму, што аўтар добра ведае тое, пра што піша. Не шмат знойдзецца ў нашым Саюзе пісьменнікаў людзей, якія б гэтулькі павандравалі па Беларусі. Ён ведае сваю радзіму ад поўначы да поўдня, ад захаду да ўсходу. Можа многія палічаць гэта за блазенства, але на жалезнай кары самага старэйшага для Беларусі дуба ў Ельску ёсць і яго подпіс. Мы тады працавалі ў рэдакцыі «Звязды» Тарас Хадкевіч у сельскагаспадарчым аддзеле, а я спецкорам. Ён, аднак, паспяваў не толькі выпраўляць для друку чужыя допісы, але, нібы мімаходам, злятаць у той ці іншы раён, каб расказаць чытачам газеты пра аднаўленчыя работы рэспублікі. Часам ён з'яўляўся раніцай у рэдакцыі нейкі стомлены, нявыспаны, каб шапнуць мне па-змоўшчыцку на вуха:

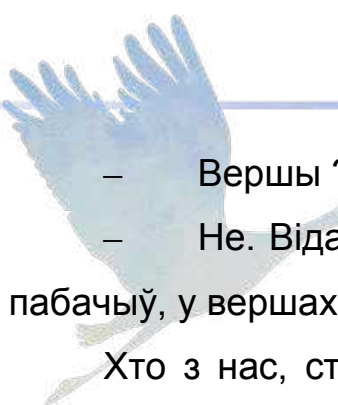
І з гэтым, Макар, усё ў парадку.

З чым? – яшчэ нічога не разумеючы, пытаўся я.

А хіба я табе не казаў? З рабочым кабінетам. Учора пашанцавала дастаць два аполкі. Сёння раніцою прыстроіў іх у сцяну і засыпаў піраваннем. От некалі будзе раскоша для працы.

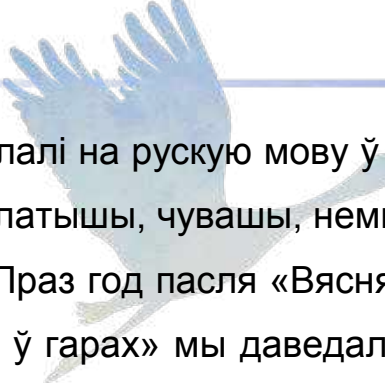
У той час некаторыя супрацоўнікі, не маючы кватэр, днявалі і начавалі ў рэдакцыі. Камплекты газет былі найлепшымі падушкамі. І тут раптам чалавек паставіў сабе такую фантастычную мэту – сваімі рукамі зрабіць сабе рабочы кабінет. Тым больш, што ні раней, ні пазней Тарас Хадкевіч не вызначаўся асаблівымі цяслярскімі здольнасцямі.

– Разумеете, хлопцы, – нібы апраўдваючыся гаварыў ён – мне трэба, як мага хутчэй засесці за працу. Пісаць.

-
- Вершы ? Як і да вайны?
 - Не. Відаць, гэта будзе проза. Усё тое, што я перажыў і што пабачыў, у вершах не выкажаш.

Хто з нас, старэйшых пісьменнікаў і журналістаў, не пабываў у славутай Тарасавай хацінцы на глухой Саломеннай вуліцы Мінска? Туды трэба было ўваходзіць прыгнуўшыся, каб не стукнуцца галавою аб нізенькі вушак, хто не памятае невялічкага самаробнага століка ў самаробным «кабінеце». Навокал бушавала мяцеліца, злосна кідалася снегам у маленькае акенца. Тарас Хадкевіч забыўшыся на ўсё на свеце, чытаў сваім сябрам раздзелы з аповесці «Братэрства». Мы таксама забываліся, што сядзім у змайстраванай з аполкаў, засыпанай сумётамі па самыя вокны хацінцы, слухаючы праўдзівы і суровы сказ пра цяжкі лёс Аляксея Адзінца і яго сяброў па барацьбе з фашыстамі – італьянца Рынальдзі, чэхаславакаў Ярку і Здэнэка, бельгійца Рауля. Праўда, героі яшчэ не дайшлі ў гэтай аповесці да сваёй заповітнай мэты – сустрэчы з Савецкай Арміяй. І нам хацелася ведаць, што будзе з імі далей. Тарас Хадкевіч, аднак, сказаў, што, магчыма, паспрабуе вярнуцца да іх пазней, а цяпер яго хвалююць іншыя справы. Вельмі ўжо шмат матэрыялаў сабралася ў яго пасля блізкіх і далніх рэдакцыйных камандзіровак. Людзі не толькі выбіраюцца з землянак, але аднаўляюць фермы, уздымаюць здзірванелую за час вайны зямлю. Не хапае трактараў, коней, у многіх месцах даводзіцца працаваць рыдлёўкамі. І колькі добрых сустрэч было ў яго ў тым ці іншым раёне з будаўнікамі, звеннявымі, старшынямі калгасаў!

Праз два гады пасля «Братэрства» з'явілася ў друку аповесць «Вяснянка» – пра неспакойную прыгожую калгасную звеннявую Васіліну, брыгадзіра будаўнічай брыгады Іллюка Гармаша, старшыню калгаса Рыгора Шведа, сакратара райкома партыі Антона Янукевіча. Выйшаўшы са збудаванай з аполкаў нізенькай хацінкі, аповесць палюбілася чытачам не толькі на зямлі, дзе нарадзілася. Неўзабаве яе

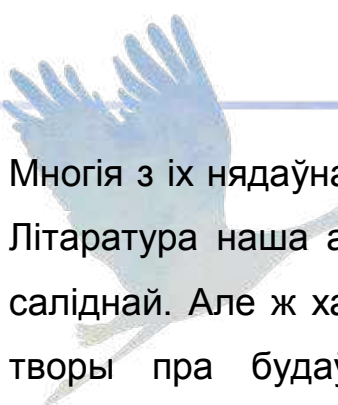
пераклалі на рускую мову ў Маскве, яе пачалі чытаць на сваёй роднай мове латышы, чувашы, немцы, палякі, чэхі.

Праз год пасля «Вяснянкі» з чарговай аповесці Тараса Хадкевіча «Рэха ў гарах» мы даведаліся аб далейшым лёсе Аляксея Адзінца, Здэнэка, Яркі, Рауля і многіх іншых герояў. Са зброяй у руках самаахварна змагаліся яны з фашысцкімі захопнікамі. Некаторыя з іх загінулі ў жорсткай барацьбе. І чытачу шкада іх, бо характары іх выпісаны рукой сталага майстра, учынкі іх матываваны і яны заўсёды на патрэбным месцы. Яны рабілі і гаварылі якраз тое, што ў такой сітуацыі і належыла рабіць і гаварыць. Толькі так, а не інакш!

Часам мы скардзімся на неспрыяючыя творчыя ўмовы. Тут размова можа ісці і пра адсутнасць добрай кватэры, і пра загрузку пісьменніка рэдакцыйнымі справамі. Але ж многія з нас добра памятаюць, што гэтыя тры аповесці Тараса Хадкевіча напісаны ім, калі ён дзень пры дні з'яўляўся на працу, ездзіў у камандзіроўкі, пісаў апавяданні, нарысы. І ў хацінцы, на якую, каб яна яшчэ стаяла, страшна было б цяпер глядзець, а не тое што жыць і працаваць з натхненнем.

Відаць творчыя ўмовы – гэта нешта іншае, а не раскошная кватэра з ванным пакоем, газам, гарачай вадой і беласнежнымі дзвярыма, вышынёю ў два з паловай метра. Ну, і з саліднымі творчымі камандзіроўкамі альбо шыкоўным ваяжом у заморскія краіны.

Гэта, мне здаецца, – у першую чаргу хваляванне тым, што робяць сёння наша Камуністычная партыя, увесь савецкі народ. Калі цябе кранае тая ці іншая падзея, той ці іншы факт з нашага жыцця – ты не можаш не пісаць. Што табе да цароў Гарохаў, калі створаныя савецкімі вучонымі і рабочымі рухавікі ў дваццаць мільёнаў конскіх сіл пераадольваюць спрадвечную сілу зямнога прыцяжэння, каб пранесці простых і такіх вялікіх душою нашых лётчыкаў Гагарына і Цітова па нязведаных шляхах космасу. Я не супраць твораў пра наша мінулае.

Многія з іх нядаўна парадавалі мяне і сваім зместам, і сваёй формай. Літаратура наша ад іх стала выглядаць неяк больш багатай, больш саліднай. Але ж хацелася б, каб з такім майстэрствам былі напісаны творы пра будаўнікоў Бярозаўскай электрастанцыі і шахцёраў Салігорска, пра тых, хто крышыць кансерватыўную травапольную сістэму, каб забяспечыць дасталь краіну прадуктамі сельскай гаспадаркі.

Колькі тут можна знайсці людзей, вострых канфліктаў!

Калі можна так сказаць Тарас Хадкевіч заўсёды на пярэднім краі. Пасля вераснёўскага Пленума ЦК ён піша раман пра нашых механізатараў «Даль палявая» – адзін з лепшых твораў беларускай мастацкай прозы. У гэтай кнізе вобразы Васіліны і сакратара райкома партыі Янукевіча знаходзяць сваё далейшае развіццё, паўстаюць перад намі больш поўна ў сваіх прыгожых маральных якасцях. Паспрабаваў юбіляр свае здольнасці і ў новым для яго жанры – напісаў кінасцэнарый, па якім будзе здымацца кароткаметражны фільм пра тысячагоддзе Полацка. У мінулым годзе выйшла з друку кніга «Мая Беларусь», а ўжо сёння аўтар працуе над новым раманам – пра будаўнікоў Полацкага нафтапрацоўчага камбіната. Будзе гэты раман называцца пасля завяршэння працы над ім «Песняй Дзвіны» ці, можа, інакш – няважна. Мне хочацца пажадаць яго аўтару на другое паўстагоддзе добрай удачы, моцнага здароўя і асабістага шчасця.

Паслядовіч, М. Слова пра сябра / М. Паслядовіч //

Літаратура і мастацтва. –1962. – 9 сакавіка.

Улюбёны ў лясы і сонца

Вясна... Другая пасляваенная вясна. Хмельны водар зямлі, спевы жаўрукоў у сіняй высі, сонца і блякла-медзяны разліў квецені на вербах і лазняках, што стаяць паабапал дарогі з Баноні на Завалынку – ёсць такія вёскі на Полаччыне.

На гэтай дарозе мы ўпершыню сустрэліся з Тарасам Хадкевічам. Сустрэліся выпадкова, зусім яшчэ не ведаючы адзін аднаго. Я прыехаў у Завалынку збіраць матэрыял для нарыса пра выдатную звеннявую Раісу Нічыпараўну Пятроўскую. З гэткай жа мэтай – нешта напісаць пра вядомую ільнаводку – прыехаў сюды, у лясны закутак па-над Дзвіной, і ён, ужо тады вядомы пісьменнік, чыё імя было частым госцем на газетных і часопісных старонках.

І калі ён назваў сваё прозвішча – мне давалося сумецца. Разам з тым быў гонар. Перада мной – пісьменнік!

І зусім ужо нерэальнай і такой спакуслівай здалася яго прапанова:

– Ты кніжку пра Пятроўскую напішы. Вялікі нарыс. Ён пойдзе абавязкова.

Адкуль ён ведаў, што малады, зусім «зялёны» журналіст здольны напісаць ажно цэлую кніжку пра справы канкрэтнага чалавека? Шчырасць душы? Давер да людзей?

І першае. І другое.

Гэта я зразумеў пазней, калі ён, аўтар «Вяснянкі», «Далі палявой» шэрагу іншых вядомых твораў, прыязджаў да нас у Полацк на пасяджэнні абласнога літаратурнага аб'яднання. І яшчэ пазней зразумеў, калі бачыў яго ў Саюзе пісьменнікаў, як ён, прачытаўшы чарговы рукапіс маладога літаратара, доўга і цяропліва, прыязна і па-сяброўску гутарыў з чалавекам.

Цяпер шмат хто з таленавітых пісьменнікаў з прыязнасцю гавораць пра Тараса Хадкевіча як пра чалавека, які сустрэўся на пачатку яго ўласнай літаратурнай дарогі, падказаў яму, падбадзёрыў, даў верны напрамак.

А тады, там, на палявой дарозе мы размаўлялі пра вясну, пра зеляніну ужо буйнай руні, слухалі спевы жаўрукоў, гаварылі пра партызанскія справы, – на дарозе, па якой мы ішлі, яшчэ свежымі былі сляды ад колаў партызанскіх фурманак, і на ўскрайку Завалынкi ў кузнi, дзе зусiм нядаўна падрыўнікi атрада «Смерць фашызму» выплаўлялі тол са снарадаў, грукацела, звiнела кавадла – калгасныя кавалi правiлi сельскагаспадарчыя прылады.

І я дзiвiўся тады, як ён доўга стаяў у кузнi і неадрыўна глядзеў на полымя горна, а потым сядзеў пад вязамi на беразе Дзвiны і слухаў пошум галля, і шэпт лазнякоў, і плёскае вады, што бруiлася ў карэннi падмытых паводкаў вербаў.

І захапляўся пазней, калi бачыў гэтую яго дзiвосную ўлюбёнасць у лясы і сонца. Ён можа гадзiнамi тупаць цi сядзець на беразе Дзвiносы – маленькай рачулкi, лавiць у ёй акунёў і плотак, а потым палiць вогнiшча пад шатрыстай сасной і замілавана слухаць, як ляцiць-коцiцца рэха па лясным абшары. Ён можа амаль з дзiцячым захапленнем стаяць у маладым бярэзніку і глядзець на карычневыя шапкi баравiкоў у верасах, шкадуючы дакрануцца да гэтай прыгажосцi сцiзорыкам...

А чалавеку ўжо шэсцьдзесят.

Няхай жа яшчэ доўга будзе з табою, дарагi Тарас Канстанцiнавіч, гэтая здольнасць – здольнасць бачыць дзiвоснае, апiсваць яго, здольнасць захапляцца працаў чалавека і даваць ёй другое жыццё ў працы пісьменнiцкай, здольнасць разумець, пра што гамоняць сосны...

Савiцкi, А. Улюбёны ў лясы і сонца / А. Савiцкi //

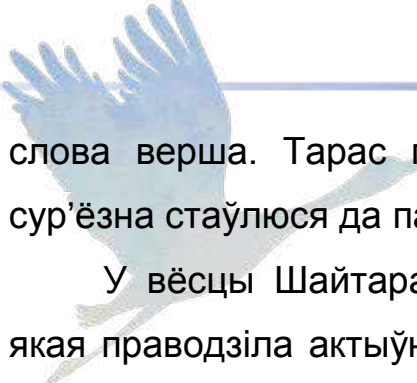
Беларусь. – 1972. – № 3.

Слова пра сябра

Нарадзіўся Тарас Хадкевіч у вёсцы Шайтарава Дрысенскага павета 23 лютага (7 сакавіка) 1912 года ў сялянскай сям’і. Сям’я была вялікая: бацька Канстанцін Андрэевіч, маці – мая цётка Аўдося, дзве сястры Валянціна і Стэпа, браты Косця і Леанід. Самым малодшым быў Тарас. Разам з імі жыла бабуля Прузына, якая пасля смерці мужа, былога сельскага фельчара, часта дапамагала хворым. Каму паставіць банькі, каму дасць выпіць адвару лекавых траў. Неаднойчы бабуля Прузына дапамагала адолець хваробу і мне.

Тарас вучыўся ў школе на два класы вышэй за мяне. Калі я хадзіў у школу ў вёску Ляшчылава і займаўся ў трэцім класе Тарас вучыўся ў 5-м класе Прудзінкаўскай школы. Я зайздросціў яму, бо мы былі аднагодкамі, а ён апырэдзіў мяне аж на два гады. А спрыялі гэтаму дзве акалічнасці. У хаце Тараса кватаравала настаўніца, і калі хлопчыку не было і 6 гадоў, яна падрыхтавала яго да школы. Ну, а другая акалічнасць, на маю думку, – настойлівая цяга самога Тараса да ведаў, упартасць у вучобе. Нават у летні час, калі ён пасвіў жывёлу, ён ніколі не расставаўся з кнігай.

У 1925 годзе ў доме Тараса з’явілася невялікая бібліятэка, нешта накшталт філіяла Прудзінкаўскай сельскай бібліятэкі. Я часта наведваўся да Тараса, ён добра разбіраўся ў кнігах, раіў мне прачытаць які-небудзь твор. Можна тая сяброўская добразычлівасць Тараса дапамагала мне палюбіць мастацкую літаратуру. Бывала і так, што мы разам чыталі творы Лермантава, Пушкіна, Чэхава, Горкага і іншых пісьменнікаў. Некаторыя вершы Лермантава і Пушкіна перапісвалі і вучылі напамяць. Памятаю, чыталі верш Лермантава «Спор». Вывучаючы яго, я знарок «памыліўся» і для жарту падмяніў

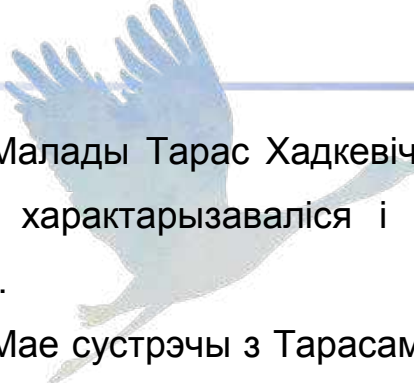
слова верша. Тарас пакрыўдзіўся на мяне і заўважыў, што я не сур'ёзна стаўлюся да паэзіі.

У вёсцы Шайтарава была моцная камсамольская арганізацыя, якая праводзіла актыўную работу сярод моладзі і сялян сваёй вёскі і навакольных хутароў. А ў 1926 годзе быў прыняты ў камсамол і Тарас. Яму было даручана рэдагаваць насценную газету і гэтае камсамольскае даручэнне ён выконваў з поспехам. У хаце Хадкевічаў часта праводзіліся камсамольскія сходы, зборы піянерскай арганізацыі.

Вясной 1929 года быў арганізаваны калгас «Новы шлях», у хаце Канстанціна Андрэевіча некалькі гадоў запар была калгасная канцылярыя (кантора).

У 1925 годзе Тарас пачаў вучыцца ў Валынецкай сямігодцы. Там ён спрабаваў пісаць свае вершы, якія друкаваліся ў насценнай газеце, а некаторыя з іх з'яўляліся на старонках акруговай газеты «Чырвоная Полаччына». У Валынецкай сямігодцы працаваў тады настаўнікам выдатны журналіст, пачынаючы пісьменнік Сымон Хурсік. Яго фельетоны, апавяданні і замалёўкі часта друкаваліся ў «Чырвонай Полаччыне». Сымон Хурсік арганізаваў у школе літаратурны гурток, якім кіраваў. У 1926 годзе Тарас стаў членам літаратурната аб'яднання «Маладняк».

Пасля заканчэння сямігодкі Тарас паступіў у Полацкі педагагічны тэхнікум. Вучыўся і адначасова супрацоўнічаў у акруговай газеце, рэдактарам якой быў Сцяпан Сямашка. Калі ж у канцы 1928 года адказны сакратар рэдакцыі газеты Пятрусь Броўка паехаў на вучобу ў Мінск, Тараса залічылі ў штат рэдакцыі. Час быў напружаны – маладая Савецкая краіна ўзнімала крылы: раслі гарады і вёскі, упэўнена брала сваё калектывізацыя.

Малады Тарас Хадкевіч імкнуўся ісці ў нагу з поступам народа, гэтым характарызаваўся і першыя яго вершы, і публіцыстычныя творы.

Мае сустрэчы з Тарасам сталі рэдкімі, бачыліся толькі тады, калі яму выпадала на кароткі час прыехаць у родную вёску. Прыязджаў не адзін, а з журналістам Спірыдонам Міхальцовым. Яны працавалі над дзвюма кніжкамі пра калгас «Новы шлях». Кнігі потым выйшлі ў выдавецтве «Сялянскай газеты».

Калі ж вясной 1931 года Тарас паступіў у педагагічны інстытут імя М.Горкага, нашы сустрэчы прыпыніліся. А летам 1932 года Тарас прыехаў у вёску на канікулы і прывёз мне свой першы зборнік вершаў пад назвай «Смялей, таварыш!». На пачатку вясны 1933 года мне пашчаслівілася паехаць у Мінск на рэспубліканскі з'езд прафсаюзаў работнікаў МТС Тарасаў адрас у мяне быў і пасля першага дня работы з'езда я накіраваўся на незнаёмую мне вуліцу Каменную. Ужо ў вячэрнім змроку знайшоў невялікі драўляны домік, дзе мяне сустрэла гаспадыня дома. На маё запытанне адказала: «Тут Тарас кватаруе. Але прыходзіць позна». Гадзін можа ў 11 вечара прыйшоў Тарас. Радасці ад сустрэчы, здавалася не будзе канца. Ён распытваў мяне пра навіны ў вёсцы, пра работу МТС, а мне цікава было ведаць пра яго грамадскае жыццё і працу. Успаміналі дзяцінства, сяброў.

Раніцай, паснедаўшы мы з Тарасам накіраваліся ў горад. Развіталіся каля рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», каб сустрэцца... праз 15 гадоў. Увосень 1934 года Тараса і мяне прызвалі на службу ў Чырвоную Армію, Служыць давялося ў розных часцях. Але ў акруговай газеце БВА «Красноармейская правда», якая выдавалася ў Смаленску, часта друкаваліся вершы, заметкі і карэспандэнцыі Тараса.

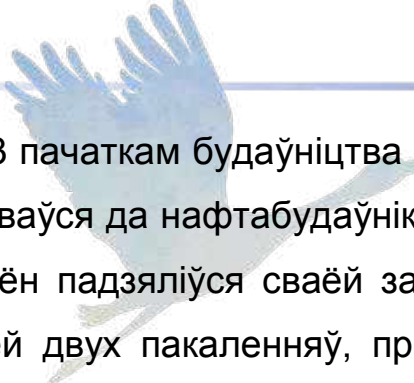

Мая новая сустрэча з сябрам адбылася летам 1949 года, калі я прыехаў у Шайтарава ў водпуск з Поўначы, а Тарас прыезджаў у камандзіроўку ў Полацк і на адзін дзень заехаў у родныя мясціны. Як толькі мы з ім сустрэліся, то вырашылі прабыць у вёсцы яшчэ два дні. За гэты час шмат гаварылі аб перажытым. Тарас раскажаў мне аб цяжкіх выпрабаваннях, якія даваўся яму перажыць у час вайны.

У канцы 1941 года, ён, камандзір узвода, на Калінінскім напрамку быў цяжка паранены і трапіў у палон. Тры разы ўцякаў з палону і кожны раз уцёкі былі няўдалымі. Яго лавілі і зноў кідалі ў лагер смерці. Пасля вайны прыехаў у Мінск, адшукаў жонку з дачкой і ўладкаваўся ў рэдакцыю «Звязды» раз'язным карэспандэнтам. Працуючы ў газеце, напісаў аповесць «Братэрства». Яна адлюстроўвала ўсе жахі ваеннага ліхалецця, якое спаўна зведаў Тарас, паказвала адзінае імкненне людзей добрай волі розных нацый звергнуць фашызм. Потым выйшаў працяг аповесці «Братэрства» аповесць «Рэха ў гарах». А затым з'явіўся новы твор «Вяснянка» (першая аповесць Тараса Хадкевіча, прысвечаная мірнай працы калгаснай вёскі).

Пазней, у пачатку 50-х гадоў, на паліцах кніжных магазінаў з'явілася новая кніга пісьменніка, раман «Даль палявая», дзе чытачы сустрэліся са знаёмымі па «Вяснянцы» героямі Васілінай і Ільюком Гармашом. Раман «Даль палявая» стаў важным этапам у творчасці пісьменніка. Ён па-майстэрску паказаў у ім хараство душы савецкага чалавека, вялікую сілу калектывізацыі. А выдатныя лірычныя адступленні, прысвечаныя апісанню пейзажа, характэрныя, толькі Тарасу Хадкевічу, у нечым узяты ім з маляўнічых краявідаў роднай вёскі Шайтарава.

Тарас Хадкевіч шмат працаваў і над аповяданнямі, нарысамі, публіцыстычнымі творамі. Пісаў і для дзяцей. Пісьменнік быў заўсёды з народамі, у гушчыні гістарычных падзей, бачыў іх у развіцці, у росце.

З пачаткам будаўніцтва Наваполацкага нафтагіганта Тарас часта наведваўся да нафтабудаўнікоў, гутарыў з рабочымі. Пры сустрэчы са мной ён падзяліўся сваёй задумай аб напісанні новага рамана пра людзей двух пакаленняў, пра будаўніцтва новага горада на Дзвіне. Вынікам плённай творчай работы пісьменніка стаў раман «Песня Дзвіны». Гэты твор, на глыбокі жаль, быў апошняй песняй майго сябра...

За плённую літаратурную і грамадскую дзейнасць Тарас Хадкевіч узнагароджаны і ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», многімі медалямі. Яму прысвоена ганаровае званне «Заслужанага работніка культуры Беларускай ССР».

Тарас Канстанцінавіч вельмі любіў свае родныя мясціны. Калі даводзілася яму бываць у Шайтараве летам, то ён не прамінаў магчымасці схадзіць на лугі, да рэчкі Дрысы, пасядзець на беразе ракі або затокі з вудай. Неаднойчы мы разам ездзілі ў Лісна, у цудоўныя маляўнічыя мясціны. Наведваючыся ў родную вёску, ён заўсёды цікавіўся калгаснымі справамі, жыццём сялян. У гутарках з людзьмі быў добрым, цікавым субяседнікам.

У жніўні гэтага года споўніцца 7 гадоў, як перастала біцца сэрца пісьменніка, нашага земляка. А мне ўсё здаецца, што ён жыве сярод нас. Так, ён жыве ў сваіх неўміручых творах, разам з героямі сваіх цудоўных кніг.

Лапкоўскі, П. Слова пра сябра / П. Лапкоўскі // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1982. – 14 сакавіка.

ЛІТАРАТУРНАЯ СПАДЧЫНА ТАРАСА ХАДКЕВІЧА

МАСТАЦКІЯ ТВОРЫ

Выбраныя творы

1. **Выбранае** / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Беларусь, 1970. – 446, [1] с., [1] л. партр. – (Бібліятэка беларускай прозы).

2. **Творы** : у 2 т. / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1982.

Т. 1 : Даль палявая : раман. Вяснянка : аповесць / Тарас Хадкевіч. – 588, [2] с., [1] л. партр.

Т. 2 : Песня Дзвіны : раман. Апавяданні / Тарас Хадкевіч. – 589, [2] с.

Рэцэнзіі: Міхалевіч, Д. Кнігапіс / Д. Міхалевіч // Літаратура і мастацтва. – 1982. – 31 снежня.

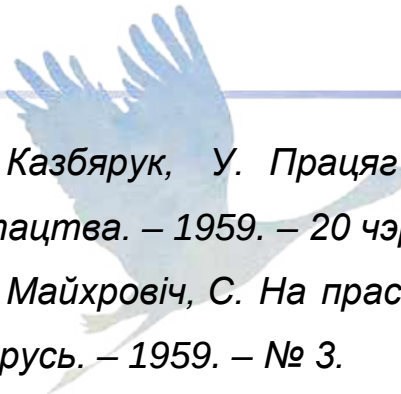
Раманы

3. **Даль палявая** : раман / Тарас Хадкевіч ; [малюнкі Ю.Пучынскага]. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1959. – 494, [2] с.

Рэцэнзіі: Бойко, В. С жизнью в ногу / В. Бойко // Советская Отчизна. – 1959. – № 1.

Бурносаў, В. Далягляды жыцця / В. Бурносаў // Звезда. – 1959. – 8 кастрычніка.

Май
Беларусь

Казбярук, У. Працяг размовы / У. Казбярук // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 20 чэрвеня.

Майхровіч, С. На прасторах калгаснага жыцця / С. Майхровіч // Беларусь. – 1959. – № 3.

Налівайка, А. Раман пра нашу сучаснасць / А. Налівайка // Мінская праўда. – 1959. – 10 сакавіка.

Даль полевая : роман / Тарас Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского М. Горбачева. – Москва : Советский писатель, 1959. – 462 с.

Даль полевая : роман / Т. К. Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского М. Горбачева. – Москва : Советский писатель, 1961. – 470 с.

Даль полевая : роман / Т. К. Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского М. Горбачева. – Минск : Беларусь, 1968. – 460 с. – (Белорусский роман).

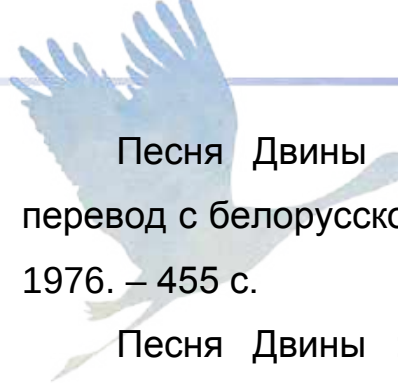
Даль палявая : раман / Тарас Хадкевіч ; ілюстрацыі П. Калініна. – Мінск : Беларусь, 1972. – 447, [1] с., [4] л. іл. – (Беларускі раман).

4. **Песня Дзвіны** : раман / Тарас Хадкевіч ; [мастак В. А. Тарасаў]. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1975. – 459, [2] с., [6] л. іл.

Рэцэнзіі: Мартинович, А. Свой след на земле / А. Мартинович // Дружба народов. – 1976. – № 8.

Сталяроў, М. Песня пра Дзвіну / М. Сталяроў // Беларусь. – 1975. – № 8.

Сяродка, В. Кнігапіс / В. Сяродка // Літаратура і мастацтва. – 1979. – 23 сакавіка.

Песня Двины : роман / Тарас Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского М. Горбачева. – Москва : Советский писатель, 1976. – 455 с.

Песня Двины : роман / Тарас Хадкевич ; [художник М. М. Петренко]. – Москва : Советский писатель, 1978. – 448 с.

Песня Двины : роман / Т. К. Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского М. Горбачева ; художник М. А. Ветик. – Минск : Мастацкая літаратура, 1979. – 448 с. – (Белорусский роман).

Пісня Двіні : роман : переклад з білоруської / Тарас Хадкевич. – Київ : Дніпро, 1979. – 190, [2] с.

Аповесці, апавяданні

5. **Братэрства** : аповесць і апавяданні / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1948. – 146, [1] с.

Рэцэнзіі: Конанаў, С. [?] / С. Конанаў // Бальшавіцкі сцяг. – 1949. – 10 красавіка.

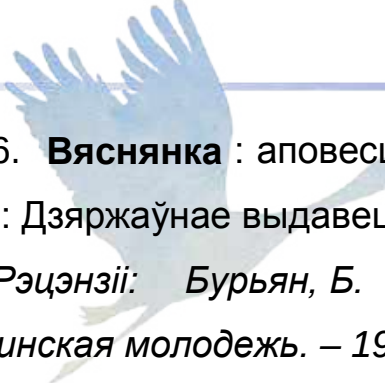
Кудраўцаў, І. Чалавек – уладар падзей / І. Кудраўцаў // Палымя. – 1949. – № 3.

Мартинович, А. Свой след на земле / А. Мартинович // Дружба народов. – 1976. – № 8.

Мысливец, В. Дыханье тех памятных лет / В. Мысливец // Неман. – 1976. – № 6.

Братство ; Эхо в горах ; Веснянка : [повести : авторизованный перевод с белорусского] / Т. К. Хадкевич; редактор В. Е. Бурносков ; [художник В. В. Довгань]. – Минск : Мастацкая літаратура, 1975. – 400 с. – (Библиотека белорусской повести).

Братэрства ; Рэха ў гарах ; Вяснянка : аповесці / Тарас Хадкевіч ; [мастак В. Ф. Александровіч]. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1987. – 364, [1] с., [1] л. партр.

6. **Вяснянка** : аповесць / Тарас Хадкевіч ; мастак Ю. Пучынскі. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1949. – 143, [1] с.

Рэцэнзіі: Бурьян, Б. Наши современники / Б. Бурьян // Сталинская молодежь. – 1949. – 10 июля.

В братской семье советских народов // Львовская правда. – 1950. – 12 января.

Герцович, Я. Веснянка / Я. Герцович // Сталинская молодежь. – 1948. – 4 июня.

Майхровіч, С. Паэзія калгаснай працы / С. Майхровіч // Беларусь. – 1949. – № 9.

Урэцкі, А. Аповесць аб людзях калгаснай вёскі / А. Урэцкі // Настаўніцкая газета. – 1949. – 11 жніўня.

Веснянка : повесть / Тарас Хадкевич; пер. с белорусского П. Кобзаревского. – [Ленинград] : Советский писатель, 1949. – 203, [1] с.

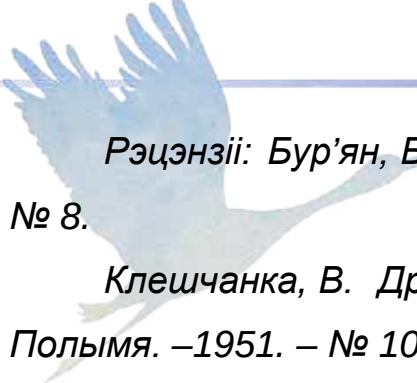
Веснянка : повесть / Тарас Хадкевич ; авторизованный. перевод с белорусского П. Кобзаревского. – Минск : Государственное издательство БССР, 1952. – 124 с.

Рэцэнзіі: Арамилев, И. Веснянка / И. Арамилев. – Литературная газета. – 1949. – 20 августа.

Веснянка : повесть / Т. К. Хадкевич. – Чебоксары : Чувашгосиздат, 1960. – 170, [1] с.

Wiośnianka : opowieść o białoruskim kołchozie / Taras Chadkiewicz. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1951. – 191 s.

7. **Рэха ў гарах** : аповесць / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1951. – 143, [1] с.

Рэцэнзіі: Бур'ян, Б. У імя міру / Б. Бур'ян // Беларусь. – 1951. – № 8.

Клешчанка, В. Дружба, загартаваная ў баі / В. Клешчанка // Польшча. – 1951. – № 10.

Мехов, В. Братство, скрепленное кровью / В. Мехов // Советская Отчизна. – 1953. – № 2.

Шчарбатаў, Г. Рэха ў гарах / Г. Шчарбатаў // Мінская праўда. – 1951. – 7 ліпеня.

Эхо в горах : повесть / Тарас Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского П. Кобзаревского. – Москва : Советский писатель, 1952. – 282, [1] с.

Эхо в горах : повести / Тарас Хадкевич. – Минск : Государственное издательство БССР, Редакция художественной литературы, 1959. – 421, [2] с., [1] л. портр.

8. **Сад у квецені** : апавяданні, нарысы / Тарас Хадкевіч ; мастак Ю. Пучынскі. – Мінск : Беларусь, 1966. – 224 с.

9. **Смялей, таварыш!** : зборнік вершаў / Тарас Хадкевіч. – Менск [Мінск] : Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі, 1932. – 79, [1] с.

Рэцэнзіі: А.С. [Ліхадзіеўскі, С.] Голая паэтыка і «казачныя феі» / А. С. // Літаратура і мастацтва. – 1932. – 24 ліпеня.

10. **Сяброўства** : аповесці і апавяданні / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1952. – 375, [2] с., [1] л. партр.

Рэцэнзіі: Бурьян, Б. Испытание временем / Б. Бурьян // Сталинская молодежь. – 1953. – 5 марта.

Гульман, Р. Сяброўства / Р. Гульман // Мінская праўда. – 1953. – 17 лютага.

Данская, Я. Сяброўства / Я. Данская // Літаратура і мастацтва. – 1953. – 7 лютага.

Кніжная паліца // Настаўніцкая газета. – 1952. – 20 лістапада.

Творы для дзяцей

11. **Дзвіна пайшла** : апавяданні / Тарас Хадкевіч ; [прадмова М. Яфімавай ; ілюстрацыі А. Волкава]. – Мінск : Народная асвета, 1968. – 172, [2] с. – (Школьная бібліятэка).

12. **Жыла-была казка** : апавяданні / Тарас Хадкевіч ; мастак У. Сініцкі. – Мінск : Беларусь, 1967. – 120 с.

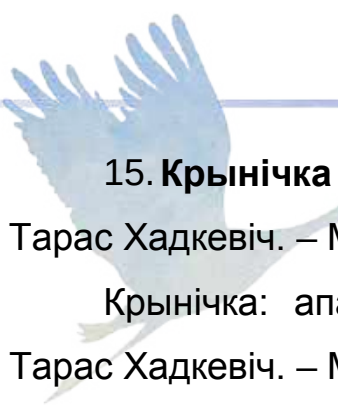
13. **За сінім лесам** : апавяданні / Тарас Хадкевіч ; мастак С. Раманава. – Мінск: Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя дзіцячай і юнацкай літаратуры, 1951. – 100 с.

Рэцэнзіі: Новыя кнігі // Віцебскі рабочы. – 1951. – 21 снежня.

За синим лесом : рассказы [для младш. и сред. возраста] / Тарас Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского П. Кобзаревского ; рисунки Н. Шеберстова. – Ленинград : Москва : Детгиз, 1952. – 80 с.

14. **Как вырос обелиск** : рассказы : перевод с белорусского : [для младшего возраста] / Тарас Хадкевич. – Москва : Детская литература, 1972. – 92, [2] с.

Как вырос обелиск : рассказы : для младшего возраста : перевод с белорусского / Тарас Хадкевич ; рисунки О. Демидовой. – Кишинэу : Лумина, 1975. – 96 с.

15. **Крынічка** : апавяданні : [для сярэдняга школьнага ўзросту] / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Юнацтва, 1983. – 253, [2] с.

Крынічка: апавяданні : [для малодшага школьнага ўзросту] / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Юнацтва, 1990. – 117, [2] с.

16. **На новым месцы** : апавяданні : [для сярэдняга ўзросту] / Тарас Хадкевіч ; мастак Р. Кудрэвіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя дзіцячай і юнацкай літаратуры, 1954. – 106, [2] с.

Рэцэнзіі: Есакоў, А. Новыя апавяданні для дзяцей / А. Есакоў // Беларусь. – 1955. – № 1.

Казека, Я. Апавяданні для дзяцей / Я. Казека // Літаратура і мастацтва. – 1955. – 19 лютага.

Новыя кнігі // Калгасная праўда. – 1954. – 10 снежня.

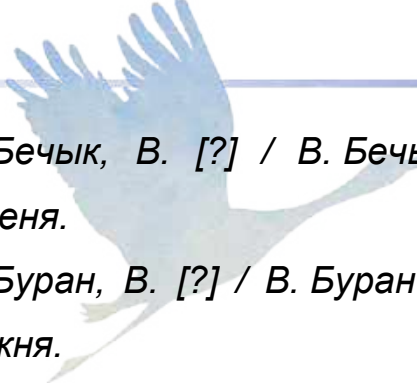
17. **Начало дружбы** : рассказы / Тарас Хадкевич ; авторизованный перевод с белорусского П. Кобзаревского ; иллюстрации С. Романова. – Минск : Государственное издательство БССР, Редакция детской и юношеской литературы, 1956. – 159 с.

18. **Спеюць яблыкі** : апавяданні / Тарас Хадкевіч ; мастак В. Ягораў. – Мінск : Вучпедвыд БССР, 1959. – 172 с. – (Школьная бібліятэка).

Нарысы

19. **Мая Беларусь** : нарыс / Тарас Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя масава-палітычнай літаратуры, 1961. – 98, [2] с., [24] л. іл.

Рэцэнзіі: Аляксееў, І. Наша Беларусь / І. Аляксееў // Беларусь. – 1964. – № 3.

Бечык, В. [?] / В. Бечык // Настаўніцкая газета. – 1962. – 18 ліпеня.

Буран, В. [?] / В. Буран // Літаратура і мастацтва. – 1961. – 1 снежня.

Глускі, А. Мая Беларусь // Мінская праўда. – 1961. – 22 лістапада.

Жучкевіч, В. Кніга аб Беларусі / В. Жучкевіч // Народная асвета. – 1962. – № 7.

Зуёнак, В. Наша любоў – Беларусь / В. Зуёнак // Польша. – 1962. – № 1.

Клышко, М. Очерки о родном крае / М. Клышко // Сельская газета. – 1964. – 17 марта.

Лідзін, С. Расказ аб нашай рэспубліцы / С. Лідзін // Зара. – 1961. – 28 лістапада.

Модэль, М. Ясназорная Беларусь / М. Модэль // Беларусь. – 1962. – № 2.

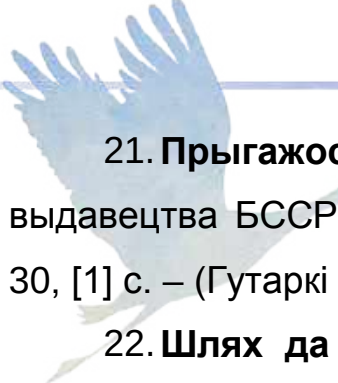
Осипчук, Г. Образы родного края / Г. Осипчук // Неман. – 1964. – № 6.

Сабаленка, Р. Хвала ёй на вякі / Р. Сабаленка // Польша. – 1968. – № 12.

Моя Белоруссия : очерк / Тарас Хадкевич ; художник С. Ковалев. – Минск : Беларусь, 1963. – 160с.

Мая Беларусь : нарыс / Тарас Хадкевіч ; мастак В. Шаранговіч. – Мінск : Беларусь, 1968. – 172, [3] с., [30] л. іл., каляр. іл.

20. **Нафтагігант на Дзвіне** : нарыс / Тарас Хадкевіч ; мастацкае афармленне М. Моўчана. – Мінск : Народная асвета, 1963. – 95 с.

21. **Прыгажосць душэўная** / Т. Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя масава-палітычнай літаратуры, 1963. – 30, [1] с. – (Гутаркі на маральна-этычныя тэмы).

22. **Шлях да першынства** : стаханаўскія трактарныя брыгады Боркавіцкай МТС / Тарас Хадкевіч. – [Мінск] : Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі, Сельскагаспадарчая і тэхнічная літаратура, 1939. – 27, [1] с. – (Бібліятэчка стаханаўскага вопыту).

*Мастацкія творы, апублікаваныя ў літаратурных альманахах,
зборніках, перыядычным друку*

23. **Ад бурлівага шуму...** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 29 крас.

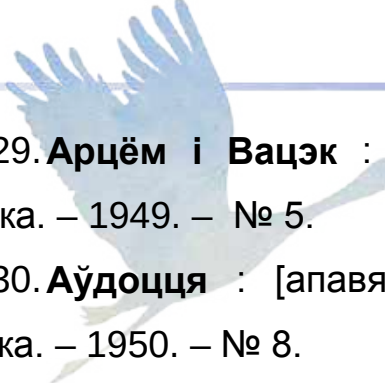
24. **Адбіваю жыццю...** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 26 лістапада.

25. **Адна раніца** : [урывак з рамана «Даль палявая»] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1951. – 1 сакавіка. ; Звязда. – 1957. – 1 сакавіка.

26. **Аднойчы ў прыпар** : [урывак з рамана «Даль палявая»] / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1957. – 25, 26 верасня ; Аднойчы ў прыпар : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1957. – 25 студзеня.

27. **Адыйшоўшае** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 15 студзеня.

28. **Алікаў сшытак** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1953. – № 10. ; Вяснянка: Апавяданні, вершы, казкі беларускіх пісьменнікаў / Уклад. У. Ліпскі; прадмова М. Танка; мастак М. М. Селяшчук і інш. – Мінск : Юнацтва, 1991. – С. 420–428. – (Бібліятэка дзіцячай літаратуры народаў СССР) ; Крынічка : хрэстаматыя для дзяцей малодшага школьнага ўзросту / [укладальнік Р. Шастак; мастак Алена Карповіч]. – 6-е выд. – Мінск : Попурри, Уладзімір Сіўчыкаў, 2019. – 431 с.

29. **Арцём і Вацэк** : [урывак з аповесці] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1949. – № 5.

30. **Аўдоцця** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Работніца і сялянка. – 1950. – № 8.

31. **Баявая дружба** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1936. – 23 лютага.

32. **Брату** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1928. – 11 ліпеня.

33. **Братэрства** : [апавесць] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1947. – № 2.

34. **Будні** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1929. – 3 снежня.

35. **Бурліць крынічка** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1965. – № 4.

36. **В Жигулях; За синим лесом; Юный хозяин** : [рассказы] / Тарас Хадкевич // Возрожденная земля: стихи и рассказы белорусских писателей / сост. А. А. Есаков ; под ред. А. М. Лейтеса ; пер. с белорусского П. Кобзаревского ; [оформление Н. Хмелевской]. – М.: Детгиз, 1954. – 462 с.

37. **Варштаты і кветкі** : [аповяданне] // Чырвоная змена. – 1933. – 29 кастрычніка.

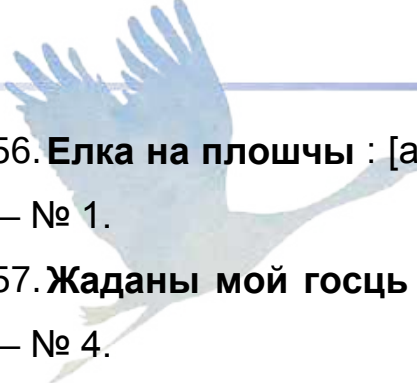
38. **Вей, завей** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1970. – № 2.

39. **Вецер вые... ; Жыццё старое зменім** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Малады араты. – 1926. – № 6.

40. **Восень** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1926. – 17 кастрычніка.

41. **Высокая хваля** : [урывак з рамана «Песня Дзвіны»] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1971. – № 3.

-
42. **Вяснянка** : [аповесць] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1948. – № 1, 2.
43. **«Гаманілі палі. Загараўся ўсход...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 15 кастрычніка.
44. **Гараўцы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1950. – № 12.
45. **Гаспадар** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1948. – № 12.
46. **Гурбы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1958. – 28 лютага.
47. **Гэй, піянерыя, слухай...** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 28 ліпеня.
48. **Да таварышаў** : [верш] ; Пра літгурток пры педтэхнікуме / Тарас Хадкевіч // Літаратурны дадатак да газеты «Чырвоная Полаччына». – 1929. – № 4–5.
49. **Даеш калектыў** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1929. – 13 лютага.
50. **Дазорны** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 18 лістапада.
51. **Даль палявая** : [раман] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1957. – № 1–3.
52. **Дарагі значок** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1970. – № 4.
53. **Два** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 20 жніўня.
54. **Дзвіна пайшла** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1963. – № 4.
55. **Дзень** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1965. – 23 сакавіка.

56. **Елка на плошчы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1965. – № 1.

57. **Жаданы мой госць** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1931. – № 4.

58. **Журавіны** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1951. – № 10.

59. **Жыла-была казка** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1963. – № 7.

60. **«3 нас ніхто галавы не звесіць...»** : [верш] / пад псеўд. Тарас Ліпнёвы // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 23 сакавіка.

61. **3 прыездам сябра** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1953. – № 12.

62. **3а зялёным тынам** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1954. – № 6.

63. **3а сінім лесам** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1949. – № 3.

64. **Загартаваны агнём і бурай** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1932. – № 2–3.

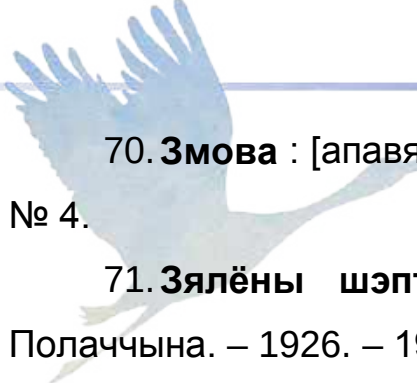
65. **«Зазванілі...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1928. – № 7.

66. **Зарніцы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1962. – № 3 ; Звязда. – 1962. – 7 сакавіка ; Сельская газета. – 1964. – 13, 16 сентябры.

67. **Збаламуціўся** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1953. – 21 лютага.

68. **Звінелі косы...** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 15 верасня.

69. **Змаганцаў кроў не прападзе** : [верш] / Тарас Хадкевіч, М. Багун // Чырвоная Полаччына. – 1930. – 17 сакавіка.

70. **Змова** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Маладосць. – 1953. – № 4.

71. **Зялёны шэпт** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 19 мая.

72. **Іржы-Іржык** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1969. – № 6.

73. **Калі надышла восень** : [урывак з другой кнігі рамана «Песня Дзвіны»] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1972. – 8 снежня.

74. **Каля добрага дрэва** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1968. – № 11.

75. **Канакрад** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1929. – 17 жніўня.

76. **Канец разладу** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1966. – № 5.

77. **Касьба** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 14 верасня.;

78. **Кветкі** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1946. – № 7.

79. **Кімаўскай арміі** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1929. – 25 лістапада.

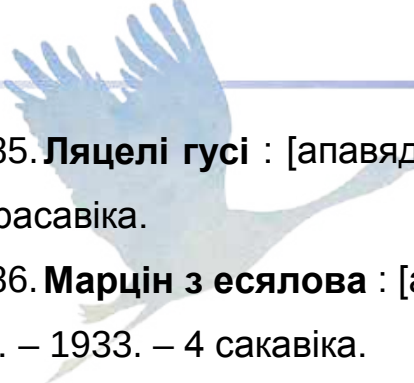
80. **Крокі ўначы** : [урывак з аповесці] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1950. – № 2.

81. **Кроў на камені** : [урывак з аповесці «Братэрства»] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 1 сакавіка.

82. **Летнімі днямі** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1950. – № 6.

83. **Ліст, маіх аднагодкаў** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1931. – № 2.

84. **Лясны гоман** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 15 снежня.

85. **Ляцелі гусі** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1966.
– 23 красавіка.

86. **Марцін з есялова** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 4 сакавіка.

87. **Мацней удар** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1930. – 21 кастрычніка.

88. **Моладасць** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1929. – 26 снежня.

89. **Мы дзён шчаслівых кавалі** : [верш] / Тарас Хадкевіч ; сааўт. В. Маракоў // Чырвоная змена. – 1934. – 13 красавіка.

90. **Мюдаўскія радкі** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Палеская праўда. – 1931. – 6 верасня ; Чырвоная Полаччына. – 1931. – 5 верасня.

91. **На калгасны шлях** : [аповесць] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 8, 9, 11, 12 красавіка.

92. **На канвееры** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1952. – № 6.

93. **На лугах** : [урывак з трэцяй часткі рамана «Даль палявая»] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1957. – 14 жніўня.

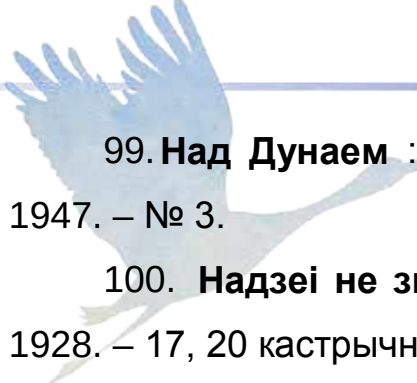
94. **На лыжах** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1956. – № 1.

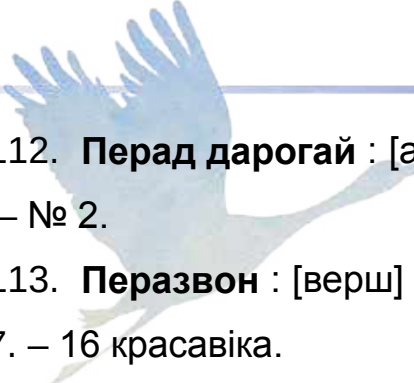
95. **На новым месцы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1951. – № 9, 10.

96. **«На шаўкова-зялёнай мяжы...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 16 чэрвеня.

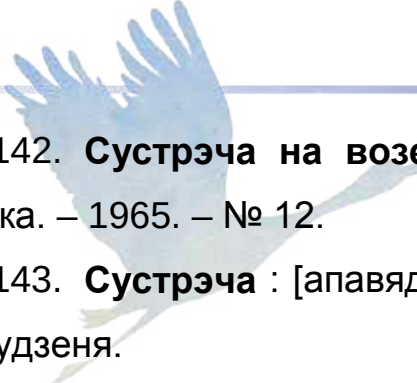
97. **Наваселле** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 9 чэрвеня.

98. **Наваселле** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1967. – 1 студзеня.

-
99. **Над Дунаем** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1947. – № 3.
100. **Надзеі не згаслі** : [апавяданне] // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 17, 20 кастрычніка.
101. **Невідзімка** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 24 лютага.
102. **Некалькі сустрэч** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1932. – 10 верасня.
103. **Нesпакой** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 13 красавіка.
104. **Новая школа** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1950. – № 9.
105. **Па заавету** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1960. – 17 верасня.
106. **Па новаму шляху, да лепшых дзён...** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Беларускі піянер. – 1926. – № 1.
107. **Па-над хатай** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 16.
108. **Паромшчык** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1947. – № 12.
109. **Пастух ; Два ; Песня ; Табе ; Што адышло** : [вершы]] / Тарас Хадкевіч // Росквіт : [другі] літаратурна-мастацкі альманах Полацкай філіі Усебеларускага аб'яднання паэтаў і пісьменнікаў «Маладняк» : [зборнік / здымкі фат. Бэрманта]. – Полацак : Полацкай філіі «Маладняка», 1927. – IV, 148 с., іл.: 6 л. партр.
110. **Пастух** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1926. – 31 кастрычніка ; Чырвоная Полаччына. – 1927. – 21 мая.
111. **Пачатак дружбы** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1954. – № 4.

-
112. **Перад дарогай** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1967. – № 2.
113. **Перазвон** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 16 красавіка.
114. **Першае даручэнне** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Маладосць. – 1954. – № 4.
115. **Першы** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1960. – 1 янв.
116. **Першынец** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1960. – 1 студзеня.
117. **Песня Дзвіны** : [роман] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1972. – № 3, 4; 1973. № 8, 9.
118. **Песня** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 16 ліпеня.
119. **Пісьмо з Масквы** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1953. – № 5.
120. **Покліч кінулі заводы** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1931. – № 3.
121. **«Польшам сонца смугае...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1927. – 29 мая.
122. **«Польшам сонца шукае...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1928. – № 6.
123. **Пра «Малады араты»** : [верш] ; «Малады араты» у нашай вёсцы / Тарас Хадкевіч // Малады араты. – 1925. – № 17–18.
124. **Пра спаборніцтва** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1929. – 11 жніўня.
125. **Пра яе** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 28 снежня.
126. **Прыезд у МСТ** : [урывак з рамана] / Тарас Хадкевіч // Віцебскі рабочы. – 1956. – 7, 9, 18 снежня.

-
127. **Прызыўніку** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1931. – 31 жніўня.
128. **Пуцявінкі** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1927. – 6 сакавіка
129. **Рабочы** : [абразок] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 21 ліпеня.
130. **Радзіма** : [верш] // Звезда. – 1928. – 13 мая ; Чырвоная змена. – 1928. – 12 верасня.
131. **«Раскідаў кудлаты гай лісты...»** : [верш] // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 18 жніўня.
132. **Рэха ў гарах** : [аповесць] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1950. – № 10, 11.
133. **Сад у квецені** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звезда. – 1960. – 15 чэрвеня.
134. **Сёння мы – волаты сталі** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 18 красавіка.
135. **Слаўныя сябры** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1951. – № 1.
136. **Смяецца моладзь, камсамол** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1932. – 14 верасня.
137. **Смялей, таварыш!** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1931. – № 3.
138. **Снегапад** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1953. – № 3.
139. **Сны** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1929. – 2 сакавіка.
140. **Спеюць яблыкі** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1949. – № 8.
141. **Сугучнасці** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1926. – 24 лістапада.

142. **Сустрэча на возеры** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1965. – № 12.

143. **Сустрэча** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1951. – 1 студзеня.

144. **Сцежкі зубрыныя** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Ніва. – 1964. – 9 жніўня ; Бярозка. – 1960. – № 12.

145. **Сын бакеншыка** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1950. – № 4.

146. **Сяброўства** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 16 снежня.

147. **Сяброўства** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1951. – № 4.

148. **Сярод палёў** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1930. – 10 сакавіка.

149. **Табе ; «Ка мне прыдзі ў румяны сонны вечар...»** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 2 мая.

150. **Творчы ўздам ; Пільнасць** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 5 красавіка.

151. **Той восенню** : [урывак з рамана] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1955. – № 10.

152. **Традыцыі** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 23 лютага.

153. **Традыцыі ; 3 ліста** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Полымя рэвалюцыі. – 1936. – № 2.

154. **«Туман разлёгся над лагчынай...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч / Малады араты. – 1926. – № 15; Чырвоная Полаччына. – 1926. – 1 мая.

155. **У вёску** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 4 ліпеня.

156. **У гэты заравыя дні ; Па новаму ; Брату ; Палянам шоўкавым прывет ; Дзяўчыне ; Няхай абдымала паляны імгла ; Урывац** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Зарніцы : трэці літаратурна-мастацкі альманах Полацкай філіі Усебеларускага аб'яднання паэтаў і пісьменнікаў «Маладняк» : [зборнік]. – Полацк : Полацкай філіі «Маладняка», 1928. – [V], 112 с.

157. **«У гэты заравыя дні...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 23 лют.

158. **«У маім сэрцы зоры засвяцілі...»** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1927. – 12 лютага.

159. **У жніво** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1957. – № 7.

160. **У навальніцу** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1955. – 21 жніўня.

161. **У прыпар** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Савецкі селянін. – 1947. – 24 жніўня.

162. **У Старыцы** : [урывак з рамана] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1953. – № 10.

163. **У школе** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Іскры Ільча. – 1932. – № 2.

164. **Урачыстасць** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1935. – 11 ліпеня.

165. **Хлопчык з вуліцы** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 10 красавіка.

166. **Чацвёрты рэйс** : [урывак з аповесці «Капітан Чэвіс»] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 8, 10, 15 мая.

167. **Чырвонасцяжны** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1954. – № 11.

168. **Чырвоная зорка** : [аповяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1967. – № 12.

169. **Чытальня** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Рабочий. – 1929. – 27 ноября.

170. **Чытальня ; Да таварышаў** : [вершы] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1929. – № 9.

171. **Шумі, сасна** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1971. – № 5.

172. **Шчырая размова** : [урывак з рамана «Даль палявая»] / Тарас Хадкевіч // Мінская праўда. – 1957. – 24 сакавіка.

173. **Як вырас абеліск** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1966. – № 6.

174. **Як любілі яе?** : [з вершаў «Пра маю Радзіму»] / Тарас Хадкевіч // Калгаснік Беларусі. – 1935. – 24 жніўня.

175. **Яна** : [верш] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1928. – 23 сакавіка.

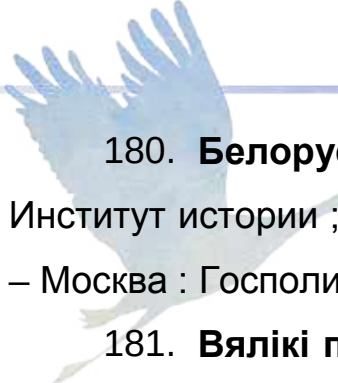
176. **Ясенеўка** : [апавяданне] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 27 жніўня.

177. **Яснасць** : [урывак з другой часткі рамана «Даль палявая»] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1957. – 12 студзеня.

ДЗЕЙНАСЦЬ Т.ХАДКЕВІЧА Ў ЯКАСЦІ ЎКЛАДАЛЬНІКА, РЭДАКТАРА, АЎТАРА ЎСТУПНЫХ АРТЫКУЛАЎ

178. **Анталогія беларускага апавядання** : у 2 т. / [рэдкал.: М. Лынькоў і інш. ; прадмова А. Адамовіча ; мастак П. Драчоў]. – Т. 2 / [укладальнікі: М. Стральцоў, Т. Хадкевіч]. – 1967. – 467, [4] с., [16] л. іл.

179. **Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка** / І. Краўчанка, М. Раманоўскі, Т. Хадкевіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя палітычнай літаратуры, 1958. – 294, [1] с., [1] л. іл.

180. **Белорусская ССР** / Академия наук Беларускай ССР, Институт истории ; И. С. Кравченко, Н. Т. Романовский, Т. К. Хадкевич. – Москва : Госполитиздат, 1956. – 190, [1] с., 1 л. карт.

181. **Вялікі пясняр беларускага народа** : зборнік артыкулаў аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа / Акадэмія навук Беларускай ССР, Літаратурны музей Якуба Коласа ; [склад.: І. Жыдовіч, Д. Міцкевіч ; рэдкал.: П. Броўка (гал. рэд.) і інш. ; уступны артыкул Ц. Гарбунова]. – Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1959. – 455, [2] с., [1] л. партр.

182. **Жыццё для народа** : зборнік матэрыялаў аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа / Акадэмія навук Беларускай ССР, Літаратурны музей Якуба Коласа ; складальнікі: І. Жыдовіч, Д. Міцкевіч ; рэдкалегія: П. Броўка (галоўны рэдактар) [і інш.]. – Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1962. – 296, [2] с., [1] л. партр.

183. **Мінск** / [аўтар тэксту Т. Хадкевіч ; фота А. і М. Ананьіных]. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1962. – 1 л. (складзены ў [16] с.).

184. **Минск** / Тарас Хадкевич. – Ташкент : Узбекистон, 1965. – 64, [2] с.

185. **Мінск = Минск = Minsk** : [Выяўленчы матэрыял] / тэкст Т. К. Хадкевіча ; склад.: І. С. Карпенка [і інш.]. – Мінск : Беларусь, 1975. – 15, [1] с., [48] л. іл.

186. **Мы раскажам пра Мінск** / С. Грахоўскі [і інш.]. – Мінск : Беларусь, 1964. – 241, [2] с., [40] л. іл., партр., факсім.

187. **На сонечных сцэжках. № 3** : творчасць маладых пісьменнікаў БССР / [склалі: А. Есакоў, А. Рылько, Т. Хадкевіч]. – 1953. – 238, [1] с.

188. **Народны паэт Беларусі** : [зборнік, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Я. Купалы] / Літаратурны музей Янкі Купалы. ; [склаў

І. К. Жыдовіч ; рэдактар Т. Хадкевіч]. – Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1962. – 360, [1] с., [1] л. партр.

189. **Наша рэспубліка** : [зборнік] / складальнік В. Е. Бурносаў ; [прадмова Т. Хадкевіча]. – Мінск : Народная асвета, 1970. – 181, [1] с.

190. **Неба на замку** : апавяданні, аповесці, раман / Антон Алешка ; [пад рэдакцыяй Т. Хадкевіча]. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1974. – 428, [2] с.

191. **РСС Белоруссия** / Т. Хадкевич. – Душанбе : Ирфон, 1967. – 68, [2] с.

192. **Савецкая Беларусь** [Выяўленчы матэрыял] / тэкст Т. Хадкевіча ; фатаграфіі У. Адарыча і інш. – Мн. : Беларусь, 1971. – 103 с.

193. **Савецкая Беларусь** [Выяўленчы матэрыял] = Советская Белоруссия : [фотаальбом / тэкст Т. Хадкевіча ; рэдактары: А. Дрозд і І. Крымава ; фота У. Адарыча і інш.]. – Мінск : Беларусь, 1972. – 167 с.

194. **Савецкая Беларусь** = Советская Белоруссия : [Выяўленчы матэрыял] / фатаграфіі У. Адарыча і інш. ; аўтар тэксту Т. Хадкевіч. – Мінск : Беларусь, 1968. – 88, [15] с., [9] л. каляр. іл.

195. **Савецкая Беларусь у фотаілюстрацыях** [Выяўленчы матэрыял] / складанне, фотамантаж і мастацка-тэхнічнае рэдагаванне М. Гуціева, Я. Змітровіча. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя выяўленчай прадукцыі, 1958. – [484] с.

196. **Советская Белоруссия** / автор текста Т. Хадкевич. – [Минск, 1967]. – 12, [1] с.

197. **Советская Белоруссия** / ВДНХ БССР ; Т. Хадкевич. – Минск : Беларусь, 1970. – 327 с.

198. **Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР, 15–18 верасня 1954 года** : стэнаграфічная справаздача / [рэдкалегія: А. Бачыла, Т. Хадкевіч, Г. Шчарбатаў]. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1955. – 334, [2] с.

ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫЯ ТВОРЫ

Нарысы, артыкулы ў перыядычным друку

1927

199. Літаратурная творчасць К. М. Міцкевіча [Якуба Коласа] / пад крыпт. Х. // Чырвоны сейбіт. – 1927. – № 6–7. – Аўтарства Хадкевіча спрэчнае.

1928

200. 3 новымі сіламі за работу / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 17 сакавіка.

201. Дэлегаты VI кангрэсу Камінтэрна ў Полацку / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 1 верасня.

202. М. М. Галадзед у Полацку. Сустрэча на вакзале : [уражанні] / пад крыпт. Тар. Хад. // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 2 чэрвеня.

203. Ні кроку ад Ленінскай лініі : [уражанні] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 27 снежня.

204. Сустрэча Чырвонай Арміі працоўнымі Полацку : [уражанні] / Тарас Хадкевіч, С. Міхальцоў // Чырвоная Полаччына. – 1928. – 3 кастрычніка.

1930

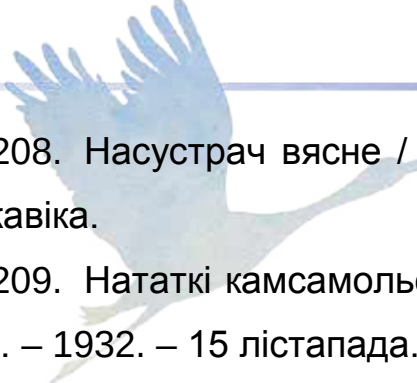
205. Заданне выканана : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, А. Лебедзеў // Чырвоная Полаччына. – 1930. – 28 лютага.

1931

206. Героі нашых дзён : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Маладняк. – 1931. – № 1.

1932

207. Вітаем народнага паэта рэспублікі / Тарас Хадкевіч, Б. Мікуліч, М. Блісцінаў // Чырвоная змена. – 1932. – 10 верасня.

208. Насустрач вясне / Тарас Хадкевіч // Рабселькор. – 1932. – 18 сакавіка.

209. Нататкі камсамольскага сходу / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1932. – 15 лістапада.

210. Скончыўшы рваць, па ўдарнаму разгорнем абмалот і апрацоўку ільну / Тарас Хадкевіч // Рабселькор. – 1932. – 30 жніўня.

1933

211. Дзеці нашай краіны : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 9 сакавіка.

212. Калі гіне ініцыятыва : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 23 мая.

213. Палітаддзельцы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 12 кастрычніка, 23 лістапада.

214. Справу арганізоўвае палітаддзел : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1933. – 14 кастрычніка.

215. Бадзёрае пакаленне : [нарыс] / пад крыпт. Тар. Х-віч // Чырвоная змена. – 1933. – 30 лістапада.

1934

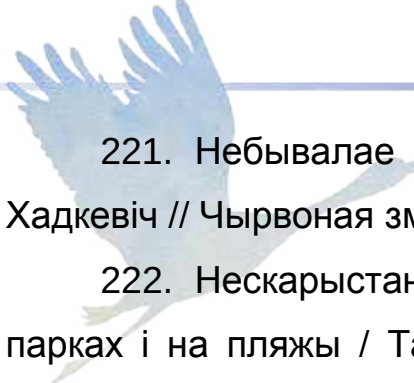
216. Зацішша пасля буры: Расцеранасць, альбо нежаданне перабудоўвацца / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 15 жніўня.

217. Звяно : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 14 красавіка.

218. Маладзёжны буксір : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 10 студзеня.

219. Марцін з Весялова : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 25 лютага, 6 красавіка.

220. Над калгаснымі прасторами / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 20 кастрычніка.

221. Небывалае свята на Сенайскай гары : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 8 чэрвеня.

222. Нескарыстаныя магчымасці: Нуда і бескультур'е ў садах, парках і на пляжы / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 5 ліпеня.

223. Пад адкрытым небам / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 22 верасня.

224. Тры вечары Карпава : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 25 сакавіка.

225. У вёсцы... без перамен: Вясковая арганізацыя – пасынак гаркома камсамола / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1934. – 11 ліпеня.

226. Чаму адстае Рагачоўскі леспрамгас? / Тарас Хадкевіч, Я. Зазека, Д. Пінхасік // Чырвоная змена. – 1934. – 25 лютага.

1936

227. Адказ справе : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1936. – 21 снежня.

228. Крыніца юных дараванняў : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, С. Галкін // Звязда. – 1936. – 31 снежня.

229. Чырвоная армія – школа : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1936. – 12 верасня.

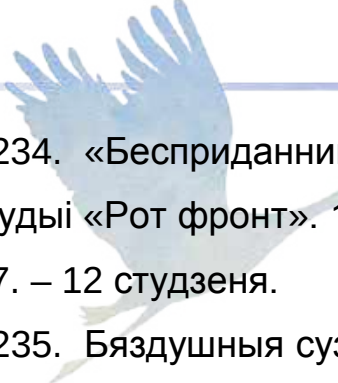
1937

230. 3 залы нарады Тарас Хадкевіч, Н. Гасман // Звязда. – 1937. – 9 студзеня.

231. Адданыя Радзіме сацыялізма / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1937. – 29 кастрычніка.

232. Адкрылася нарада актыва работнікаў радыёвяшчання / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 21 мая.

233. Акружаныя клопатам дзяржавы / Тарас Хадкевіч, С. Галкін // Звязда. – 1937. – 1 студзеня.

234. «Бесприданница» : [новы гукавы фільм вытворчасці кінастудыі «Рот фронт». 1936 г.] / Тарас Хадкевіч, П. Кавалёў // Звязда. – 1937. – 12 студзеня.

235. Бяздушныя сузіральнікі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 20 сакавіка.

236. Вечар расказаў пра геройства: На сустрэчы вучняў-выдатнікаў з пагранічнікамі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 10 студзеня.

237. Восень залатая : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 10 кастрычніка.

238. Вучлёты : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 18 жніўня.

239. Вучоны герой большавік / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 24 чэрвеня.

240. Гордасць сталінскіх сокалаў : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 26 ліпеня.

241. Дзень у лагеры / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 24 ліпеня.

242. «Дэпутат Балтыкі» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 7 сакавіка.

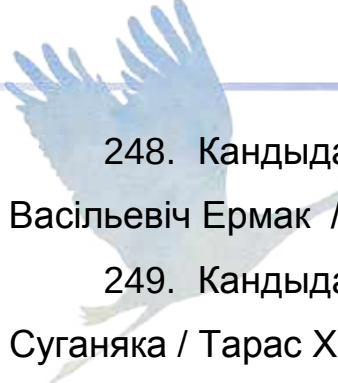
243. Забыліся аб жывых людзях / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 23 красавіка.

244. Заслужаная пахвала : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, С. Галкін // Звязда. – 1937. – 3 лютага.

245. Здзекі замест выхавання / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 4 сакавіка.

246. Казка наяву / Тарас Хадкевіч, Н. Гасман // Звязда. – 1937. – 3 студзеня.

247. Калі надыдзе вечар; Ігнаруюць конскую цягавую сілу / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 18 красавіка.

248. Кандыдат у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей Аляксей Васільевіч Ермак / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 4 снежня.

249. Кандыдат у дэпутаты Савета Саюза Нікалай Іосіфавіч Суганяка / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 24 лістапада.

250. Карысная экскурсія / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 22 студзеня.

251. Куды не заглядае ніхто з Наркамасветы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 15 сакавіка.

252. Марыя Стасенка : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 21 снежня.

253. Мы галасуем за Сталіна / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1937. – 7 лістапада.

254. «Мяшчане» : [у пастаноўцы цэнтральнага тэатра Чырвонай Арміі] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 28 чэрвеня.

255. На нарадзе актыва Наркамасветы БССР / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 15 ліпеня.

256. «На паўночным полюсе» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 23 жніўня.

257. На сходзе пісьменнікаў / Тарас Хадкевіч, А. Лебедзеў // Звязда. – 1937. – 2, 3, 4 чэрвеня.

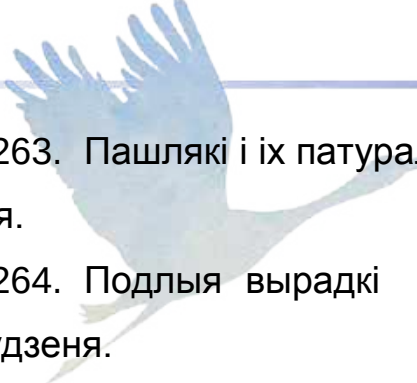
258. Народ славіць правадыроў / Тарас Хадкевіч, П. Кавалёў // Звязда. – 1937. – 31 снежня.

259. Нікому не стрымаць наш пераможны рух да камунізма / Тарас Хадкевіч, С. Галкін // Звязда. – 1937. – 31 студзеня.

260. Новая непераўзыходная перамога / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 22 жніўня.

261. Пад бокам раённы арганізатар : пісьмо вучня / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 10 сакавіка.

262. Паслаць на хутары агітатараў / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 4 кастрычніка.

263. Пашлякі і іх патуральнік / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 28 мая.

264. Подлыя вырадкі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 28 студзеня.

265. Пушкін на клубнай сцэне / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 6 лютага.

266. Расце савецкая культура / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 26 снежня.

267. Сведчанне нашай магутнасці / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 15 снежня.

268. Свята на Палессі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 13 снежня.

269. Свята радасці і шчасця / Тарас Хадкевіч, С. Галкін // Звязда. – 1937. – 12 ліпеня.

270. Так была знята маска / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 20 снежня.

271. Трагедыя, якая не паўторыцца / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 11 ліпеня.

272. У дзень вучэнняў / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 23 лютага.

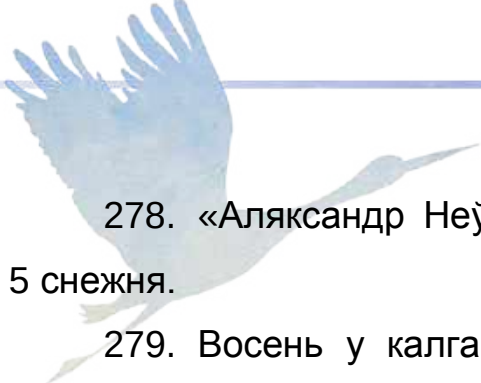
273. У доме народнай творчасці / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 27 верасня.

274. У майстэрні скульптара / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 26 верасня.

275. Хваляванне / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 23 чэрвеня.

276. Чаму вучні не наведваюць школы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 9 мая.

277. Электразваршчык / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1937. – 8 студзеня.

1938

278. «Аляксандр Неўскі» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 5 снежня.

279. Восень у калгасе / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 18 кастрычніка.

280. Выдатная прафесія : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 8 красавіка.

281. «Вялікі грамадзянін» / Тарас Хадкевіч, П. Кавалёў // Звязда. – 1938. – 20 сакавіка.

282. «Дачка Радзімы» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 5 студзеня.

283. За Сталіна, за шчасце! : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, П. Кавалёў // Звязда. – 1938. – 27 чэрвеня.

284. За якасць выкладання моў / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 29 студзеня.

285. Ідзе вясна... : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1938. – 21 сакавіка.

286. Калгасная моладзь : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 29 кастрычніка.

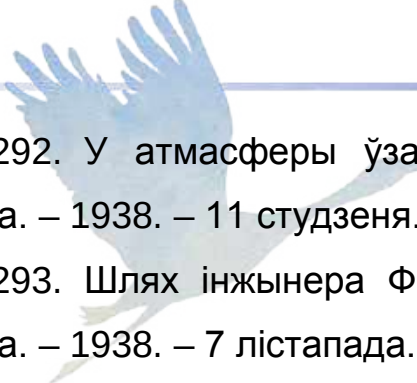
287. Квітнее жыцце : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1938. – 21 снежня.

288. На другі дзень : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 2 чэрвеня.

289. «Прафесар Мамлюк» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 15 верасня.

290. Сельская дзесяцігодка : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 29 лістапада.

291. Сузор'е талентаў : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 26 чэрвеня.

292. У атмасферы ўзаемнага патурання / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 11 студзеня.

293. Шлях інжынера Фральцова : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1938. – 7 лістапада.

1939

294. Домік-музей Т. Г. Шаўчэнкі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1939. – 12 лютага.

295. Кандыдаты / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1939. – 24 снежня.

296. Ленін у 1918 годзе: Новы кінафільм аб вялікім Леніне / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1939. – 10 красавіка.

297. У новым горадзе : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1939. – 1 мая.

1940

298. «Апошняя ноч на хутары» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 28 снежня.

299. Калі ажыла глуш / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 7 лістапада.

300. Лектар : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 14 лістапада.

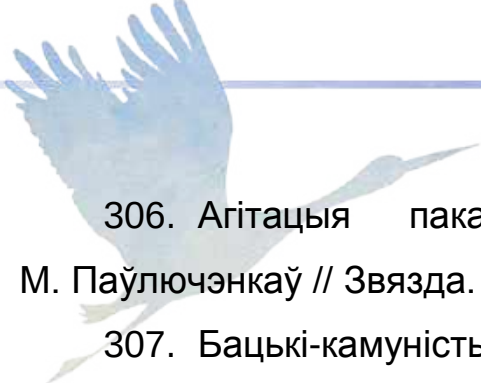
301. Міліянер ; Багацце : [нарысы] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 11 студзеня.

302. Партыйны сход на фабрыцы імені Крупскай / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 30 жніўня.

303. Пінск – рачны порт : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 21 лістапада.

304. Сельскія агітатары / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 3 лістапада.

305. Старыкі і моладзь / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1940. – 13 снежня.

1941

306. Агітацыя паказам : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, М. Паўлючэнкаў // Звязда. – 1941. – 13 красавіка.

307. Бацькі-камуністы і школа / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 11 студзеня.

308. Белавежа : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 20 сакавіка.

309. Вераснёвыя сцягі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 8 красавіка.

310. Дзяўчаты з фабрыкі : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 8 сакавіка.

311. Калгас перад святам : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 30 красавіка.

312. Калгасны міліяратар : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 27 красавіка.

313. Канец аднаго разладу : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1941. – 22 сакавіка.

314. На параходзе / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 11 мая.

315. На цэментным заводзе : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 13 сакавіка.

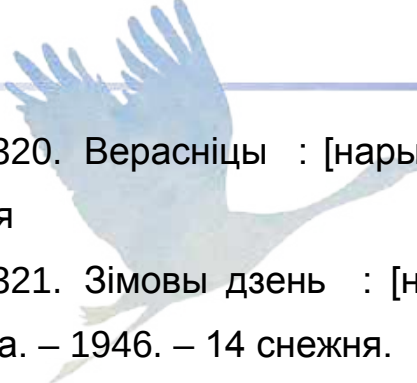
316. Танкер «Дэрбент» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 19 чэрвеня.

317. У новых калгасах : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 1 красавіка.

318. У сваякоў Н. А. Шчорса : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1941. – 25 мая.

1946

319. Братэрства : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 9 мая

320. Верасніцы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 18 мая

321. Зімовы дзень : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1946. – 14 снежня.

322. Інтэлігенцыя адной вёскі : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 5 снежня.

323. Іх судзіць Беларусь / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1946. – 13, 18 студзеня.

324. Калі ажыла глуш / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 7 лістапада.

325. Кандидат в депутаты Верховного Совета СССР Л. Ф. Цанава / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия – 1946. – 5 февр.

326. Красуе жыта : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 26 чэрвеня.

327. Ля Прыпяці : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 30 красавіка.

328. Мінск выбірае / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1946. – 11 лютага.

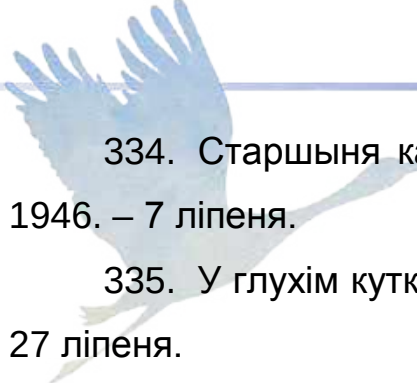
329. На выбарчым участку : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 8 лютага.

330. Новы прамысловы раён / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 24 снежня.

331. Па-над Убарцю : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1946. – № 11.

332. Радасны вынік : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 29 лістапада.

333. Сейбіты : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 1 мая.

334. Старшыня калгаса : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 7 ліпеня.

335. У глухім кутку : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 27 ліпеня.

336. «Цар-дуб» : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1946. – 25 жніўня.

1947

337. Аповесць пра вёску ваенных год / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1947. – 28 снежня.

338. Выратаванае жыццё : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1947. – 19 лютага.

339. За Сталіна, за шчасце! / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1947. – 10 лютага.

340. Мінск будуюцца : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1947. – № 4.

341. На Дзвіне : з запісной кніжкі / Тарас Хадкевіч // Бальшавіцкі сцяг. – 1947. – 31 жніўня.

342. Садоўнік : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1947. – 11 мая.

343. «Салют у Мінску» : [рэцэнзія на кнігу: Вялюгін, А. Салют у Мінску., Мн., 1947] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1947. – 20 жніўня.

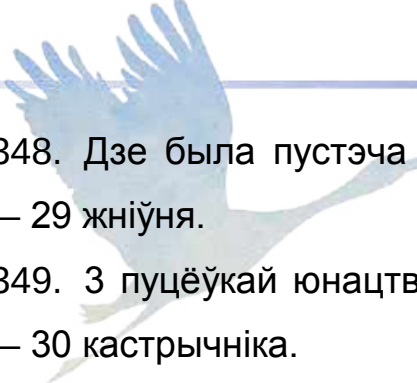
344. Тут была граніца : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, М. Вішнеўскі // Звязда. – 1947. – 6 лістапада.

1948

345. Багатая рунь : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1948. – 20 лютага.

346. «Гарачы жнівень» : [рэцэнзія на кнігу: Мележ, І. Гарачы жнівень, Мн., 1948] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1948. – 31 сакавіка.

347. Героі працы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1948. – № 4.

348. Дзе была пустэча : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1948. – 29 жніўня.

349. 3 пуцёўкай юнацтва : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1948. – 30 кастрычніка.

350. Лён : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1948. – 9 чэрвеня.

351. Людзі сучаснай вёскі : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1948. – 25 верасня.

352. Людзі, якія перамаглі прыроду : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, А. Матусевіч // Звязда. – 1948. – 28 красавіка.

353. На Дзвіне : дарожныя нататкі / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1948. – № 3.

1949

354. Вялікая дружба : дэкада беларускай літаратуры ў Маскве / Тарас Хадкевіч, Т. Рузаў // Звязда. – 1949. – 1 лютага.

355. Гарачы час / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 21 жніўня.

356. Імені Сталіна / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 14 снежня.

357. Камбайнеры / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 23 ніўня.

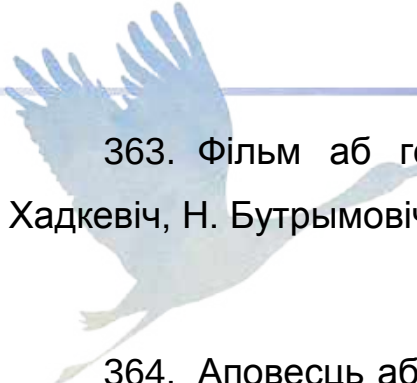
358. Камбайнеры / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 23 ліпеня.

359. На жытнёвых масівах / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 20 ліпеня.

360. На зямлі адроджанай ; Пераўтварэнне / Тарас Хадкевіч, А. Матусевіч // Звязда. – 1949. – 28, 29 кастрычніка.

361. «Не чакалі» або як у Лоеве сустрэлі першы чырвоны абоз з хлебам / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 19 ліпеня.

362. Пісьмы з Горацкай МТС: Увага траваполлю; У брыгадзе Ждановіча; Агранавуку ў масы! / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1949. – 17, 20, 24 мая.

363. Фільм аб гераічным сыне беларускага народа / Тарас Хадкевіч, Н. Бутрымовіч // Звязда. – 1949. – 31 жніўня.

1950

364. Аповесць аб перабудове вёскі / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 5 кастрычніка.

365. Вясковая актывістка / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 4 сакавіка.

366. Дорогамі Піншчыны / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1950. – № 9.

367. Жыццё квітнее / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 17 снежня.

368. За Сталіна, за камунізм! / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 18 снежня.

369. Мінск будуюцца : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Мінская праўда. – 1950. – 5 лістапада.

370. Радасныя змены : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1950. – 23 снежня.

371. «Святло над Ліпскам» / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 11 студзеня.

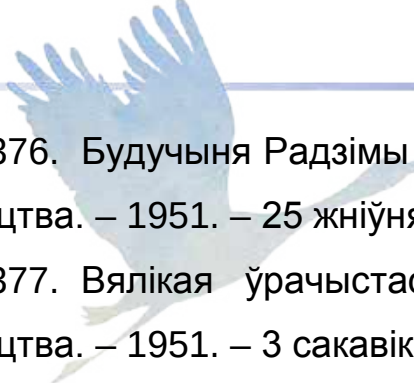
372. Хада наперад : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Польшча. – 1950. – № 9.

373. Шумяць лясы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1950. – 4 чэрвеня.

1951

374. Агні ў Жыгулях / Тарас Хадкевіч // Піянер Беларусі. – 1951. – 6 лістапада.

375. Адна сям'я : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, І. Шамякін // Беларусь. – 1951. – № 7.

376. Будучыня Радзімы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 25 жніўня.

377. Вялікая ўрачыстасць / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 3 сакавіка.

378. Ля Магутавай гары : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 7 ліпеня.

379. Мінскі аўтамабільны завод : пісьмы з новабудоўляў / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1951. – 22, 25, 28 лістапада., 7 снежня.

380. Пад Сталінградам / Тарас Хадкевіч // Піянер Беларусі. – 1951. – 7 снежня.

381. Пад Сталінградам : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 28 ліпеня.

382. Стваральнікі машын : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 31 сакавіка.;

383. Траса будучыні : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1951. – № 9.

384. Хвалюючыя дні : насустрач выбарам у Вярхоўны Савет БССР / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 3 лютага.

385. Эскаватаршчыкі : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 14 ліпеня.

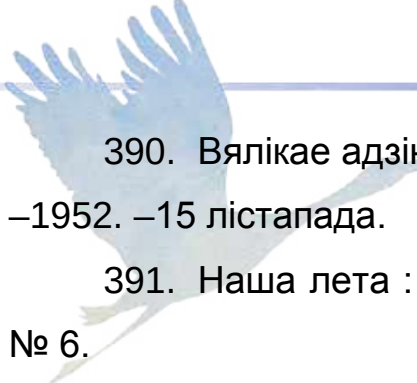
386. Яшчэ раз аб кнігагандлі / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 9 чэрвеня.

1952

387. Агні на Волзе : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Настаўніцкая газета. – 1952. – 30 красавіка.

388. Аповяданне ў абласной газеце / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1952. – 22 лістапада.

389. Велічная перамога / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1952. – 26 ліпеня.

390. Вялікае адзінства / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. –1952. –15 лістапада.

391. Наша лета : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. –1952. – № 6.

392. Слава працы! / Тарас Хадкевіч // Звязда. –1952. – 1 мая.

393. У цэху цяжкіх самазвалаў / Тарас Хадкевіч // Звязда. –1952. – 5 чэрвеня.

1953

394. Аб свежым і старэючым : [рэцэнзія на кнігу: Якімовіч, А. Арляняты, Мн., 1952] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1953. – 16 мая.

395. Дзеля шчасця народа / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1953. – 6 лістапада.

396. Мінск у жалобе / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1953. – 9 сакавіка.

397. Навагоднія агні / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1953. – 1 студзеня.

398. Наш родны горад / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1953. – 4 ліпеня.

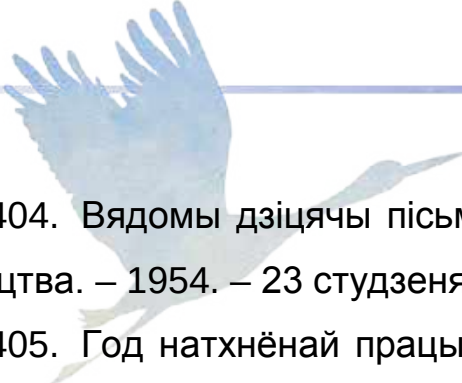
399. Непахісная дружба / Тарас Хадкевіч // Мінская праўда. – 1953. – 27 снежня.

400. Партрэт героя : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1953. – 25 красавіка.

401. Плечом к плечу / Тарас Хадкевич // Известия. – 1953. – 26 апр.

402. Трактарысты : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1953. – 1 мая.

403. У ліпеньскія дні : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1953. – № 7.

1954

404. Вядомы дзіцячы пісьменнік / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1954. – 23 студзеня.

405. Год натхнёнай працы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1954. – 6 лістапада.

406. Для народнага шчасця / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1954. – 3 красавіка.

407. Маладая проза / Тарас Хадкевіч // Чырвоная змена. – 1954. – 9 верасня.

408. Маладосць Радзімы / Тарас Хадкевіч // Маладосць. – 1954. – № 1.

409. На з'ездзе пісьменнікаў Беларусі / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1954. – № 10.

410. На з'ездзе пісьменнікаў Латвіі: 3 запісной кніжкі / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1954. – 12 чэрвеня.

411. Наш май / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1954. – 8 мая.

412. Наш першамай / Тарас Хадкевіч // Работніца і сялянка. – 1954. – № 4.

413. Незабываемое: [Рэцэнзія на кнігу : Цветкова Н., Лишакова З. В фашистских застенках. Мн., 1953] / Тарас Хадкевіч // Советская Отчизна. – 1954. – № 4.

414. Новы старшыня : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1954. – 25 мая.

415. О малых формах художественной литературы / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. – 1954. – 11 сент.

416. Очерк в газете / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. – 1954. – 26 мая

417. Памяти великого русского писателя / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. – 1954. – 15 июля.

418. Пачэсная справа / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва.
– 1954. – 20 сакавіка.

419. Праўда жыцця / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. –
1954. – 14 жніўня.

420. Самое дорожное / Тарас Хадкевич // Гудок. – 1954. – 22 мая.

421. Светлый день / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. –
1954. – 14 марта.

422. Слаўнае дзяцінства / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1954. –
№ 7.

423. Узор майстэрства / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1954. – 17 ліпеня.

1955

424. Аб юных працаўніках і шукальніках / Тарас Хадкевіч //
Бярозка. – 1955. – № 12.

425. Апавяданні аб юных патрыётах : [рэцэнзія на кнігу: Гурскі, І.
Неспокойныя характары, Мн., 1955] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1955. – 3 верасня.

426. За шчасце дзяцей / Тарас Хадкевіч // Бярозка. – 1955. –
№ 6.

427. Камень і кветка / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1955. – 30
жніўня.

428. Моладзь ідзе ў літаратуру: Да рэспубліканскай нарады
маладых пісьменнікаў / Тарас Хадкевіч // Маладосць. – 1955. – № 9.

429. Нерастрачанае юнацтва / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1955. – 25 чэрвеня.

430. Просты савецкі чалавек : [нарыс] / Тарас Хадкевіч //
Літаратура і мастацтва. – 1955. – 5 лютага.

431. Старонкі незабыўнай барацьбы / Тарас Хадкевіч //
Літаратура і мастацтва. – 1955. – 16 красавіка.

432. Чытаючы рукапісы... / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1955. – 23 ліпеня.

1956

433. Асвейскія запісы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1956. – № 2.

434. Вечар у Дубраве : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1956. – 6 студзеня.

435. Жалобная развітанне / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 16 жніўня.

436. Клапатліва выхоўваць літаратурную моладзь / Тарас Хадкевіч / Літаратура і мастацтва. – 1956. – 15 снежня.

437. На возеры : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1956. – 1 студзеня.

438. Новая сустрэча з чытачом : [рэцэнзія на кнігу: Скрыган, Я. Апавяданні, Мн., 1956] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 4 жніўня.

439. Першамай 1956 / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 28 красавіка.

440. Повесть о строителях : [рэцэнзія на кнігу: Шестериков, П. Камень за камнем, Мн., 1955] / Тарас Хадкевич // Советская Отчизна. – 1956. – № 2.

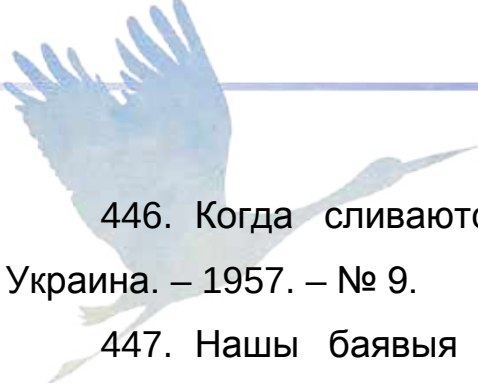
441. Пытанне, якое даўно паспела / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 29 верасня.

442. Святло Кастрычніка / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1956. – 6 лістапада.

443. У начной змене : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1956. – 31 мая.

444. У першых радах / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1956. – № 8.

445. Ці такой павінна быць крытыка / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 7 ліпеня.

1957

446. Когда сливаются реки / Тарас Хадкевич // Советская Украина. – 1957. – № 9.

447. Нашы баявыя сябры / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1957. – 18 снежня.

448. Незгасальнае святло / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1957. – 6 лістапада.

449. Незгасальнае святло : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1957. – 6 ноября.

450. Роман о великой дружбе : [рэцэнзія на кнігу: Броўка, П. Калі зліваюцца рэкі, Мн., 1957] / Тарас Хадкевіч // Советская Отчизна. – 1957. – № 5.

451. У Закарпацці : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1957. – 23 кастрычніка.

1958

452. Веліч і прыгажосць / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1958. – 28 дек.

453. Велічная хада / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1958. – 30 красавіка.

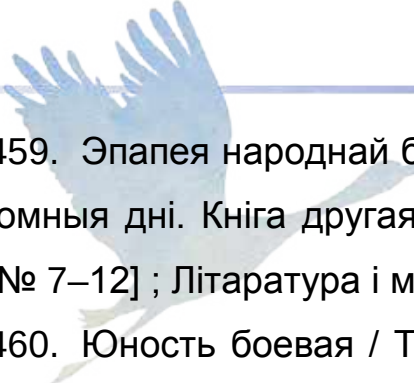
454. Красуй, Беларусь : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Маладосць. – 1958. – № 12.

455. Незабываемое / Тарас Хадкевич // Советская Отчизна. – 1958. – № 2.

456. Новая тэма, новыя героі : [рэцэнзія на кнігу: Карпаў, У. За годам год, Мн., 1957] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1958. – № 5.

457. Рэчаіснасць выдуманая і сапраўдная // Тарас Хадкевіч / Літаратура і мастацтва. – 1958. – 13 верасня.

458. У нас в Минске : [очерк] / Тарас Хадкевич // Славяне. – 1958. – № 9.

459. Эпапея народнай барацьбы : [рэцэнзія на кнігу: Лынькоў, М. Векапомныя дні. Кніга другая] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1958. – 1957. № 7–12] ; Літаратура і мастацтва. – 1958. – 1 сакавіка.

460. Юность боевая / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. – 1958. – 29 октября.

1959

461. З гарачым энтузіязмам / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 8 ліпеня.

462. З лепшымі думамі і пачуццямі / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 16 мая.

463. З пачуццямі братэрства / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 9 верасня.

464. За літаратуру, вартую нашага часу / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1959. – 12 лютага.

465. Малады гарт / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 25 красавіка.

466. На пароме / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1959. – 5 ліпеня.

467. Прамова Т. Хадкевіча на IV з'ездзе пісьменнікаў Беларусі 13 лютага / Тарас Хадкевіч // Віцебскі рабочы. – 1959. – 15 лютага.

468. Свежы голас / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1959. – № 11.

469. Сплоченность / Тарас Хадкевич // Советская Белоруссия. – 1959. – 22 мая.

470. Цяплее на двары – цяплее на сэрцы / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 4 лістапада.

471. Ясны шлях / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1959. – 3 студзеня.

1960

472. Мары адбываюцца : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1960. – 6 нояб.

473. На зямлі сібірскай / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1960. – 5 мая.

474. Наглядны ўрок ворагам / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1960. – 12 мая.

475. Неўміручыя сляды подзвігу : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1960. – 7 жніўня.

476. Свет, озаряющий наш путь / Тарас Хадкевич // Неман. – 1960. – № 2.

477. У літаратуру прыходзіць пісьменнік : [рэцэнзія на кнігу: Сачанка, Б. Дарога ішла праз лес, Мн., 1960] / Тарас Хадкевіч // Палымя. – 1960. – № 6.

1961

478. Ад праўды жыцця : [рэцэнзія на кнігу: Навуменка, І. Верасы на выжарынах, Мн., 1960] / Тарас Хадкевіч // Палымя. – 1961. – № 1.

479. Ёсць цікавая заяўка : [рэцэнзія на кнігу Адамчык, В. Млечны шлях, Мн., 1960] / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1961. – 11 красавіка.

480. Імклівы ўзлёт / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1961. – 27 студзеня.

481. Народ-стваральнік / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. – 1961. – 26 верасня.

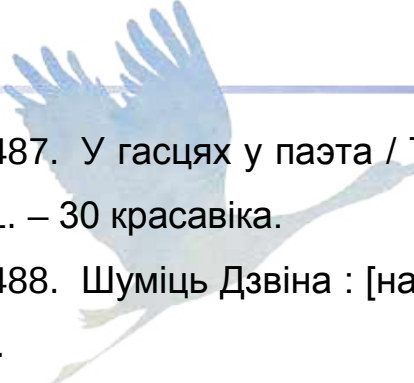
482. Наш сцяг – сцяг міру / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1960. – 16 студзеня.

483. Не мара, а ява / Тарас Хадкевіч // Камуніст Беларусі. – 1961. – № 10.

484. Само жыццё / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1961. – 17 кастрычніка.

485. Старонкі братняй дружбы / Тарас Хадкевіч // Заря. – 1961. – 11 лютага.

486. Трэба вучыцца майстэрству / Тарас Хадкевіч // Палымя. – 1961. – № 8.

487. У гасцях у паэта / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва.
– 1961. – 30 красавіка.

488. Шуміць Дзвіна : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Польша. – 1961.
– № 3.

1962

489. Блізкая ява / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1962. –
11 студзеня.

490. Веліч душы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1962. –
3 лістапада.

491. Гордасць народа / Тарас Хадкевіч // Калгасная праўда. –
1962. – 5 ліпеня.

492. Курс – на камунізм / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1962. – 23 лістапада.

493. На земле беларускай / Тарас Хадкевіч, А. Велюгін,
А. Зенченко // Правда. – 1962. – 18 декабря.

494. Рукі дружбы : [нарыс] / Тарас Хадкевіч, А. Вялюгін // Звязда.
– 1962. – 30 снежня.

495. Скрозь стагоддзі : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Маладосць. –
1962. – № 3.

496. Слова пра земляка і друга / Тарас Хадкевіч // Польша. –
1962. – № 3.

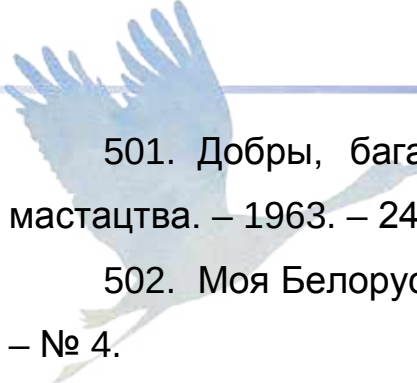
497. Старажытны і – малады / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1962. – 17 жніўня.

498. Труды и годы : [к 50-летию В. Карпова] / Тарас Хадкевіч //
Неман. – 1962. – № 1.

499. Усенароднае прызнанне / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1962. – 24 красавіка.

1963

500. Адна са старэйшых / Тарас Хадкевіч // Літаратура і
мастацтва. – 1963. – 22 лістапада.

501. Добры, багаты талент / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1963. – 24 снежня.

502. Моя Белоруссия : [очерк] / Тарас Хадкевич // Неман. – 1963. – № 4.

503. Стваральнік, гаспадар / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1963. – 1 студзеня.

504. Творить для народа, во имя коммунизма / Тарас Хадкевіч // Коммунист Беларуси. – 1963. – № 4.

505. Шырокі шлях і абходныя сцежкі / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1963. – 15 сакавіка.

1964

506. Дарогамі брацтва : нататкі ўдзельніка Дзён беларускай літаратуры ў РСФСР / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1964. – 5 жніўня.

507. Дыханне роднай зямлі / Тарас Хадкевіч // Мінская праўда. – 1964. – 1 студзеня.

508. Ля самага мора : [нарыс] / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1964. – 31 мая.

509. Што абышоў аўтар : [рэцэнзія на кнігу: Гаўрылкін, Л. Рукі не здрадзяць, Мн., 1963] / Тарас Хадкевіч // Польшча. – 1964. – № 2.

1965

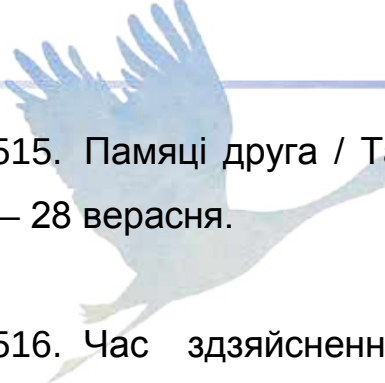
510. Ад жыватворных крыніц / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1965. – 25 чэрвеня.

511. Добра і шчасця Вам, людзі! / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1965. – 1 студзеня.

512. Ідучы Ленінскім праспектам / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1965. – 6 лістапада.

513. Крылья юности : к 60-летию Петруся Бровки / Тарас Хадкевич // Неман. – 1965. – № 3.

514. Невычарпальныя сілы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1965. – 19 студзеня.

515. Памяці друга / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1965. – 28 верасня.

1966

516. Час здзяйсненняў / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1966. – 4 сакавіка.

1967

517. Гады, роўныя стагоддзям / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1967. – 7 лістапада.

518. Народ не поставіць на колени! / Тарас Хадкевіч // Советская Латвия. – 1967. – 14 декабря.

1969

519. Роздум ля Кургана Славы / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1969. – 26 ліпеня.

1970

520. З яго імем... / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1970. – 17 красавіка.

521. В сокровищницу белорусской культуры / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1970. – 11 февраля.

522. Дорогамі Наддзвіння / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1970. – 11 снежня.

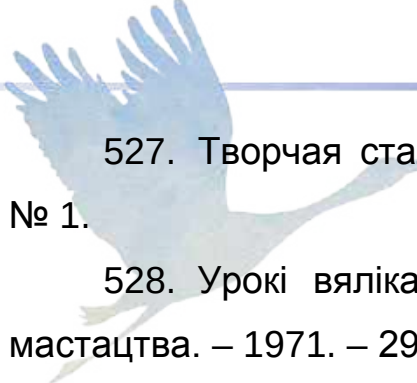
1971

523. З кайстры народнай / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1971. – 23 ліпеня.

524. Літаратура нашых дзён / Тарас Хадкевіч // Звязда. – 1971. – 16 лютага.

525. Людзі з ляснога кутка : [рэцэнзія на кнігу: Пташнікаў, І. Мсціжы] / Тарас Хадкевіч // Полымя. – 1971. – 1970. – № 11 ; Вячэрні Мінск. – 1971. – 17 чэрвеня.

526. Мая Беларусь / Тарас Хадкевіч // Сельская газета. – 1971. – 13 июня.

527. Творчая сталасць / Тарас Хадкевіч // Беларусь. – 1971. – № 1.

528. Урокі вялікага мастака / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1971. – 29 студзеня.

1975

529. І ажылі старонкі дакументаў / Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1975. – 30 жніўня.

НА МОВАХ СВЕТУ

Пераклады твораў пісьменніка на замежныя мовы

530. **Белоруски разкази** : сборник / превел от белоруски Христо Берберов. – София : Народна култура, 1968. – 454, [2] с.

531. **Білоруські оповідання** / [упорядкував Б. П. Степанюк]. – Київ : Радянський письменник, 1957. – 278, [2] с. : іл.

532. **Сол хайдовчиалар** : апавяданне // Меҳмон келди: белорус ҳикоялари. – Тошкент : Тошкент, 1966.

533. **Baltarusių prozos antologija** / [atsakingasis redaktorius: Albinas Žukauskas]. – Vilnius : Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1949. – 409, [3] с.

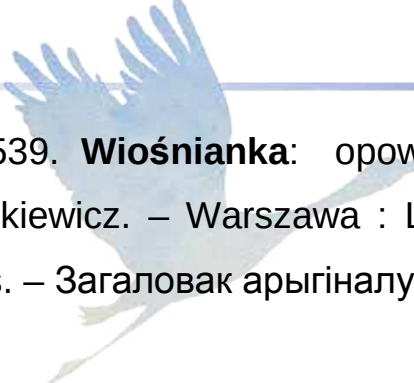
534. **Echo in den Bergen** : Erzählung / Taras Chadkewitsch. – Berlin : Kultur und Fortschritt, 1954. – 233 с.

535. **Kolchoz zpívá** / Taras Chadkevič. – Praha : Vyšehrad, 1951. – 162 s. – (Nové slovo světa ; Sv. 1).

536. **Minu Valgevenemaa** / Tarass Hadkevitš. – Tallinn : Eesti raamat, 1965. – 114 с.

537. **Pavasariņe** : stāsts / Tarass Chadkevičs. – Rīgā : Latvijas valsts izdevniecība, 1950. – 215, [1] с. – (Stāstu biblioteka ; № 25).

538. **Poznáváme běloruskou literaturu** / [Pjatrus Brouka [et al.]. – České Budějovice : Krajská knihovna, 1972. – 143, [1] с.

539. **Wiośnianka**: opowieść o białoruskim kołchozie / Taras Chadkiewicz. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1951. – 191 s. – Загалолак арыгіналу: Веснянка.

МАЙСТЭРСТВА ПЕРАКЛАДЧЫКА

540. **Букбергенаў, С.** Залатыя каралі краіны : нарыс / С. Букбергенаў ; пераклад Т. Хадкевіча // Дружбаі з'яднаны мы назаўжды [пераклад на беларускую мову / прадмова П. Броўкі]. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1963. – 388, [2] с. : іл.

541. **Горкі, М.** Апавяданні / М. Горкі ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча. – Мінск, 1955. – 154, [2] с. – У змесце: Забастоўка ; Дзеці з Пармы ; Вяселле ; Слава Маці! ; Запаветы рыбака ; Як Джывавані стаў сацыялістам ; Стары Чэка і яго сыны ; Маладая Італія.

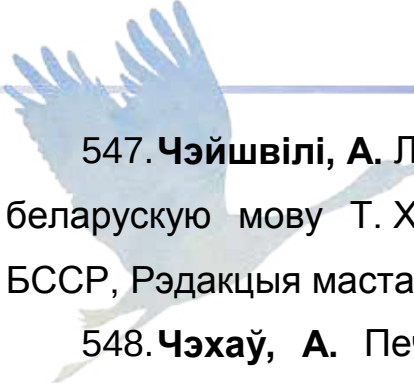
542. **Горкі, М.** У Амерыцы / М. Горкі ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча. – Мінск, 1952. – 82, [2] с.

543. **Зунунава, С.** Радня ; Другая жонка : апавяданні / С. Зунунава ; пераклад Т. Хадкевіча // Узбекскія апавяданні / склад. А. Кулакоўскі. – Мінск, 1966. – 360 с.

544. **Катэрлі, Е.** На возеры : [апавяданне] / Е. Катэрлі ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча // Апавяданні ленинградскіх пісьменнікаў / склаў Павел Кабзарэўскі. – Мінск, 1951. – 518, [1] с.

545. **Кашавая, Е.** Аповесць пра сына / Е. Кашавая ; пераклад на беларускую мову Т. Хадкевіча. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1950. – 182, [3] с., [1] л. партр. – (Школьная бібліятэка).

546. **Твэн, М.** Калі я служыў сакратаром : [апавяданне] / М. Твэн ; пераклад Т. Хадкевіча // Твэн, М. Утаймаванне веласіпеда апавяданні: [пераклад на беларускую мову] / М. Твэн. – Мінск, 1971. – 185, [2] с.

547. **Чэйшвілі, А.** Лело : раман / Александр Чэйшвілі ; пераклад на беларускую мову Т. Хадкевіча. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1953. – 354, [1] с.

548. **Чэхаў, А.** Печанег ; Выданніца : апавяданні / А. Чэхаў ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча // Чэхаў, А. Выбраныя творы. – Мінск, 1955.

549. **Жараў, А.** Лібкнэшт : верш / А. Жараў ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча // Палеская праўда. – 1931. – 2 кастрычніка ; Чырвоная змена. – 1931. – 25 верасня.

550. **Гудым, В.** Пагроза вайны : верш / В. Гудым ; пераклад з украінскай мовы Т. Хадкевіча // Чырвоная змена. – 1932. – 5 верасня.

551. **Успенскі, Г.** Будацнік Мылірэцоў : урывак з нарыса «Будка» / Г. Успенскі ; пераклад з рускай мовы Т. Хадкевіча // Звязда. – 1937. – 5 красавіка.

552. **Склярэнка, С.** Арына : [апавяданне] / С. Склярэнка ; пераклад з украінскай мовы Т. Хадкевіча // Звязда. – 1939. – 24 лютага.

ЛІТАРАТУРА АБ ЖЫЦЦІ І ТВОРЧАСЦІ

Артыкулы з энцыклапедый, слоўнікаў, даведачных выданняў

553. **Разанаў, І. І.** Хадкевіч Тарас Канстанцінавіч / І. І. Разанаў // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 2003. – Т. 16 : Трыпалі – Хвіліна. – С. 518–519.

554. **Разанаў, І. І.** Хадкевіч Тарас Канстанцінавіч / І. І. Разанаў // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. / рэдкал.: І. П. Шамякін [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 1987. – Т. 5 : Скамарохі – Яшчур. – С. 432.

555. **Хадкевич** Тарас Константинович // Белорусская ССР : краткая энциклопедия : в 5 т. / редкол.: П. У. Бровка (гл. ред.) [и др.]. – Минск : БелЭн, 1982. – Т. 5. – С. 654.

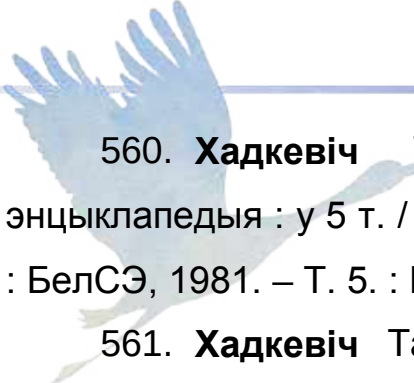
556. **Хадкевич** Тарас Константинович // Их именами названы... : энциклопедический справочник / редкол.: И. П. Шамякин (гл. ред.) [и др.]. – Минск : БелСЭ, 1987. – С. 641–642.

557. **Хадкевич** Тарас Константинович // Регионы Беларуси : энциклопедия : в 6 т. / редкол.: Г. П. Пашков [и др.]. – Минск : БелЭн імя П. Броўкі, 2008. – Т. 7 (доп.). – С. 403.

558. **Хадкевич** Тарас Константинович // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.] / редкол.: Г. П. Пашков (гл. ред.) [и др.]. – Минск, 2008. – Т. 7. – С. 432.

559. **Хадкевич** Тарас Константинович // Республика Беларусь : энциклопедия : в 7 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. – Минск : БелЭн імя П. Броўкі, 2011. – Т. 2 : Витебская область : в 2 кн. – Кн. 2. – С. 563.

мач
Беларусь

560. **Хадкевіч** Тарас // Беларуская ССР : кароткая энцыклапедыя : у 5 т. / рэдкал.: І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелСЭ, 1981. – Т. 5. : Біяграфічны даведнік. – С. 625.

561. **Хадкевіч** Тарас // Беларускія пісьменнікі (1917–1990) : даведнік / склад. А. К. Гардзіцкі ; нав. рэд. А. Л. Верабей. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1994. – С. 557–558.

562. **Хадкевіч** Тарас // Памяць : гісторыка-дакументальная хроніка Верхнядзвінскага раёна : у 2 кн. Кн. 2-я. / уклад. А. Ф. Бубала ; рэдкал.: У. С. Богаў [і інш.]. – Мінск : «Паліграффармленне», 2000. – С. 251–253.

563. **Хадкевіч** Тарас // Пісьменнікі Савецкай Беларусі : кароткі біяграфічны даведнік / склад. Я. Казека, Р. Няхай, Ф. Есакоў. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1959. – С. 433.

564. **Хадкевіч** Тарас // Пісьменнікі Савецкай Беларусі : кароткі даведнік / складальнік А. К. Гардзіцкі. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1981. – С. 350–351.

565. **Чыгрын, І. П.** Хадкевіч Тарас / І. П. Чыгрын // Беларускія пісьменнікі : біябібліяграфічны слоўнік : у 6 т. / рэдкал.: І. Э. Багдановіч [і інш.] ; маст. рэд. В. Г. Загародні. – Мінск : БелЭн, 1995. – Т. 6 : Талалай – Яфімаў. – С. 158–164.

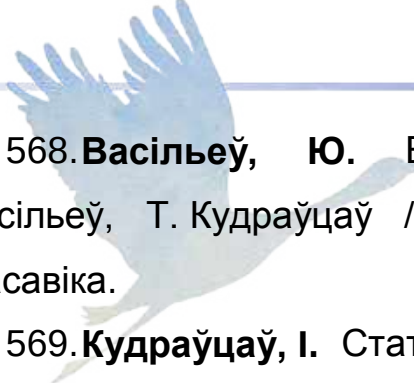
Артыкулы з кніг, зборнікаў, перыядычных выданняў

1946

566. **Пестрак, Ф.** Очерки о послевоенном строительстве / Ф. Пестрак // Советская Белоруссия. – 1946. – 1 кастрычніка.

1947

567. **Брыль, Я.** На галаву вышэй / Я. Брыль // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 21 чэрвеня.

568. **Васільеў, Ю.** Больш увагі мастацкаму нарысу / Ю. Васільеў, Т. Кудраўцаў // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 19 красавіка.

569. **Кудраўцаў, І.** Статычнасць і схематызм / І. Кудраўцаў // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 2 жніўня.

570. **Левановіч, К.** Аднабаковасць у падборы матэрыялаў / К. Левановіч // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 1 сакавіка.

571. **Напісанне** кніг аб Мінскім трактарным заводзе // Літаратура і мастацтва. – 1947. – 4 кастрычніка.

1948

572. **Губарэвіч, К.** Галоўнае і другараднае / К. Губарэвіч // Польша. – 1948. – № 12.

573. **Карпачоў, М.** Аповесць пра калгасную вёску / М. Карпачоў // Гомельская праўда. – 1948. – 6 ліпеня.

574. **Козовская, Ф.** Повесть о колхозной деревне / Ф. Козовская // Советская Белоруссия. – 1948. – 29 сентября.

575. **Паслядовіч, М.** Аповесць пра хлебаробаў / М. Паслядовіч // Літаратура і мастацтва. – 1948. – 17 красавіка.

1951

576. **Грамовіч, І.** Рост нашай прозы / І. Грамовіч // Літаратура і мастацтва. – 1951. – 5 мая.

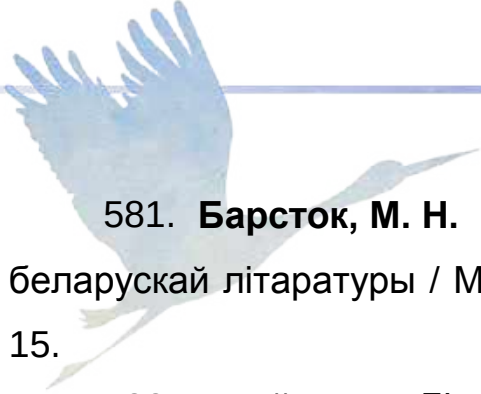
577. **Карпачоў, М.** «Рэха ў гарах» / М. Карпачоў // Гомельская праўда. – 1951. – 6 студзеня.

1952

578. **Броўка, П.** За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры / П. Броўка // Польша. – 1952. – № 5.

579. **Есьман, І.** Паказ піянерскай арганізацыі ў беларускай дзіцячай літаратуры / І. Есьман // Польша. – 1952. – № 8.

580. **Фінкель, У.** Шчаслівае маленства / У. Фінкель // Літаратура і мастацтва. – 1952. – 6 верасня.

1954

581. **Барсток, М. Н.** Калгасная тэматыка ў пасляваеннай беларускай літаратуры / М. Н. Барсток. – Мінск : [б. в.], 1954. – С. 12–15.

582. **Броўка, П.** Літаратура і жыццё / П. Броўка // Польша. – 1954. – № 10.

583. **Перкін, Н.** Праблема тыповага ў сучаснай беларускай прозе / Н. Перкін // Польша. – 1954. – № 7.

1955

584. **Пашкевіч, Н.** Характары і схемы : апавяданні часопіса «Беларусь» / Н. Пашкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1955. – 26 лютага.

1956

585. **Кіслік, Н.** А якой павінна быць крытыка / Н. Кіслік // Літаратура і мастацтва. – 1956. – 14 ліпеня.

1957

586. **Шаблінскі, П.** Раман нашага земляка / П. Шаблінскі // Патрыёт Радзімы (Верхнядзвінск). – 1957. – № 58.

1958

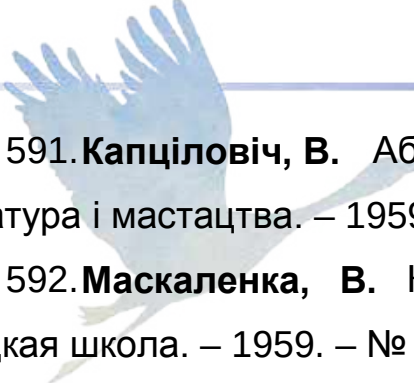
587. **Куклис, Г.** Літаратура, которой никогда не было / Г. Куклис // Вопросы детской литературы : 1957 год / отв. ред. И. М. Резникова. – Москва : Детгиз, 1958. – С. 190–191.

588. **Палітыка, Д.** Беларуская пасляваенная проза / Д. А. Палітыка. – Мінск : [б. в.], 1958. – С. 13–15. – (Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў БССР ; № 22).

589. **Пісьменнікі** – роднай Беларусі // Літаратура і мастацтва. – 1958. – 29 лістапада.

1959

590. **Гарбачова, А.** Гістарычны шлях беларускага народа / А. Гарбачова // Камуніст Беларусі. – 1959. – № 2.

591. **Капціловіч, В.** Абмеркаванне рамана / В. Капціловіч // Літаратура і мастацтва. – 1959. – 5 снежня.

592. **Маскаленка, В.** Кніга аб Беларусі / В. Маскаленка // Савецкая школа. – 1959. – № 1.

1960

593. **Герцовіч, Я.** Літаратура і жыццё народа : артыкулы / Якаў Герцовіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1960. – С. 9–17, 120–121.

1961

594. **Юрэвіч, У.** Сучаснасць і майстэрства / У. Юрэвіч // Полымя. – 1961. – № 10.

595. **Юрэвіч, У.** Сучаснасць і сучаснікі / У. Юрэвіч // Полымя. – 1961. – № 8.

1962

596. **Герцовіч, Я.** Пясняр калгасных будняў / Я. Герцовіч // Калгасная праўда. – 1962. – 21 сакавіка.

597. **Канэ, Ю.** Дзень сённяшні : [крытычныя артыкулы] / Юлія Канэ. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1962. – С. 13–19.

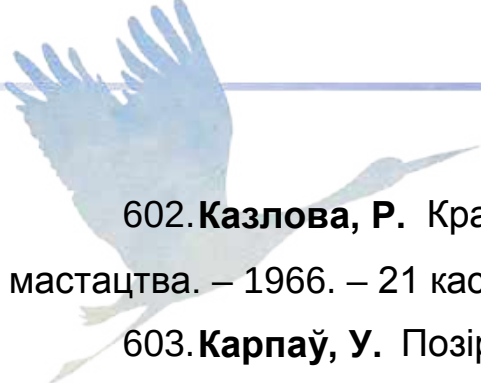
598. **Паслядовіч, М.** Слова пра сябра / М. Паслядовіч // Літаратура і мастацтва. – 1962. – 9 сакавіка.

599. **Сабаленка, Р.** Пажаданне ў дарозе / Р. Сабаленка // Мінская праўда. – 1962. – 13 сакавіка.

1963

600. **Герцовіч, Я.** Герой і сучаснасць : літаратурна-крытычныя артыкулы / Якаў Герцовіч. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1963. – С. 150–177.

601. **Пяцьдзясят чатыры дарогі** / склад. Я. Казекі. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1963. – С. 485–493. – (Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў).

1966

602. **Казлова, Р.** Краю мой родны / Р. Казлова // Літаратура і мастацтва. – 1966. – 21 кастрычніка.

603. **Карпаў, У.** Позірк назад / У. Карпаў // Полымя. – 1966. – № 3.

1967

604. **Каваленка, В.** Давер : літаратурна-крытычныя артыкулы / Віктар Каваленка. – Мінск : Беларусь, 1967. – С. 35–36.

605. **Попов, Г.** Древний и юный / Г. Попов, М. Чепрасов // Неман. – 1967. – № 4.

1970

606. **Герцовіч, Я.** Чалавек і яго справы / Я. Герцовіч // Герцовіч, Я. Творчае крэда : літаратурна-крытычныя артыкулы / Якаў Герцовіч. – Мінск : Беларусь, 1970. – С. 151–176.

1971

607. **Беларуская савецкая проза** : раман і апавесць: [зборнік артыкулаў] / рэд. В. В. Барысенка, П. К. Дзюбайла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1971. – С. 251–252, 287.

1972

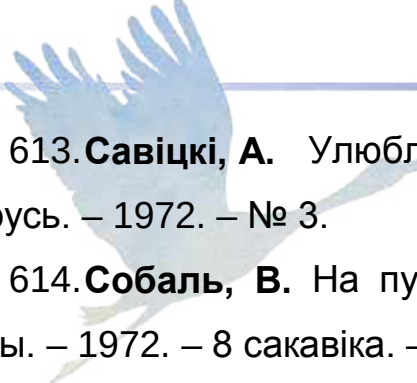
608. **Герцовіч, Я.** Пісьменнік і яго героі / Я. Герцовіч // Полымя. – 1972. – № 5.

609. **Камароўскі, А.** Творчасць, сучасная з часам / А. Камароўскі // Мінская праўда. – 1972. – 7 сакавіка.

610. **Крупенька, Я.** Талант маладосці / Я. Крупенька // Чырвоная змена. – 1972. – 7 сакавіка.

611. **Паслядовіч, М.** На плыні часу: Тарасу Хадкевічу – 60 гадоў / М. Паслядовіч // Літаратура і мастацтва. – 1972. – 3 сакавіка.

612. **Рудаў, В.** Талант дабраты / В. Рудаў // Вячэрні Мінск. – 1972. – 6 сакавіка.

613. **Савіцкі, А.** Улюблёны ў лясы і сонца / А. Савіцкі // Беларусь. – 1972. – № 3.

614. **Собаль, В.** На пульсе сучаснасці / В. Собаль // Віцебскі рабочы. – 1972. – 8 сакавіка. – С. 3.

615. **Старавыбарны, П.** Шчыры талент / П. Старавыбарны // Настаўніцкая газета. – 1972. – 8 сакавіка.

616. **Шитик, В.** Всегда на переднем крае / В. Шитик // Сельская газета. – 1972. – 7 марта.

617. **Яўсееў, Р.** Ад палёў наддзвінскіх / Р. Яўсееў // Звязда. – 1972. – 7 сакавіка

1973

618. **Каршакоў, Я.** Песня шчырая / Я. Каршакоў // Літаратура і мастацтва. – 1973. – 28 верасня.

619. **Шамякін, І.** Размова з чытачом : артыкулы, выступленні, дзеннікі / Іван Шамякін. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1973. – С. 46–47.

1974

620. **Анісковіч, У.** Ціхамірнасці скажам: «Не!» / У. Анісковіч // Літаратура і мастацтва. – 1974. – 11 студзеня.

621. **Бабей, М.** Край рэспублікі індустрыяльнай / М. Бабей // Літаратура і мастацтва. – 1974. – 22 лютага.

622. **Лукша, В.** Из той бесконечной бессмертной песни / В. Лукша // Литературное обозрение. – 1974. – № 1.

623. **Мыслівец, В.** Зразумець чалавека! / В. Мыслівец // Літаратура і мастацтва. – 1974. – 9 жніўня.

624. **Паляшчук, У.** Пра героя – канкрэтна! / У. Паляшчук // Літаратура і мастацтва. – 1974. – 17 мая.

625. **Сілівончык, П.** Быць летапісцам часу / П. Сілівончык // Літаратура і мастацтва. – 1974. – 1 лютага.

1975

626. **Грамовіч, І.** Заўчасна і раптоўна / І. Грамовіч // Літаратура і мастацтва. – 1975. – 15 жніўня.

627. **Тарас** Хадкевіч : [некралог] // Літаратура і мастацтва. – 1975. – 15 жніўня.

628. **Хадкевіч** Тарас Канстанцінавіч : [некралог] // Звязда. – 1975. – 15 жніўня.

1977

629. **Бібліятэцы** – імя пісьменніка // Літаратура і мастацтва. – 1977. – 10 чэрвеня.

630. **Гальпяровіч, Н.** Палачане памятаюць / Н. Гальпяровіч // Літаратура і мастацтва. – 1977. – 29 красавіка.

631. **Шупенька, Г.** Запеў быў харошы / Генадзь Шупенька // Цеплыня чалавечнасці : нарысы, літаратурныя партрэты, артыкулы / Генадзь Шупенька. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1977. – С. 152–167.

1978

632. **Дзюбайла, П.** Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе / П. К. Дзюбайла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1978. – С. 87–88.

633. **Овчаренко, А.** Современный белорусский роман : учебное пособие для филологических факультетов университетов / А. И. Овчаренко. – Москва : Высшая школа, 1978. – С. 108–110.

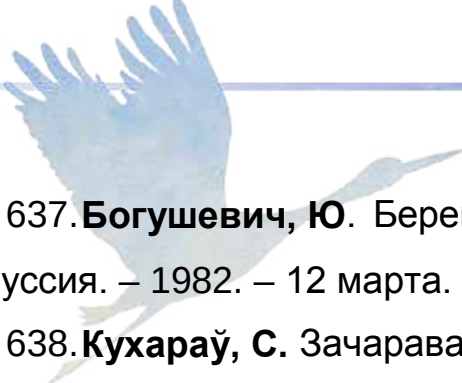
1979

634. **Есакоў, А.** Такі быў Тарас Хадкевіч / А. Есакоў // Літаратура і мастацтва. – 1979. – 6 ліпеня. – С. 4.

635. **Нікалаеў, В.** Старонкі незакончанага рамана / В. Нікалаеў // Літаратура і мастацтва. – 1979. – 9 лютага.

1981

636. **Савік, Л. С.** Адчуванне часу : тэма вёскі ў сучаснай беларускай прозе / Л. С. Савік. – Мінск : Навука і тэхніка, 1981. – С. 86–87.

1982

637. **Богушевич, Ю.** Берег Тараса / Ю. Богушевич // Советская Белоруссия. – 1982. – 12 марта.

638. **Кухараў, С.** Зачараваны красою Наддзвіння... / С. Кухараў // Польша. – 1982. – № 9. – С. 205–211.

639. **Лапкоўскі, П.** Слова пра сябра / П. Лапкоўскі // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1982. – 14 сакавіка.

640. **«Наш»** календар : Тарас Хадкевіч // Літаратура і мастацтва. – 1982. – 5 сакавіка.

641. **Няхай, Р.** Ноч на Лепельскіх азёрах / Р. Няхай // Літаратура і мастацтва. – 1982. – 5 сакавіка.

1985

642. **Мушынскі, М.** Беларуская крытыка і літаратуразнаўства : 40-я – першая палавіна 60-х гадоў / М. І. Мушынскі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – С. 174–176, 197–198, 300–302, 316–317.

1987

643. **Лапкоўскі, П.** Наш календар / П. Лапкоўскі // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск) – 1987. – 14 сакавіка. – С.2.

1989

644. **Кавалёў, П.** Праца для яго была радасцю / П. Кавалёў // Польша. – 1989. – № 12. – С. 194–197.

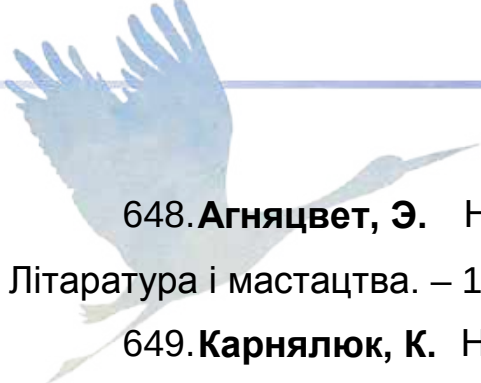
1992

645. **Бярозка, Ул.** Роднае, блізкае, заповітнае / Ул. Бярозка // Віцебскі рабочы. – 1992. – 6 сакавіка.

646. **Грахоўскі, С.** Незабыўны Тарас / Сяргей Грахоўскі // Літаратура і мастацтва. – 1992. – 6 сакавіка.

1996

647. **Зубрыцкі, Э.** У маім архіве / Э. Зубрыцкі // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1996. – 14 лютага. – С.16.

1997

648. **Агняцвет, Э.** Наш незабыўны Тарас / Э. Агняцвет // Літаратура і мастацтва. – 1997. – 14 сак. – С. 12.

649. **Карнялюк, К.** Неўміручая песня Дзвіны / К. Карнялюк // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1997. – 3 кастрычніка. – С. 2.

650. **Пакульневіч, Я.** «Арцельны быў хлопец...» / Я. Пакульневіч // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1997. – 7 сакавіка. – С. 1–2.

651. **Сазановіч, В.** Наш Тарас / В. Сазановіч // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 1997. – 18 сак. – С. 2.

2000

652. **Бондар, І.** Мемарыяльны знак – на хаце пісьменніка / І. Бондар // Народнае слова. – 2000. – 18 мая.

653. **Столп, В.** І сам стаў песняю Дзвіны... / В. Столп // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 2000. – 26 мая. – С. 2.

2001

654. **Гісторыя** беларускай літаратуры XX стагоддзя : у 4 т. Т. 3 / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы ; навук. рэд. В. А. Каваленка. – Мінск : Беларуская навука, 2001. – С. 68, 114, 116, 150, 175, 178.

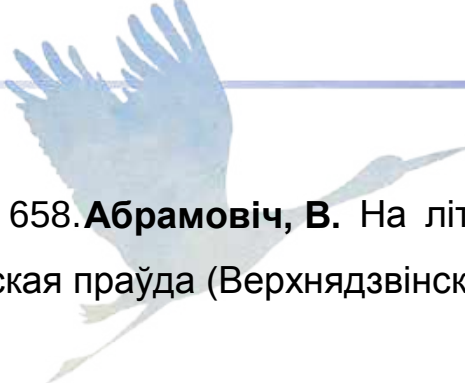
2002

655. **Глацёнак, Н.** Імя на літаратурнай карце Верхнядзвіншчыны / Н. Глацёнак // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 2002. – 5 сакавіка. – С. 1.

656. **«Наш каляндар»** : Тарас Хадкевіч // Роднае слова. – 2002. – № 3.

2004

657. **Логінава, Т. У.** Вывучэнне вершаваных і пражайтных мастацкіх твораў у 7 класе [Я. Коласа «Ручэй», Т. Хадкевіча «Крынічка»] / Т. У. Логінава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 2004. – № 4. – С. 38–44.

2007

658. **Абрамовіч, В.** На літаратурнай карце / Вера Абрамовіч // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 2007. – 23 сак. – С. 2.

2009

659. **Бароўка, В. Ю.** Асімітрычны этнатоп у творах «Братэрства» Т. Хадкевіча і «Птушкі і гнёзды» Я. Брыля / В. Ю. Бароўка // Выяўленча-мастацкія, арганізацыйныя і ідэалагічныя праблемы сучаснай беларускай літаратуры ў яе сувязях з грамадскімі практыкамі : матэрыялы Рэспубліканскай навукова-тэарэтычнай канферэнцыі (Мінск, 19–20 мая 2009 г.) / [рэдкал.: М. А. Тычына (навуковы рэдактар) і інш.]. – Мінск, 2009. – С. 239–244.

2010

660. **Карлюкевіч, А. М.** Ад старажытнай Дрысы – да Верхнядзвінска / Алесь Карлюкевіч // Радзімазнаўства : Мясціны. Асобы : краязнаўчыя нарысы / Алесь Карлюкевіч. – Мінск : Літаратура і мастацтва, 2010. – С. 63–64.

2011

661. **Хадкевіч** Тарас Канстанцінавіч // Новыя кнігі : па старонках беларускага друку : штомесячны бібліяграфічны бюлетэнь / Нацыянальная бібліятэка Беларусі. – 2011. – № 8. – С. 16 дадатку «Беларускі каляндар. 2012 год».

2012

662. **Дзядзюля, А.** Зачараваны Дзвіною / А. Дзядзюля // Звязда. – 2012. – 7 сакавіка. – С. 2.

663. **Зімацкая, А.** Ён сэрца нам сваё пакінуў / А. Зімацкая // Дзвінская праўда (Верхнядзвінск). – 2012. – 20 сакавіка. – С. 5.

664. **Карасёў, В.Р.** Узнікненне і арганізацыйнае афармленне Полацкай філіі «Маладняка» // «Наддзвінне» : ад пачатку да сёння : гістарычны нарыс / Віктар Карасёў. – Полацк : Полацкае кніжнае выдавецтва, 2012. – С. 18, 20, 23.

665. **Князева, К.** Памяць пра Тараса Хадкевіча захоўваюць у вёсцы Шайцерава на Верхнядзвіншчыне / К. Князева // Народнае слова. – 2012. – 5 чэрвеня. – С. 8.

666. **Русецкий, А. В.** В атмосфере художественного поиска и стиливого многообразия : творчество витебских литераторов во второй половине 1960-х – начале 1990-х годов : монография : [в 2 ч.] / А. В. Русецкий, Ю. А. Русецкий. – Витебск, 2012. – Ч. 1. – С. 156–163.

2013

667. **Карлюкевіч, А. М.** Ад старажытнай Дрысы – да Верхнядзвінска // Старонкі радзімазнаўства : Мясціны. Асобы : краязнаўчыя нарысы / Алесь Карлюкевіч. – Мінск : Выдавецкі дом «Звязда», 2013. – С. 61–62.

2017

668. **Бубала, А. Ф.** Пуцявінамі роднага краю : прырода і гісторыя Верхнядзвіншчыны / А. Бубала. – Наваполацк : А. У. Маладзечкін, 2017. – С. 228–229.

2018

669. **Гмір, Г.** Ён так любіў сваё Наддзвінне... / Г. Гмір // Настаўніцкая газета. – 2018. – 7 ліпеня. – С. 16.

2019

670. **Русецкий, А. В.** Жизнеутверждающее слово. Уроженцы Витебщины в белорусской советской литературе (1924–1991) : монография : в 4 ч. / А. В. Русецкий, Ю. А. Русецкий – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2019. – Ч. 2: Проза. – 292 с.

2022

671. **Іофе, Э.** Стаў песняю Дзвіны / Эмануіл Іофе // Літаратура і мастацтва. – 2022. – 4 сакавіка. – С. 11.

ПРЫСВЯЧЭННІ ТАРАСУ ХАДКЕВІЧУ

672. **Астрэйка, А.** Слаўлю я... : верш / Анатоль Астрэйка // Літаратура і мастацтва. – 1962. – 9 сакавіка.

673. **Астрэйка, А.** Эпітафія : надпіс на помніку Т. Хадкевічу / Анатоль Астрэйка // Ураджай цяпла : новыя вершы / Анатоль Астрэйка. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1978. – С. 123.

674. **Астрэйка, А.** Маладая вясенняя свежасць. Тарасу Хадкевічу : верш / Анатоль Астрэйка // Зямная Случчына : вершы / Анатоль Астрэйка. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1977. – С. 81–82.

675. **Бубала, А.** Наша вёска : верш / Антон Бубала // Надвячорак : зборнік вершаў / Антон Бубала. – Верхнядзвінск : Верхнядзвінская раённая бібліятэка, 1995. – С. 22.

676. **Зубрыцкі, Э.** Тарас Хадкевіч : верш / Эдуард Зубрыцкі // След чмяля : кніга вершаў / Э. Зубрыцкі. – Мінск : Кнігазбор, 2006. – С. 100.

677. **Калачынскі, М.** Запаведзь сэрца : верш / Міхась Калачынскі // Суквецце : выбраныя вершы / Міхась Калачынскі ; маст. У. С. Басалыга. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1977. – С. 370–371.

678. **Калачынскі, М.** Запаведзь дружбы : верш / Міхась Калачынскі // Віцебскі рабочы. – 1962. – 18 мая.

Маладая вясенняя свежасць

Тарасу Хадкевічу

Маладая вясенняя свежасць.
Плёскат хваль на Заходняй Дзвіне.
Выплыў месяц, закінуў мярэжы
На дрыготка-шкляной цаліне.
Будуць песні звінец над ракою,
Будуць зоры купацца ў расе,
Пакуль дзень залатою стралою
Не праб'ецца ў блакітнай страсе.
Як баяны зайграюць увішна,
Праз касцёр, калі пойдзем скакаць,
Будуць вусны дзяўчат – нібы вішні,
Будуць вочы, як зоркі, палаць.
Вецярок раскудлачыць чупрыны,
Пасмы чорныя, пасмы з ільну...
Як не славіць такую часіну,
Вечар чэрвеня, нашу вясну!
Лес зялёным адклікнецца рэхам,
Поўны песень, і смеху, і чар.
Вось і месяц удалеч паехаў,
Патушыўшы на небе пажар.

Паэт

май
Беларусь

Слаўлю я...

Тарасу Хадкевічу

Маладая вясенняя свежасць,
Срэбра хваль на Заходняй Дзвіне,
Выплыў месяц, закінуў мярэжы
На блакітнай шкляной цаліне.

На Купалле юнацтву не спіцца
Нам па дваццаць мінула ледзь-ледзь.
У бары ля ракі весяліцца
Будзе вогнішча зырка медзь.

Будуць песні звінец над ракою,
Будуць зоры купацца ў расе,
Пакуль дзень залатою стралою
Не праб'еца ў блакітнай страсе.

Як баяны зайграюць увішна,
Праз касцёр калі пойдзем скакаць.
Будуць вусны дзяўчат – нібы вішні,
Будуць вочы, як зоркі палаць.

Вецярок раскудлачыць чупрыны,
Пасмы чорныя, пасмы з ільну –
Як не славіць такую часіну,
Вечар чэрвеня, нашу вясну!

май
Беларусь

Лес зялёным адклікнецца рэхам
Поўны песень і смеху, і чар.
Вось і месяц за далеч паехаў,
Патушыўшы на небе пажар.

Песні змоўклі, і лес заціхае.
Ля ракі дагарэлі кастры.
Першы промень вяршыні кранае
Меднаствольных сасён у бары.

На зямлю сонца ціха пральецца
Лашчыць твары, расціць збажыну
Як юнак, не старэючы сэрцам
Слаўлю я і жыццё і вясну.

Эпітафія

Надпіс на помніку Т. Хадкевічу

Ты сэрца нам сваё пакінуў
І радасць сонца і вясны.
Ты так любіў сваё Наддзвінне,
Што сам стаў песняю Дзвіны

Антон Бубала

Наша вёска

Дзе гарэзная бярозка
Выбегае на шашу,
Светла-ветлівая вёска
Разлагодзіць нам душу.
Разхінае далягляды аж
Да Дрысы, да ракі,
Веснавой сустрэчы рады,
Гімн пяюць вам жаўрукі.
Атуляе баравіна
Луг прыветным беражком,
Пахне ўвосень садавінай
Узімку – з коміна дымком.
А ўлетку пазасцэле
Цвет – абрусам паплавы,
Кружыць голуб, бы з пахмелля,
Водар меду, ды травы.
Пра свайго сына Тараса
Панапомніць вёска мне,
Між спадвіжнікаў калгаса
І Сцяпана памяне.

*Паэт-аматар,
краязнаўца*

Параскажа пра былое,
Пра падзеі павядзе.
Як любое ліха злое
Усе змагла ў грамадзе.
Як спраўляла наваселле,
Як вячоркамі гула,
Як гуляла на вяселлі,
Як сама расла-цвіла.
Як нястомна працавала,
Залацілася жніўём,
Як нялегка зараз стала...
Ды ўздыхне: перажывем!
У ў душы маёй – ні следу,
А ні шуму, ні тугі.
Цяжка ж стане – зноў прыеду
Я на гэты берагі.

Эдуард Зубрыцкі

Тарасу Хадкевічу

За Шайцеравам – Дрыса,
За Дрысаю – бары
Высока ўзняліся
У высветах зары.
Калышуцца заранкі
У шэлесце дажджоў,
Тарасава Вяснянка
Вядзе ў сільноў.
Расплеценныя косы

Святлей святла бяроз.
Ці бачу, ці здалося –
На вейках ззяне рос.
Дзвіна, а за Дзвіною
І скрозь мой край лясны
Жыве і жыў з табою
Без фальшу і маны.
Плыве над Белай Руссю,
Над намі і між нас
У радасці і скрусе
Шчымлівае: «Та-ра-с-с...»

Журналіст,
член Саюза
пісьменнікаў Беларусі

май
Беларусь

Запаведзь сэрца

Тарасу Хадкевічу

Дружбу

нельга запрасіць у наймы,

падкупіць у часе пагасцін,

забратаць, нібы вала,

і наўмысь

весці ў свет

альбо ўслед ісці.

Непадкупнай ёй

і наярэймы –

па сумленню жыць –

не сіганеш.

Век жывём, становімся старэй мы,

дружбы ж запаведзь

шануем, брат, не менш.

Не прыпомню,

дзе яна і ўзнікла,

дзе падскочыла,

як бы вясной

парастак вярбы з пупышкі зліплай

ці атаўкі пер'е

пад касой.

Паэт, дзеяч культуры

май
Беларусь

Можа,
ранкам, вечарам нязмрочным
пры сустрэчы першай, не пад хмель?
Ці ў паходзе баявым,
завочна,
дзесь адсюль за трыдзевяць зямель?

Мо пазней,
дзе-небудзь у Наддзвінні,
дома, у вусатых землякоў,
дзе мы разам столькі раз хадзілі,
думалі,
стаялі над ракой?

Як бы ні было там,
непадкупа
абжылася ў думках назаўжды,
з Шайцерава ціхага і Крупак
даль прайшла
праз вёсты і гады.

Вольную,
нічым яе не змераць.
А каб вычарпаць,
дзе вычарпань знайсці?
Хіба ў сэрцы?
Сэрцу можна верыць,
як нікому болей у жыцці.

май
Беларусь

Запаведзь дружбы

Тарасу Хадкевічу

Дружбу
нельга запрасіць у наймы,
падкупіць у часе пагасцін,
забрытаць, нібы вала,
І наўмысь
весці ў свет,
альбо ўслед ісці,
Непадкупнай,
ёй і напярэймы –
па сумленню жыць –
не сіганеш.
Век жывём, становімся старэй мы,
дружбы ж запаведзь
шануем, брат, не менш,
Не прыпомню,
дзе яна і узнікла,
дзе падскочыла, як бы вясной
парастак вярбы з пупышкі зліплай
ці атаўкі пер’я
пад касой.
Мабыць,
ранкам, вечарам нязмрочным
пры сустрэчы першай, не пад хмель?
Ці ў паходзе баявым,
завочна,

май
Беларусь

дзе адсюль за трыдзевяць зямель?

Мо пасля,

дзе-небудзь у Наддзвінні,

дома, у вусатых землякоў,

дзе масты сяброўства навадзілі

з водсіні нябёс

мы над ракой?

Як бы ні было там,

непадкупа

абжылася ў думах назаўжды,

з Шайцерава ціхага і Крупак

даль прайшла

праз вёрсты і гады.

Вольную,

нічым яе не змерыць,

А каб вычарпаць,

дзе вычарпань знайсці?

Хіба ў сэрцы?

Сэрцу можна верыць,

як нікому болей у жыцці.

мач
Беларусь

Дапаможныя паказальнікі

ІМЯННЫ ПАКАЗАЛЬНІК

А

Абрамовіч В.	658
Агняцвет Э.	648
Адамовіч А.	178
Адамчык В.	(479)
Адарыч У.	192, 193, 194
Александровіч В.Ф.	5
Алешка А.	190
Аляксееў І.	19
Ананьіны А. і М.	183
Анісковіч У.	620
Арамілев І.	6
Астрэйка А.	672, 673, 674

Б

Бабей М.	621
Багдановіч І.Э.	565
Багун М.	69
Бароўка В.Ю.	659
Барсток М.Н.	581
Барысенка В.В.	607
Басалыга У.С.	677
Бачыла А.	198
Белова Т.В.	559
Берберов Христо	530
Бечык В.	19
Блісцінаў М.	207

Богаў У.С.	62
Богушевич Ю.	637
Бойко В.	3
Бондар І.	652
Бровка П.У.	(513), 555
Броўка П.	181, 182, (450), 540, 578, 582
Брыль Я.	567, (659)
Бубала А.Ф.	668, 675
Букбергенаў С.	540
Буран В.	19
Бурносаў В.	3, 189
Бурносов В.Е.	5
Бур'ян Б.	6, 7
Бурьян Б.	10
Бутрымовіч Н.	363
Бэрмант	109
Бярозка Ул.	645
В	
Васільеў Ю.	568
Велюгин А.	493
Верабей А.Л.	561
Ветик М.А.	4
Вішнеўскі М.	231, 253, 285, 287, 321, 323, 328, 344
Волкаў А.	11
Вялюгін А.	(343), 494
Г	
Галадзед М.М.	(202)
Галкін С.	228, 233, 244, 259, 269
Гальпяровіч Н.	630
Гарбачова А.	590
Гарбуноў Ц.	181
Гардзіцкі А.К.	561, 564
Гасман Н.	230, 246
Гаўрылкін Л.	(509)

Герцович Я.	6
Герцовіч Я.	593, 596, 600, 606, 608
Глацёнак Н.	655
Глускі А.	19
Гмір Г.	669
Горбачёв В.	3, 4
Горкі М.	541, 542
Грамовіч І.	576, 626
Грахоўскі С.	186, 646
Губарэвіч К.	572
Гудым В.	550
Гульман Р.	10
Гурскі І.	(425)
Гуціеў М.	195
Д	
Данская Я.	10
Демидова О.	14
Дзюбайла П.К.	607, 632
Дзядзюля А.	662
Довгань В.В.	5
Драчоў П.	178
Дрозд А.	193
Е	
Ермак Аляксей Васільевіч	(248)
Есакоў А.	16, 187, 634
Есаков А.	36
Есакоў Ф.	563
Есьман І.	579
Ж	
Жараў А.	549
Жучкевіч В.	19
Жыдовіч І.	181, 182, 188
З	
Загародні В.Г.	565

Зазека Я.	226
Зенченко А.	493
Зімацкая А.	663
Змітровіч Я.	195
Зубрыцкі Э.	647, 676
Зуёнак В.	19
Зунунава С.	543
I	
Іофе Э.	671
К	
Кабзарэўскі Павел	544
Каваленка В.	604, 654
Кавалёў П.	234, 258, 281, 283, 644
Казбярук У.	3
Казека Я.	16, 563, 601
Казлова Р.	602
Калачынскі М.	677, 678
Калінін П.	3
Камароўскі А.	609
Канэ Юлія	597
Капціловіч В.	591
Карасёў В.Р.	664
Карлюкевіч А.М.	660, 667
Карнялюк К.	649
Карпаў У.	(456), 603
Карпов В.	(498)
Карповіч Алена	28
Карпачоў М.	573, 577
Карпенка І.С.	185
Каршакоў Я.	618
Катэрлі Е.	544
Кашавая Е.	545
Кіслік Н.	585
Клешчанка В.	7

Клышко М.	19
Князева К.	665
Кобзаревский П.	6, 7, 13, 17, 36
Ковалёв С.	19
Козовская Ф.	574
Колас Я.	(181), (182)
Конанаў С.	5
Кравченко И.С.	180
Краўчанка І.	179
Крупенька Я.	610
Крымава І.	193
Кудраўцаў І.	5, 569
Кудраўцаў Т.	568
Кудрэвіч Р.	16
Кукліс Г.	587
Кулакоўскі А.	543
Купала Янка	(188)
Кухараў С.	638
Л	
Лапкоўскі П.	639, 643
Лебедзеў А.	205, 257
Левановіч К.	570
Лейтес А.М.	36
Ленін У.І.	(296)
Лідзін С.	19
Ліпнёвы Тарас	60
Ліпскі У.	28
Ліхадзіеўскі С.	9
Лишакова З.	(413)
Логінава Т.У.	657
Лукша В.	622
Лынькоў М.	178, (459)
М	
Майхровіч С.	3, 6

Маракоў В.	89
Мартінович А.	4,5
Маскаленка В.	592
Матусевіч А.	352, 360
Мележ І.	(346)
Мехов В.	7
Мікуліч Б.	207
Міцкевіч Д.	181, 182
Міцкевіч К.М (Якуб Колас)	(199)
Міхалевіч Д.	2
Міхальцоў С.	204
Модэль М.	19
Моўчан М.	20
Мушынскі М.	642
Мысливец В.	5
Н	
Навуменка І.	(478)
Налівайка А.	3
Нікалаеў В.	635
Няхай Р.	563, 641
О	
Овчаренко А.	633
Осипчук Г.	19
П	
Пакульневіч Я.	650
Палітыка Д.	588
Паляшчук У.	624
Паслядовіч М.	575, 598, 611
Паўлючэнкаў М.	306
Пашкевіч Н.	584
Пашков Г.П.	557, 558
Пашкоў Г.П.	553
Пестрак Ф.	566
Перкін Н.	583

Петренко М.М.	4
Пінхасік Д.	226
Попов Г.	605
Пташнікаў І.	(525)
Пучынскі Ю.	3, 6, 8
Р	
Разанаў І.І.	553, 554
Раманава С.	13
Раманоўскі М.	178
Резникова И.М	587
Романова С.	17
Романовский Н.Т.	180
Рудаў В.	612
Рузаў Т.	354
Русецкий А.В.	666, 670
Русецкий Ю.А.	666, 670
Рылько А.	187
С	
Сабаленка Р.	19, 599
Савік Л.С.	636
Савіцкі А.	613
Сазановіч В.	651
Сачанка Б.	(477)
Селяшчук М.М.	28
Сілівончык П.	625
Сініцкі У.	12
Сіўчыкаў Уладзімір	28
Склярэнка С.	552
Скрыган Я.	(438)
Собаль В.	614
Сталяроў М.	4
Старавыбарны П.	615
Стасенка Марыя	(252)
Степанюк Б.П.	531

Стопп В.	653
Стральцоў М.	178
Суганяка Нікалай Іосіфавіч	(249)
Сяродка В.	4
Т	
Танк М.	28
Тарасаў В.А.	4
Твэн М.	546
Тычына М.А.	659
У	
Урэцкі А.	6
Успенскі Г.	551
Ф	
Фінкель У.	580
Фральцоў	(293)
Х	
Хмелевская Н.	36
Ц	
Цанава Л.Ф.	(325)
Цветкова Н.	(413)
Ч	
Чепрасов М.	605
Чыгрын І.П.	565
Чэйшвілі А.	547
Чэхаў А.	548
Ш	
Шаблінскі П.	586
Шамякин И.П.	556
Шамякін І.	375, 554, 560, 619
Шаранговіч В.	19
Шастак Р.	28
Шаўчэнка Т.Г.	(294)

Шеберстов Н.	13
Шестериков П.	(440)
Шитик В.	616
Шупенька Г.	631
Шчарбатаў Г.	7, 198
Шчорс Н.А.	(318)
Ю	
Юрэвіч У.	594–595
Я	
Ягораў В.	18
Якімовіч А.	(394)
Яўсееў Р.	617
Яфімава М.	11

ХРАНАЛАГІЧНЫ ПАКАЗАЛЬНІК

1925	123
1926	23, 39, 40, 47, 60, 68, 71, 84, 96, 106, 110, 131, 141, 154
1927	24, 27, 43, 53, 77, 107, 109–110, 113, 118, 121, 125, 128, 149, 158, 199
1928	32, 65, 100, 122, 129–130, 134, 155–157, 175, 200–204
1929	34, 48–49, 75, 79, 88, 124, 139, 169–170
1930	69, 87, 148, 205
1931	57, 83, 90, 120, 127, 137, 206, 549
1932	9, 102, 136, 163, 207–210, 550
1933	37, 86, 146, 211–215
1934	50, 89, 150, 166, 216–226
1935	164, 174
1936	51, 153, 227–229
1937	230–277, 551
1938	278–293
1939	22, 294–297, 552
1940	165, 298–305
1941	152, 306–318
1946	78, 97, 101, 103, 319–336
1947	33, 81, 99, 108, 161, 337–344
1948	5, 42, 45, 345–353
1949	6, 29, 63, 140, 354–363, 533
1950	30, 44, 80, 82, 91, 104, 132, 145, 176, 364–373, 537, 545
1951	6, 7, 13, 25, 58, 95, 135, 143, 147, 374–386, 535, 539, 544
1952	6, 7, 10, 13, 92, 387–393, 542
1953	28, 61, 67, 70, 119, 138, 162, 187, 394–403, 547
1954	16, 36, 62, 111, 114, 167, 404–423, 534
1955	151, 160, 198, 424–432, 541, 548

1956	17, 94, 126, 180, 433–445
1957	25, 26, 51, 93, 159, 172, 177, 446–451
1958	46, 179, 195, 452–460
1959	3, 7, 18, 181, 461–471
1960	6, 105, 115, 116, 105, 133, 472–477
1961	3, 19, 478–488
1962	66, 182, 183, 188, 489–499
1963	19, 20, 21, 54, 59, 500–505, 540
1964	64, 66, 144, 186, 506–509
1965	35, 55, 56, 142, 184, 510–515, 536
1966	8, 76, 85, 173, 516, 532, 543
1967	12, 98, 112, 168, 178, 191, 196, 517–518
1968	3, 11, 19, 74, 194, 530
1969	72, 519
1970	1, 38, 52, 189, 197, 520–522
1971	41, 171, 192, 523–528, 546
1972	3, 14, 73, 117, 193, 538
1974	190
1975	4, 5, 14, 185, 529
1976	4
1978	4
1979	4
1982	2
1983	15
1987	5
1990	15
1991	28

ПАКАЗАЛЬНІК НАЗВАЎ МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ

Ад бурлівага шуму...	23
Адбіваю жыццю...	24
Адна раніца	25
Аднойчы ў прыпар	26
Адыйшоўшае	27
Алікаў сшытак	28
Арцём і Вацэк	29
Аўдоцця	30
Баявая дружба	31
Брату	32, 156
Братство	5
Братэрства	5, 33
Будні	34
Бурліць крынічка	35
Веснянка	5
Вяснянка	2, 5, 6, 42
В Жигулях	36
Варштаты і кветкі	37
Вей, завея	38
Вецер вые...	39
Восень	40
Высокая хваля	41
«Гаманілі палі. Загараўся ўсход...»	43
Гараўцы	44
Гаспадар	45
Гурбы	46
Гэй, піянерыя, слухай...	47

Да таварышаў	48, 170
Даеш калектыў	49
Даль палявая	2, 3, 51
Даль полевая	3
Дарагі значок	52
Два	53, 109
Дзвіна пайшла	11, 54
Дзень	55
Дзяўчыне	156
Елка на плошчы	56
Жаданы мой госць	57
Журавіны	58
Жыла-была казка	12, 59
Жыццё старое зменім	39
3 ліста	153
«3 нас ніхто галавы не звесіць...»	60
3 прыездам сябра	61
За зялёным тынам	62
За сінім лесам	13, 63
За синім лесом	13, 36
Загартаваны агнём і бурай	64
«Зазванілі...»	65
Зарніцы	66
Збаламуціўся	67
Звінелі косы	68
Змаганцаў кроў не прападзе	69
Змова	70
Зялёны шэпт	71
Іржы-Іржык	72
«Ка мне прыдзі ў румяны сонны вечар...»	149
Как вырос обелиск	14
Калі надышла восень	73
Каля добрага дрэва	74

Канакрад	75
Канец разладу	76
Касьба	77
Кветкі	78
Кімаўскай арміі	79
Крокі ўначы	80
Кроў на камені	81
Крынічка	15
Летнімі днямі	82
Ліст, маіх аднагодкаў	83
Лясны гоман	84
Ляцелі гусі	85
Марцін з Весялова	86
Мацней удар	87
Мая Беларусь	19
Моладасць	88
Моя Белоруссия	19
Мы дзён шчаслівых кавалі	89
Мюдаўскія радкі	90
На калгасны шлях	91
На канвееры	92
На лугах	93
На лыжах	94
На новым месцы	16, 95
«На шаўкава-зялёнай мяжы...»	96
Наваселле	97, 98
Над Дунаем	99
Надзеі не згаслі	100
Нафтагігант на Дзвіне	20
Начало дружбы	17
Невідзімка	101
Некалькі сустрэч	102
Неспакой	103
Новая школа	104

Няхай абдымала паляны імгла	156
Па запавету	105
Па новаму	156
Па новаму шляху, да лепшых дзён...	106
Па-над хатай	107
Палянам шоўкавым прывет	156
Паромшчык	108
Пастух	109, 110
Пачатак дружбы	111
Перад дарогай	112
Перазвон	113
Першае даручэнне	114
Першы	115
Першынец	116
Песня	109, 118
Песня Дзвіны	2, 4, 117
Песня Двины	4
Пільнасць	150
Пісьмо з Масквы	119
Покліч кінулі заводы	120
«Полымем сонца смугае...»	121
«Полымем сонца шукае...»	122
Пра «Малады араты»	123
Пра слаборніцтва	124
Пра яе	125
Прыгажосць душэўная	21
Прыезд у МСТ	126
Прызыўніку	127
Пуцявінкі	128
Рабочы	129
Радзіма	130
«Раскідаў кудлаты гай лісты...»	131
Рэха ў гарах	5, 7, 132
Сад ў квецені	8, 133

Сёння мы – волаты сталі	134
Слаўныя сябры	135
Смяецца моладзь, камсамол	136
Смялей, таварыш!	9, 137
Снегапад	138
Сны	139
Спеюць яблыкі	18, 140
Сугучнасці	141
Сустрэча на возеры	142
Сустрэча	143
Сцежкі зубрыныя	144
Сын бакеншчыка	145
Сяброўства	146, 147
Сярод палёў	148
Сяброўства	10
Табе	109, 149
Творчы ўздых	150
Той восенню	151
Традыцыі	152, 153
«Туман разлегся над лагчынай...»	154
У вёску	155
У гэты заравыя дні	156, 157
«У маім сэрцы зоры засвяцілі...»	158
У жніво	159
У навальніцу	160
У прыпар	161
У Старыцы	162
У школе	163
Урачыстасць	164
Урываю	156
Хлопчык з вуліцы	165
Чацвёрты рэйс	166
Чырвонасцяжны	167
Чырвоная зорка	168

Чытальня	169, 170
Шлях да першынства	22
Што адышло	109
Шумі, сасна	171
Шчырая размова	172
Эхо в горах	5,7
Юный хозяин	36
Як вырас абеліск	173
Як любілі яе?	174
Яна	175
Ясенеўка	176
Яснасць	177

**ПАКАЗАЛЬНІК НАЗВАЎ ЧАСОПІСАЎ І ГАЗЕТ,
ТВОРЫ І АРТЫКУЛЫ З ЯКІХ АДЛЮСТРАВАНЫ Ё
БІБЛІАГРАФІЧНЫМ ДАПАМОЖНІКУ**

Бальшавіцкі сцяг	5, 341
Беларуская мова і літаратура ў школе	657
Беларускі піянер	106
Беларусь	3, 4, 6, 7, 16, 19, 41, 44, 58, 61–62, 66, 78, 80, 99, 108, 147, 151, 162, 347, 353, 366, 375, 391, 403, 409, 422, 444, 468, 613
Бяроза	28–29, 35, 38, 45, 52, 54, 56, 59, 63, 72, 74, 76, 82, 92, 94– 95, 104, 111–112, 119, 135, 138, 140, 142, 145, 159, 167–168, 171, 173, 424, 426
Віцебскі рабочы	13, 126, 467, 614, 645, 678
Вячэрні Мінск	525, 612
Гомельская праўда	573, 577
Гудок	420
Дзвінская праўда (Верхнядзвінск)	639, 643, 647, 649–651, 653, 655, 658, 663
Дружба народаў	4, 5
Зарніцы	156
Заря	19, 485
Звязда	3, 25, 85, 91, 97–98, 101, 103, 105, 133, 143, 152, 165, 176, 227–228, 230–324, 326–330, 332–339, 342–346, 348–350, 352, 354–365, 367–368, 371, 373, 379, 392–393, 396, 402, 405, 427, 434, 437, 443, 466, 471, 475, 484, 489–490, 494, 503, 506, 508, 510, 512, 514, 517, 551–552, 617, 628, 662

Известия	401
Іскры Ільіча	163
Калгасная праўда	16, 26, 46, 116, 395, 397, 442, 448, 464, 481, 491, 596
Калгаснік Беларусі	174
Камуніст Беларусі	483, 504, 590
Літаратура і мастацтва	2, 3, 4, 9–10, 16, 19, 55, 67, 73, 81, 93, 102, 177, 351, 370, 376–378, 381–382, 384–386, 388–390, 394, 398, 400, 404, 406, 410–411, 414, 418–419, 423, 425, 429–432, 435, 436, 438, 439, 441, 445, 447, 451, 453, 457, 461–463, 465, 470, 473–474, 479–480, 482, 487, 492, 497, 499–501, 505, 511, 515–516, 520, 522–523, 528–529, 567–571, 575–576, 580, 584, 589, 591, 598, 602, 611, 618, 620–621, 623–627, 629–630, 634–635, 640–641, 646, 648, 671–672
Літаратурная газета	6
Літаратурное обозрение	622
Львовская правда	6
Маладняк	57, 64–65, 83, 122, 137, 170, 206
Маладосць	70, 114, 408, 428, 454, 495
Малады араты	39, 123, 154
Мінская праўда	3, 7, 10, 19, 172, 369, 399, 507, 599, 609
Народнае слова	652, 665
Настаўніцкая газета	6, 10, 19, 387, 615, 669
Народная асвета	19
Неман	5, 19, 476, 498, 502, 513, 605
Ніва	144
Новыя кнігі	661
Патрыёт Радзімы (Верхнядзвінск)	586
Палеская праўда	90, 549
Піянер Беларусі	374, 380
Полымя	5, 19, 33, 42, 51, 117, 120, 153, 331, 340, 372, 383, 433, 456, 459, 477–478, 486, 488, 496, 509, 525, 572, 578–579, 582–583, 594–595, 603, 608, 638, 644

Правда	493
Работніца і сялянка	30, 412
Рабочы	169
Рабселькор	208, 210
Роднае слова	656
Росквіт	109
Савецкая школа	592
Савецкі селянін	161
Сельская газета	19, 26, 66, 115, 449, 452, 472, 521, 526, 616
Славяне	458
Советская Белоруссия	325, 415–417, 421, 460, 469, 566, 574, 637
Советская Латвия	518
Советская Отчизна	3, 7, 413, 440, 450, 455
Советская Украина	446
Сталинская молодежь	6,10
Чырвоная змена	31, 32, 34, 37, 40, 50, 79, 86–89, 121, 124, 127–128, 130, 136, 146, 148, 150, 160, 164, 166, 175, 207, 209, 211– 226, 229, 407, 549–550, 610
Чырвоная Полаччына	23–24, 27, 43, 47–49, 53, 60, 68–69, 71, 75, 77, 84, 90, 96, 100, 107, 113, 118, 125, 129, 131, 134, 139, 141, 149, 154–155, 157–158, 200–205
Чырвоны сейбіт	199

ДАДАТКІ

ХРАНАГРАФІЯ

Асноўныя падзеі жыцця і творчасці Тараса Хадкевіча

- 7 сакавіка** – нарадзіўся ў вёсцы Шайцерава Верхнядзвінскага раёна
- 1912** Віцебскай вобласці ў сялянскай сям’і
- 1925** – напісаў першы верш «Да новага жыцця». пачаў друкаваць вершы ў часопісе «Малады артыст»
- 1925 – 1927** – з 5-га класа наведваў сямігодку ў мястэчку Валынцы
- 1926** – член літаратурнага аб’яднання «Маладняк»
- 1927 – 1929** – вучыўся ў Полацкім педагагічным тэхнікуме
- 1928** – друкаваўся ў Полацкім альманаху «Наддзвінне»
- 1928 – 1931** – залічаны ў штат рэдакцыі газеты «Чырвоная Полаччына», спярша – літработнікам, потым – адказным сакратаром. Пісаў артыкулы, нарысы, фельетоны
- 1928** – прызначаны кіраўніком Полацкай філіі «Маладняк»
- 1929** – у суаўтарстве з С. Міхальцовым напісаў нарыс пра калгас «Новы шлях» і зборнік апавяданняў «Колхозные будни», выдадзеныя ў Маскве
- 1931 – 1933** – вучыўся на літаратурным факультэце Беларускага вышэйшага педагагічнага інстытута
- 1931** – сумяшчаў вучобу з вячэрняй работай у Беларускай тэлеграфнай агенцыі і ў рэдакцыі газеты «Рабселькор»
- 1932** – у Мінску ў Белдзяржвыдавецтве выйшаў з друку першы зборнік вершаў «Смялей, таварыш!» тыражом 2000 экз.
- 1933 – 1934** – працаваў у газеце «Чырвоная змена»
- 1934 – 1936** – служыў у Чырвонай Арміі, друкаваўся ў газеце «Красноармейская правда»

- 1936 – 1941** – працаваў раз'яздным карэспандэнтам у рэдакцыі газеты «Звязда»
- 1939** – Дзяржаўнае выдавецтва БССР тыражом 10000 экз. надрукавала нарысы «Шлях да першынства» аб стаханаўскіх трактарных брыгадах Боркавіцкай МТС
- 1941** – удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, уамандзір узвода, ваяваў пад Вялікімі Лукамі і Тарапцом (Расія)
- 1941, верасень – 1945** – паранены трапіў у палон. Пабываў у лагерах ваеннапалонных у Тарапцы, Даўгаўпілсе, пад Рыгай, у «шталагах» і на рамонтных работах у Германіі. Тройчы ўцякаў з палону: апошні раз, вясной 1945 г., паспяхова. Удзельнічаў у інтэрнацыянальным руху Супраціўлення на тэрыторыі Германіі
- 1945** – у складзе Чырвонай Арміі пабываў у Чэхаславакіі, Венгрыі, Польшчы. Восенню дэмабілізаваўся, прыехаў у Мінск
- 1945 – 1950** – працаваў раз'яздным карэспандэнтам у рэдакцыі газеты «Звязда»
- 1945** – першае пасляваеннае апавяданне «У вагоне» надрукавана ў газеце «Звязда»
- 1946** – аповесць «Братэрства» надрукавана ў часопісе «Полымя»
- 1947** – прыняты ў склад членаў Саюза пісьменнікаў СССР
- 1948** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку аповесць «Братэрства», прысвечаная інтэрнацыянальнай еднасці антыфашыстаў
- 1949** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку аповесць «Веснянка» пра моладзь калгаснай вёскі пасляваенных гадоў
- 1950 – 1951** – працаваў загадчыкам аддзела публіцыстыкі ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва»
- 1950** – пераклаў на беларускую мову «Повесть о сыне» Е. Кошевой
- 1951** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку аповесць «Рэха ў гарах», а таксама кніга апавяданняў для дзяцей «За сінім лесам» (тыраж 10000 экз.)
- 1951** – першы зборнік апавяданняў «За сінім лесам» быў адзначаны заахвочвальнай прэміяй на Ўсесаюзным конкурсе дзіцячай кнігі

- 1951** – з’яўляюцца першыя пераклады твораў Тараса Хадкевіча на замежныя мовы
- 1952** – пераклаў на беларускую мову кнігу М. Горкага «У Амерыцы»
- 1952** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга аповесцяў і апавяданняў «Сяброўства»
- 1953** – пераклаў на беларускую мову раман А.Чайшвілі «Лело»
- 1953 – 1972** – працуе літаратурным кансультантам ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі
- 1954** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга для дзяцей «На новым месцы»
- 1955** – літаратурная і грамадская праца Тараса Канстанцінавіча адзначана ордэнам «Знак Пашаны»
- 1955** – пераклаў на беларускую мову «Аповяданні» М. Горкага
- 1956** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга апавяданняў «Начало дружбы». Пераклад з беларускага П. Кабзарэўскага
- 1958** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга «Беларуская ССР»
- 1959** – у выдавецтве «Вучпедвыд БССР» выйшла з друку кніга для дзяцей «Спеюць яблыкі»
- 1959** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшаў з друку раман «Даль палявая», прысвечаны пасляваенным справам савецкіх людзей
- 1961** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга-нарыс «Мая Беларусь»
- 1962** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшаў з друку даведнік «Мінск». Аўтар тэксту Тарас Хадкевіч
- 1963** – у выдавецтве «Народная асвета» выйшаў з друку нарыс «Нафтагігант на Дзвіне» аб людзях новабудоўляў
- 1963** – у Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку кніга «Прыгажосць душэўная»
- 1964** – у выдавецтве «Беларусь» выйшла з друку кніга «Мы раскажам пра Мінск»
- 1966** – у выдавецтве «Беларусь» выйшла з друку кніга апавядання і нарысаў «Сад у квецені»

- 1967** – у выдавецтве «Беларусь» выйшла з друку кніга для дзяцей «Жыла-была казка»
- 1968** – у выдавецтве «Народная асвета» выйша з друку кніга для дзяцей «Дзвіна пайшла»
- 1968** – у выдавецтве «Беларусь» выйшла з друку кніга-нарыс «Мая Беларусь»
- 1970** – у выдавецтве «Беларусь» выйшла з друку кніга «Выбранае» (Бібліятэка беларускай прозы)
- 1972** – узнагароджаны Ганаровай граматай Цэнтральнага Камітэта ЛКСМ Беларусі – за вялікую работу па камуністычнаму выхаванню падрастаючага пакалення і ў сувязі з 50-годдзем Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя У.І.Леніна
- 1972** – прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры Беларускай ССР»
- 1972** – у выдавецтве «Детская литература» у Маскве выйшла з друку кніга апавяданняў «Как вырос обелиск»
- 1975** – у выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў з друку раман «Песня Дзвіны», прысвечаны людзям новабудоўлі, маладому гораду на Дзвіне
- 1975** – пайшоў з жыцця 14 жніўня
- 1977** – былая 3-я Рыжская вуліца горада Полацка перайменавана ў гонар беларускага пісьменніка Тараса Хадкевіча
- 1977** – Савет Міністраў Беларускай ССР пастанавіў прысвоіць імя Тараса Хадкевіча Верхнядзвінскай раённай бібліятэцы
- 1982** – у выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшлі з друку «Выбраныя творы» ў 2-х тамах
- 1983** – у выдавецтве «Юнацтва» выйшла з друку кніга апавяданняў «Крынічка»
- 1987** – у «Мастацкая літаратура» выйшла кніга выбраных аповесцей «Братэрства. Рэха ў гарах. Веснянка»
 - літаратурная і грамадская праца адзначана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі

УЗНАГАРОДЫ

Медаль «За перамогу над Германіяй
у Вялікай Айчыннай вайне 1941-1945 гг.»

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга

Медаль «За працоўную доблесць»

1955

Ордэн «Знак Пашаны»

май
Беларусь

1965

Юбілейны медаль

«Дваццаць гадоў Перамогі ў Вялікай
Айчыннай вайне 1941-1945 гг.»

1968

Юбілейны медаль «50 гадоў Узброеных
Сіл СССР»

1970

Юбілейны медаль «За доблесную працу.
У гонар 100-годдзя з дня нараджэння
Уладзіміра Ільіча Леніна»

1972

прысвоена званне «Заслужаны работнік
культуры Беларускай ССР»

АРХІЎНЫЯ ДАКУМЕНТЫ

Матэрыялы з фонду Беларускага дзяржаўнага архіва-музея
літаратуры і мастацтва

Дата дакумента	Заглавак дакумента ці справы, анатацыя да дакумента ці справы	Пошукавыя дадзеныя (фонд, вопіс, справа, ліст)
Творчасць		
28.12.1947	Т. Хадкевіч. Рэцэнзія на аповесць І. Шамякіна «Глыбокая плынь».	Ф. 154. Воп. 1. Адз. зах. 493. Л. 4
1948	<i>Выразка з газеты «Звязда»</i> Т. Хадкевіч. Рэцэнзія на зборнік апавяданняў І. Мележа «Гарачы жнівень».	Ф. 277. Воп. 1. Адз. зах. 527. Л. 3
25.10.1950	<i>Выразка з газеты «ЛіМ»</i> Т. Хадкевіч. Рэцэнзія на аповесць Янкі Брыля «У Забалоцці днее».	Ф. 259. Воп. 1. Адз. зах. 508. Л. 40
28.08.1952	<i>Выразка з газеты «Звязда»</i> Т. Хадкевіч. Рэцэнзія на зборнік твораў Паўла Кавалёва «Каб шчасліва жыць». <i>Аўтограф</i>	Ф. 11. Воп. 1. Адз. зах. 63. Л. 1
7.05.1954	Т. Хадкевіч. Рэцэнзія на зборнік апавяданняў Алены Васілевіч «Блізкія знаёмыя». <i>Аўтограф</i>	Ф. 11. Воп. 1. Адз. зах. 109. Л. 1
11.12.1956	Т. Хадкевіч. Артыкул «Клапатліва расціць літаратурную моладзь».	Ф. 12. Воп. 1. Адз. зах. 596. Лл. 63–66
1956	<i>Аўтограф</i> Т. Хадкевіч. Раман «Даль палявая». Частка першая. <i>Машынапіс з рэд. праўкай</i>	Ф. 42. Воп. 1. Адз. зах. 82. Л. 1
кастрычнік 1957	Т. Хадкевіч. Нарыс «У Закарпацці».	Ф. 12. Воп. 1. Адз. зах. 230. Лл. 73–81
	<i>Аўтограф</i>	

красавік 1960	Т. Хадкевіч. Рэцэнзія «На зямлі Сібірскай» на раман А. Савіцкага «Кедры глядзяць на мора». <i>Аўтограф</i>	Ф. 12. Воп. 1. Адз. зах. 505. Лл. 82–85
1971	Успаміны Т. Хадкевіча пра Паўла Кабзарэўскага. <i>Машынапіс</i>	Ф. 31. Воп. 3. Адз. зах. 22. Л. 13

Дакументы да біяграфіі

28.05.1926	Справаздача сакратара Полацкай філіі «Маладняка» С. Хурсіка з характарыстыкай дзеянасці Т. Хадкевіча. <i>Рукапіс</i>	Ф. 225. Воп. 1. Адз. зах. 13. Лл. 79,79 адв., 80, 80 адв.
31.01.1927	Анкета для пераўліку сяброў «Маладняка», складзеная Т. Хадкевічам. <i>Аўтограф на бланку</i>	Ф. 225. Воп. 1. Адз. зах. 13. Л. 32
15- 18.02.1928	Фатаграфія. Усебеларуская канферэнцыя літаб'яднання «Маладняк» (Мінск). У 4 радзе чацвёрты злева направа: Т. Хадкевіч	Ф. 28. Воп. 1. Адз. зах. 389. Л. 1, 1 адв.
1997	Успаміны С. П. Шушкевіча да 75- годдзя Т. Хадкевіча. <i>Машынапіс з аўтарскай праўкай</i>	Ф. 71. Воп. 3. Адз. зах. 116. Лл. 18-20
1990-я	Успаміны С. Грахоўскага «Незабыўны Тарас». <i>Машынапіс</i>	Ф. 201. Воп. 3. Адз. зах. 147. Лл. 1–6

Выяўленчыя дакументы

1960-я	Індывідуальныя фатаграфіі Т. Хадкевіча	Ф. 55. Воп. 2. Адз. зах. 263. Лл. 1– 2
1964	Фатаграфія. Дні беларускай літаратуры ў Маскве. Іван Грамовіч, Сяргей Грахоўскі, Яўген Мазалькоў, Тарас Хадкевіч, Максім Танк падчас выступленняў членаў беларускай дэлегацыі ў парку М. Горкага	Ф. 259. Воп. 1. Адз. зах. 542. Л. 2
зіма 1964	Фатаграфія. Ілары Барашка, Аляксей Кулакоўскі, Тарас Хадкевіч, Уладзімір Карпаў	Ф. 28. Воп. 1. Адз. зах. 392. Л. 2
1965	Фатаграфія. Максім Лужанін, Тарас Хадкевіч, Генадзь Бураўкін падчас адпачынку ў Каралішчавічах	Ф. 201. Воп. 3. Адз. зах. 437. Л. 5

1967	Фатаграфія. Беларускія і ўзбекскія пісьменнікі каля Літаратурнага музея Янкі Купалы падчас Дэкады ўзбекскай літаратуры ў Мінску	Ф. 213. Воп.1. Адз.зах. 169. Л.2
пач. 1970-х	Фатаграфія. Алесь Петрашкевіч і Тарас Хадкевіч каля Дома літаратара ў Мінску	Ф. 450. Воп. 1. Адз. зах. 910. Л. 10
пач. 1970-х	Фатаграфія. Тарас Хадкевіч, Адам Русак, Рыгор Барадулін, Сяргей Грахоўскі, Пятрусь Броўка, Павел Кавалёў, Янка Скрыган, Максім Лужанін, Міхась Калачынскі	Ф. 201. Воп. 3. Адз. зах. 412. Л. 15а
пач.1970-х	Шарж Міхаіла Лісоўскага на Тараса Хадкевіча. Папера, аловак	Ф. 268. Воп.1. Адз. зах. 68. Л. 9

Лісты

21.07.1958	Ліст Т. Хадкевіча да прэзаіка і тэатразнаўцы Алеся Есакова. Ялта. Аўтограф	Ф. 313. Воп. 1. Адз. зах. 139. Лл. 1–1 адв.
01.02.1960	Лісты (4) Т. Хадкевіча да прэзаіка і перакладчыка Паўла Кабзарэўскага. Аўтограф	Ф. 31. Воп. 2. Адз. зах. 428. Лл. 24, 25, 26, 33 і адвароты
27.12.1960		
26.04.1962		
25.02.1957	Лісты (2) Т. Хадкевіча да прэзаіка Уладзіміра Карпава. Аўтограф	Ф. 305. Воп. 1. Адз. зах. 219. Лл. 3,4
16.01.1960		
03.03.1954	Ліст Т. Хадкевіча да прэзаіка Аляксея Карпюка. Аўтограф	Ф. 257. Воп. 1. Адз. зах. 189. Л. 1
21.03.1965	Лісты (3) Т. Хадкевіча да літаратуразнаўцы і перакладчыка Сцяпана Ліхадзіеўскага. Аўтограф	Ф. 242. Воп. 1. Адз. зах. 59. Лл. 1, 1адв., 2, 4, 4адв., 5, 5адв.
28.05.1965		
23.07.1965		
24.01.1953	Ліст Т. Хадкевіча да мовазнаўцы і прэзаіка Міколы Лобана. Аўтограф	Ф. 148. Воп. 1. Адз. зах. 74. Лл. 1–1 адв.
27.12.1969	Віншавальныя паштоўкі (2)	Ф. 191. Воп.1. Адз. зах. 428. Лл. 3,5
27.12.1971	Т. Хадкевіча з Новым годам, адрасаваныя Міхасю Лынькову. Аўтограф	
07.07.1958	Лісты (2) Т. Хадкевіча да літаратуразнаўцы і перакладчыка Яўгена Мазалькова. Аўтограф	Ф. 259. Воп.1. Адз. зах. 392. Лл. 1, 1 адв, 2
18.02.1959		

32
25

А Н К Е Т А .

для перавучоту сябраў "Маладняка"

Прозьвішча, імя і імя на бацьку. *Хадкевіч*

нае. *Кастыўеў*

Партынасьць і стан. *Сябра Хрэм з 1926*

.

Праца ў грамадзкіх арганізацыях.

.

Узрост. *1912 г. Марадзжэньніц*

Якую займае пасаду. *Вурач*

Праца ў літ. арганізацыях. *Сябра літ. групу "Маладняк"*

Від творчасці. *Вершы; аэракова - проза*

Ці друкаваўся. *Друкаваўся. Вершы*

Подпіс *Т. Хадкевіч* —

31 - I - 27

Анкета для пераўліку сяброў «Маладняка», складзеная Т.Хадкевічам.

Беларускі дзяржаўны архіў — музей літаратуры і мастацтва
Ф. 225. Воп. 1. Адз. зах. 13. Л. 32

Дарасі Пабел!

Выбагані, дружа, за доўгае маўзанне. Я ўсё скадзтваўся, што ты вась-вась прыедзеш, таму і „ўхо в горах“ не выслалі і выкупленыя кнігі ёўдзіўскі прыгож (акрамя апошняй, ты напішы заўвагу ў наш магазін, што кніжок збуд. чен). Ніколі не забаралася, каб ты так доўга не наведаў Мінск. Што там у тэбе?

Корачка пра мае справы. Нігчы асабліва пахваліцца не магу. Пагэтыкулі ўтварылі до-бры. Паміжкі-паміжкі пачынаю разваручвацца ў рабоце над новай рэзтэ. Напішу або раскажу пра гэе больш падрабязна, як зна акадэмічна.

У саюзе ў нас атрымалі зніз. кольвер зменш. скарацілі пасадкі двух кансультантаў (скарач. на і Багушэвіча і пачыну пасадку аднаго чаче. чка старшыні (шаміжкіна). Астаннія кансультанты - выбарныя старшыні секцыі - Я. Кутаў. Трахоўскі. Магу пахваліцца, што мне выбралі такім заласаўчаннем аднагалосна.

Аднак, трэба прызнацца, работа ў саюзе мне ўжо стэрацінна надкутана і, наглыма, пры зруч. ным выпадку, калі ўбачу ў ітворгу калітху, па-дам у адстаўку.

Нехка з нашых хлопцаў завару, прыехаўшы з Масквы, што ў Дзевыдзеве заплачавана на гэты

24 об.

год мая кніжка. Пачынаецца і там - занадта ўсё
у швайц перакладае. Калі так, дык у мяне ёсць
прэ-таніцыры апаўстанні, якія праба перакладзі
і ўчытаць у зборнік.

"Дхо в гарах" я на тых вышчы паде, а в.б.
лізітэку прыгод - калі апытаю ачочні том.

Вось, здаецца, і ўсё. Бома ў мяне без змею

не крывідуі за доўгае маўчанне. Мае пагучы
да чэбе заспаюва сацылі сыброўскімі. Пасць бог
здараўя. Будзем зноў прачытаць разам, як і ра-
ней.

Прыбітанне ад усіх майх.

З найчэшчымі намяданьскі

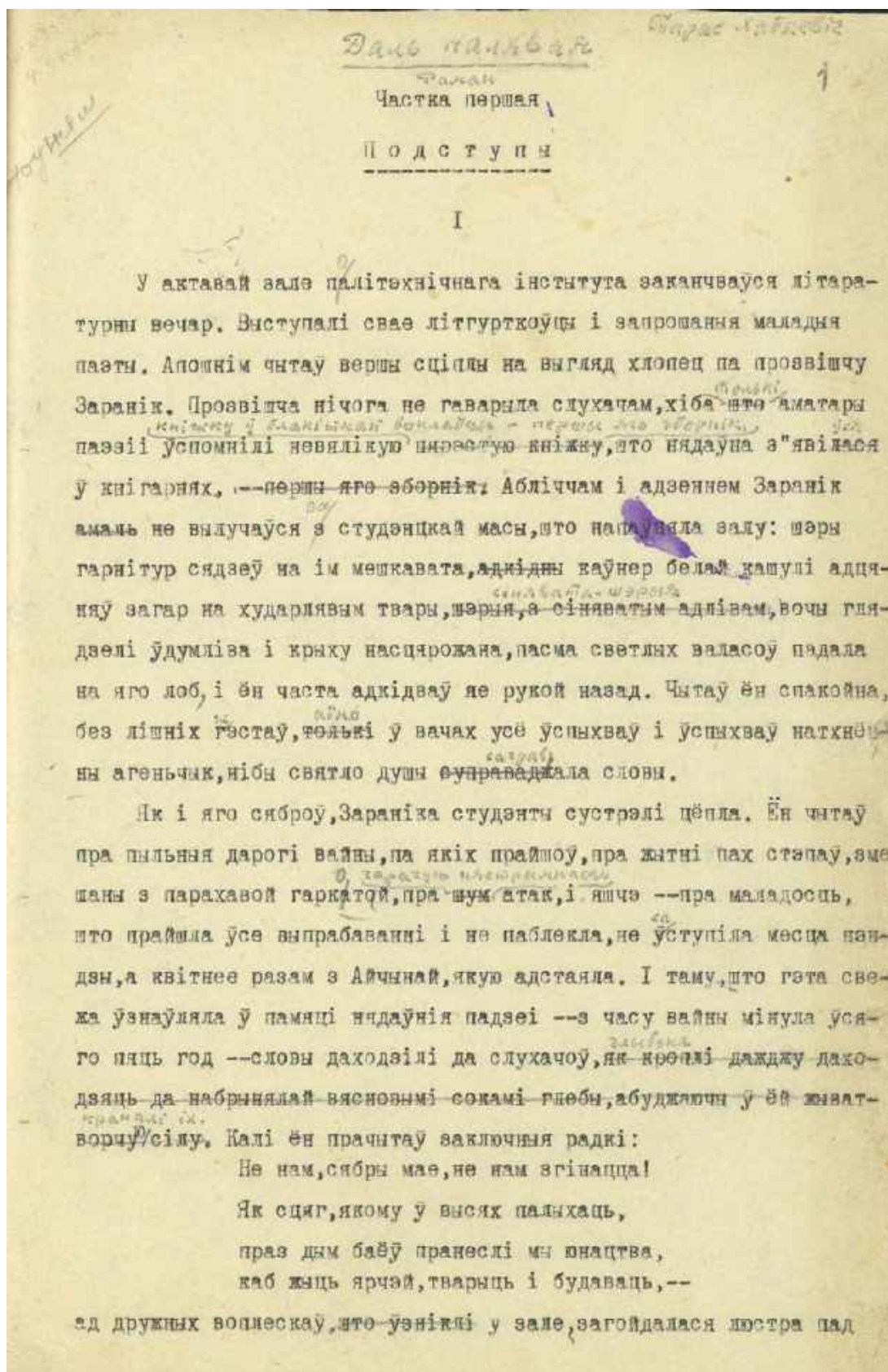
Шарае

1. II. 60 г.

Мінск.

Ліст Т.Хадкевіча да празаіка і перакладчыка Паўла Кабзарэўскага. 01.02.1960

Беларускі дзяржаўны архіў - музей літаратуры і мастацтва
Ф. 31. Воп. 2. Адз. зах. 428. Лл. 24, 24 зв.

Т.Хадкевіч. Раман «Даль палявая».Чапка першая.
Машынапіс з рэд. праўкай.1956.

Беларускі дзяржаўны архіў – музей літаратуры і мастацтва
Ф. 42. Воп. 1. Адз. зах. 82. Л. 1.

ІЛЮСТРАЦЫІ

Аграгарадок Шайцерава

*Дом, дзе нарадзіўся
Тарас Хадкевіч*

“Нізкі паклон табе, *Заходняя Дзвіна*, мая радзіма, калыска майго маленства, невычэрпная радасць маіх сталых год!

Не злічыць стагоддзяў, што пранугалі над табой, зніклі ў сівізне мінуўшчыны. Сведкам якіх падзей не была ты! Колькі крыві і слёз людскіх, радасці і гаркоты жыцця прынялі твае воды! З грукатам ляцяць летнія наважніцы над табой, трапяткое марыва зарніц азарае начное неба, шалеюць завірухі ў зімовую пару. Змяняюцца часы і падзеі, новыя пакаленні ідуць у бой за чалавечае шчасце. А ты, сведка нязмернага часу, плывеш і плывеш, убіраючы ў сябе ўсё – і добрае і благое, і гоман тваіх хваль падобны да спрадвечнай несканчонай песні.

Нізка схіляю галаву перад тваёй вечнасцю.”

Урывак з рамана Т. Хадкевіча “Песня Дзвіны”

Злева направа: Тарас Хадкевіч, дачка Івэта,
сын Леанід, сястра Стэфаніда,
пляменнік Павел Шыманскі,
жонка Тараса Канстанцінавіча Клаўдзія,
жонка Паўла Аліна

*Усебеларуская канферэнцыя літаб'яднання «Маладняк» (Мінск).
У 4 радзе чацвёрты злева направа Т.Хадкевіч. 1928 г.
З архіву БДАМПІМ. Ф. 28. Воп. 1. Адз. зах. 389 Л 1.*

Брат Леанід, сястра Стэфаніда, жонка Леаніда

*Любімае месца адпачынку
ў в. Шайцерава*

*Рабочы кабінет
Тараса
Канстанцінавіча
г. Мінск*

*Беларускія і ўзбекскія пісьменнікі каля Літаратурнага музея Янкі Купалы падчас Дэкады ўзбекскай літаратуры ў Мінску. 1967.
З архіву БДАМЛІМ Ф. 213. Воп. 1. Адз. зах. 169. Л. 2*

*Дні беларускай літаратуры ў Маскве. Іван Грамовіч, Сяргей Грахоўскі, Яўген Мазалькоў, Тарас Хадкевіч, Максім Танк падчас выступленняў членаў беларускай дэлегацыі ў парку М. Горкага. 1964 г.
З архіву БДАМЛІМ Ф. 259. Воп. 1. Адз. зах. 542. Л. 2*

*Верасень 1958 г.
Тыдзень беларускай літаратуры ў Літве*

*Верасень 1958 г.
Тыдзень беларускай літаратуры ў Літве.
Злева направа: Цэафіліс Цільвіціс, Максім Танк, Пятро Глебка, Пятрусь
Броўка, Тарас Хадкевіч, Міхась Калачынскі, Антанас Венцлава, Аляксей
Зарыцкі, Аляксандра Шаўня (карэспандэнт),
Сяргей Грахоўскі, Анатоль Вялюгін*

Брат Канстанцін

*Пляменніца Валянціна
Сямёнаўна Свідрыцкая*

*Дачка Івета.
Сын Леанід*

*Т. Хадкевіч з унукам
(фота з сямейнага
альбома Шыманскіх)*

*З архіву
Сяргея Панізніка*

Мікола Аўрамчык і Тарас Хадкевіч

Злева-направа: Тарас Хадкевіч, Мікола Хведаровіч, Сцяпан Макаравіч Кавалеўскі, Пятро Прыходзька, Давід Сімановіч, Хведар Чэрня, Эдуард Зубрыцкі.

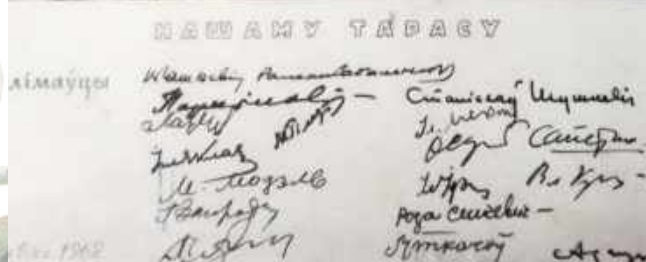

Сустрэча з групай пісьменнікаў у в. Шайцерава

І. Стадольнік віншує Т. Хадкевіча

Сакавік 1962 г.

Шарж Міхаіла Лісоўскага на
Тараса Хадкевіча.

Папера, аловак. пач.1970-х
З архіву БДАМПІМ.

Ф. 268. Воп.1. Адз. зах. 68. Л. 9

*Т. Хадкевіч. 1960-я.
З архіву БДАМЛІМ.
Ф.55 Воп.2. Адз. зах. 263*

*Т. Хадкевіч. 1960-я.
З архіву БДАМЛІМ.
Ф.55 Воп.2. Адз. зах. 263*

Сустрэча з Леанідам Хадкевічам. г. Верхнядзвінск. 1997 г.

Сваякі, землякі і сябры Тараса Хадкевіча разам з супрацоўнікамі музея г. Мінск. 2012 г.

«Свае ён твора нам пакінуў...». Шайцерава 2012 г.

*Аб бацьку ўспамінае сын Леанід.
Шайцерава 2012 г.*

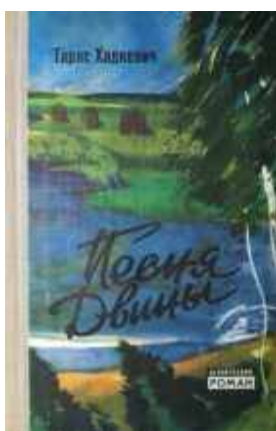
Т. 1 : Даль палявая :
раман. Вяснянка :
аповесць. 1982

Т. 2 : Песня Дзвіны :
раман.
Апавяданні, 1982

Выбранае, 1970

Песня Дзвіны, 1979

Песня Дзвіны, 1976

Песня Дзвіны, 1978

Песня Дзвіны, 1979

Песня Дзвіны, 1979

Песня Дзвіны, 1975

Даль палявая, 1959

Даль полевая, 1961

Даль полевая, 1968

Даль палявая, 1972

Вяснянка, 1949

Веснянка, 1952

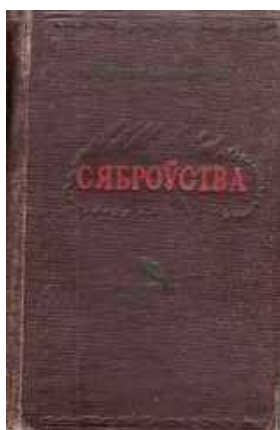
Эхо в горах, 1952

Братство. Эхо в горах. Вяснянка, 1975

Братэрства. Рэха ў гарах. Вяснянка, 1987

Сяброўства, 1952

Сад у квецені, 1966

1956

*Белорусская ССР.
И. С. Кравченко,
Н. Т. Романовский,
Т. К. Хадкевич, 1956*

*Нафтагигант на
Дзвіне, 1952*

Мінск, 1975

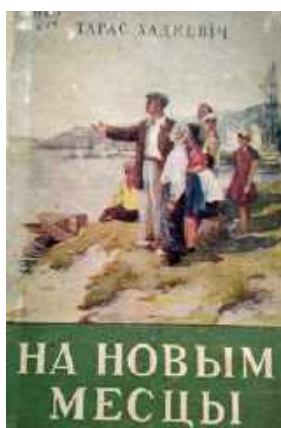
Моя Белоруссия, 1963

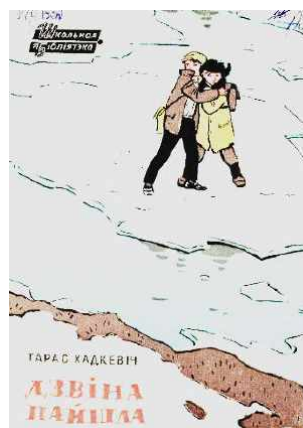
Мы расскажем о Минске

За сінім лесам, 1951

На новым месцы, 1952

Дзвіна пайшла, 1968

Спеюць яблыкі, 1959

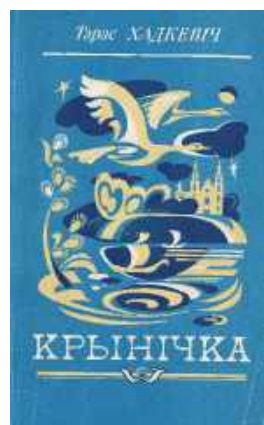
Как вырос обелиск, 1972

Мая Беларусь, 1968

Крынічка, 1983

Крынічка, 1990

«Краем блакітных рэк і азёр, шумлівых лясоў і квітнеючых палёў, прыгожых гарадоў і калгасных сядзіб, краем вялікіх дасягненняў і яшчэ большых магчымасцей паўстае Беларусь перад вачыма кожнага, хто прыежджае сюды, каб пазнаёміцца з жыццём і справамі яе народа...».

З кнігі-нарыса Тараса Хадкевіча «Мая Беларусь», 1968 г.

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь

Біяграфічны даведнік

Складальнік Ніна Сяргееўна Глацёнак

Адказы за выпуск Л. А. Куўшынава

ДУК «Верхнядзвінская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма»

211631, г. Верхнядзвінск, вул. Савецкая, д. 34

E-mail: bn-22@vitobl.by

